

«ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ» = ΑΜΤ*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ἢ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΤΟΥ Γ' ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Συμβολή· εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογον τῆς ἀληθείας καὶ τὰς ἐρεῦνας
περὶ τοῦ Ἀρχεγόνου Πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας.

ΥΠΟ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Διατί εἶναι ἀναπόφευκτος ἡ νέα μετάφρασις τοῦ γ' κειμένου
τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ Λειτουργήματος
(Amt) ὡς καὶ ἡ μελέτη καὶ τὰ σχόλια περὶ αὐτοῦ.

Ἀφετηρία οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς
μαθητάς: «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ
ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάνν. 8,32).

Α'

Ἡ αἰτία τῆς συγγραφῆς τῆς παρούσης πραγματείας ἐξηγεῖται σαφῶς
εἰς τὰ ἐπόμενα:

1. Πρέπει ὁμως πρότερον, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ προλόγου, νὰ ἐξαρθῇ σαφῶς:
α) Ἡ θεμελιώδης ἀλήθεια, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς (ἢ λ. παρ' Ἰγνατίω, Μαγν.
10,3. Ρωμ. 3,3. Φιλ. 6,1) ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλη-
σία, ἥτις ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῶν
Ἀποστόλων, ὡς ὑπευθύνων συνεχιστῶν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἐπεξετάθη εἰς
τὴν Οἰκουμένην διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. β) Ἡ ἀποστολικὴ ἐ-
ρωσὺνη καὶ ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ συνυφαίνονται ἐν τῇ τάξει καὶ τῇ τε-

* Εἰσήγησις εἰς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Διαρκοῦς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἱεραρχίαν διὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ Π.Σ.Ε. εἰς τὰ 3 κείμενα:
Βάπτισμα, Θ. Εὐχαριστία, Λειτουργήμα.

λέσει τῆς Θ. Ἐὐχαριστίας εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας, ὡς ὑπαρξιακοὶ καὶ ἄρα θεμελιώδεις παράγοντες, ἐν τῷ ἔργῳ («τοῦ ἐπισκοπεῖν») τῶν Ἀποστόλων ἐν αὐτῷ, διαμορφωθέντι ταχέως ὡς θεσμῷ τῆς ἐνότητος ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας, τ.ξ. ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ, ὡς λειτουργία-θεσμῷ ἀποστολικῆς προελεύσεως. Οὕτως ἔχομεν τὴν πλήρη, ἦτοι Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκ τούτων ἐπεται ἀναποδράστως, ὅτι ἡ ἀποστολικὴ ἐπισκοπὴ καὶ Ἱερωσύνη καὶ λειτουργία καὶ διαδοχὴ καὶ Θ. Ἐὐχαριστία, ὡς κέντρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ὡς θὰ δεῖξωμεν ἄλλαχού, συνυφαίνονται ἐν τῇ Κ.Δ. καὶ τῇ Ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῶν δύο πρώτων αἰώνων, δι' ὃ καὶ εἶναι εὐδεξήγητον διατὶ ἡ Ἱερωσύνη θεωρεῖται ὡς τι δεδομένον. Ὅθεν δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως καθαρὰ ἡ σύστασις αὐτῆς, ὡς συμβαίνει μὲ τὸ Βάπτισμα-Χρῆσμα καὶ τὴν Θ. Ἐὐχαριστίαν.

Ταῦτα τὰ γεγονότα τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν τὰς προϋποθέσεις τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀποστολικῶν λειτουργημάτων ἐν ταῖς κατὰ τόπους, εἰς ἐπισκοπὰς διαμορφωθείσας, Ἐκκλησίαις, ὧν ἡ ἐνότης μὲ τὸ ἱερὸν ἀποστολικὸν περιεχόμενον ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς Ἐκκλησιολογίας.

2. Ὁ κόσμος ἐγνώρισε καὶ ἀεγνώρισε τὸν Χριστιανισμόν οὐχὶ ὡς ἐλεύθερον κήρυγμα καὶ στοχασμὸν καὶ πρᾶξιν, ἀλλ' ὡς Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐν Τριᾷδι.

3. Ἐνεκα τούτου ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπῆρξαν Ἐκκλησίου-ἐπισκοπαὶ ἄνευ ἐνοριῶν, αἵτινες ὁμως εἶτα ἀπέρρευσαν ἐκ τῶν ἐπισκοπιῶν, κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, ὅτε αἱ ἐπισκοπικῶς συντεταγμέναι Ἐκκλησίου-ἐπισκοπαὶ, μὲ τὴν μίαν Θ. Ἐὐχαριστίαν καὶ τὸν ἕνα ἐπίσκοπον «ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς διακόνοις», ἵδρυσαν —ἐνεκα τῆς ἀξίσεως τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν— ἐνορίας μὲ Θ. Ἐὐχαριστίαν, τελουμένην ὁμως ὑπὸ πρεσβυτέρων. Αἱ ἐνορίαι εἶναι μέρη τοῦ κντάρου τῆς μιᾶς κατὰ τόπους ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἐπισκοπῆς, τῆς Θ. Ἐὐχαριστίας τελουμένης ἐν ταῖς ἐνορίαις τῆς Ἐπισκοπῆς ἐν ὀνόματι τοῦ ἐπισκόπου.

4. Ὅθεν αἱ Ἐκκλησίου-Ἐπισκοπαί, ὡς ἐνότητες ἐν τῇ ταυτοτητῇ τῆς πίστεως, τοῖς θεμελίους τῆς Διοικήσεως, τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ «ιεραῆς τάξεως», ἀποτελοῦν τὴν Μίαν Ἀγίαν Καθολικὴν (Οἰκουμενικὴν) καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ταυτότης αὕτη ἐκφράζεται εἰς τὰς Συνόδους καὶ δὴ τὰς Οἰκουμενικάς.

5. Μόνον ὑπὸ τὰς θεμελιώδεις ταύτας προϋποθέσεις τῆς ἀρχαίας ἀποστολικότητος καὶ καθολικότητος, συνυπονοουμένης τῆς συνοδικότητος, εἶναι ἀσφαλῆς ἡ κρίσις μας διὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἐξέλιξιν τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν μέχρι σήμερον. Δι' ὃ καὶ ἐξετάζομεν ταύτην ἐξ ἐπόψεως ἀρχαίας Καθολικῆς, ἣν ταυτίζομεν πρὸς τὴν ἡμε-

τέραν Καθολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν Μίαν Ἀγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τοῦ περιέχοντος τὴν πίστιν Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, διασαφηνισθέντος διὰ τῶν ὄρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς πατερικῆς θεολογίας καὶ παραδόσεως.

6. Ὄταν τὸ ρωμαϊκὸν πνεῦμα διαφοροποίησε καὶ διέσπασε (Β'—Θ' αἰῶνας) τὴν Ἀρχαίαν (Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν) Ἐκκλησίαν καὶ εἶτα ὁ ὑποκειμενισμὸς καὶ αἱ ἱστορικαὶ συνθήκαι (φθορὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως), ἐνεφανίσθη ὁ Προτεσταντισμὸς, ὡς Μεταρρυθμισὶς ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων ἐνοριῶν, εἰς τὰς πλείστας τῶν ὁποίων διεσπάρθη ἡ ἐνότης τῆς πίστεως καὶ ἐξέλιπεν ἡ Ἱερωσύνη—ἡ ἀποστολικὴ Ἱερωσύνη καὶ διαδοχὴ,— αἱ δὲ κοινότητες μεμονωμένοι ἢ ἠνωμένοι χαλαρῶς ἀπέκτησαν τελικῶς ἄλλην αὐθεντίαν, στηριζομένην εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν, Κ.Δ. (*sola scriptura*), ἀρνηθεῖσαι τὸ γεγονός, ὅτι αἱ ἐπισκοπικῶς συντεταγμένοι Ἐκκλησίαι τῶν Β'-Δ' αἰῶνων ἐδημιούργησαν τὴν Κ.Δ. ὡς «Κανόνα» τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας. Ἐκράτησαν τὸν Κανόνα καὶ ἀπέρριψαν τὴν δημιουργήσασαν αὐτὸν Ἐκκλησίαν!

7. Εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ δὴ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν (=Π.Σ.Ε.), λοιπόν, ἔχομεν Ἐκκλησίας καὶ μὴ Ἐκκλησίας, ἤτοι μέγαν ἀριθμὸν ἐνοριῶν, εἶτε αὐτοτελεῶν εἶτε ἠνωμένων, αἵτινες πεπλανημένως ὀνομάζουσι εαυτάς, ὅταν ὀνομάζουσι ἐαυτάς ἢ ὀνομάζονται ὑπ' ἄλλων (Π.Σ.Ε.), Ἐκκλησίαι, ἐνῶ εἶναι μεγάλαι ἢ μικραὶ ὁμολογαὶ ἢ *Denominationen* = χριστιανικαὶ αἱρέσεις, αἱ ὁποῖαι στηρίζονται εἰς τὸ «βασίλειον ἱεράτευμα» (Α' Πέτρ. 2,9), εἶναι δὲ προβληματικὸν ἐὰν θέλουσι νὰ γίνουσι Ἐκκλησίαι (ἰδὲ κατάλογον τοῦ Σεπτεμβρίου 1984 ὑπὸ τὸν τίτλον «World Council of Churches. Member Churches) καὶ βεβαίως ν' ἀποτελέσουν μίαν Εὐαγγελικὴν-Μετερρυθμισμένην καὶ Λουθηρανικὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ χώραν.

8. Ὅθεν ἐρμηνεύομεν τὴν ἔλλειψιν κατανοήσεως τοῦ ὄρου Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, τὴν ἀοριστίαν τῶν κειμένων τοῦ Π.Σ.Ε., ὡς πρὸς τὸν ὄρον Ἐκκλησία ἢ τοῦ ὄρου Ἐκκλησίαι, τὰς ἀντιδράσεις των εἰς τὰ 3 κείμενα (Βάπτισμα-Εὐχαριστία-Λειτουργία) καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ εἰς τοὺς οἰκουμενικοὺς ἢ διμερεῖς διαλόγους.

Ἀναφέρομεν μερικὰ παραδείγματα πρὸ τῆς νέας μεταφράσεως-ἐρεύνης τοῦ γ' κειμένου:

α) Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 324 φύλλον τοῦ δεκαπενθημέρου Δελτίου Εἰδήσεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Κέντρου ἐν Chambésy (1η Νοεμβρίου 1984) μνημονεύονται: 1) «Προτεσταντικαὶ ἀντιδράσεις» εἰς τὰ τρία κείμενα (ἀνεπίτρε-

πος ἢ χρῆσις τοῦ ὄρου 'Ιερωσύνη διὰ τὸ Amt) καὶ 2) Διμερῆς Θεολογικὸς Διάλογος Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ «Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας».

Εἰς τὴν σελ. 9 δημοσιεύεται περίληψις γνώμης τοῦ καθηγητοῦ W. Lazareth, ἧτοι ἐνὸς ἐκ τῶν ὑπευθύνων συντακτῶν τῶν τριῶν κειμένων (ἦτο Διευθυντὴς τῆς Γραμματείας τῆς Faith and Order τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ παρητήθη, καίτοι κύριος συντάκτης ἦτο ὁ διακεκομμένος Θεολόγος Max Thurian τοῦ Taizé). Ὁ W. Lazareth διετύπωσε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ἐν λόγω κείμενον, τὸ γενόμενον δεκτὸν (θὰ ἴδωμεν τὴν ἔννοιαν) εἰς τὴν Αἷμα (1982), «ὀρθῶς ὑποστηρίζει τὴν ἄποψιν ὅτι 'δλαί' (ὑπογράμμισις ἡμετέρα) (αἱ προτεσταντικαὶ) 'Ἐκκλησίαι' (!!!) ἔχουν ἀναπτύξει τὸ τριπλοῦν ἐκκλησιαστικὸν λειτουργίωμα (Amt) τῆς ἐπισκοπῆς, τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου καὶ τῆς διακονίας, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐχρησιμοποίησαν πάντοτε τοὺς αὐτοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποστολικῶν τούτων χαρισμάτων καὶ λειτουργιῶν)! Ἐνταῦθα προφανῶς ὑπαινίσσεται (ὁ συναδέλφος κ. Lazareth) τὴν φράσιν τῆς § 23 τοῦ περὶ Amt κειμένου, ἔνθα εἰς τὴν ὀρθῶς προτεινομένην εἰσαγωγὴν τοῦ θεσμοῦ «τῆς ἐπισκοπῆς», ὡς θεσμοῦ ἐνόττητος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, προστίθεται, προφανῶς σκοπίμως, ἡ φράσις «in irged-eine Form», τ.ἔ. ἐν οἰαδήποτε μορφῇ, ἡ ἔννοια τῆς ἐπισκοπῆς!!! Ἡ ἄποψις εἶναι ἐξ ἐπόψεως Καθολικῆς Ὁρθοδόξου ἢ ἀρχαίας καθολικῆς ἀπαράδεκτος —ὡς θὰ ἴδωμεν. Ἀλλὰ «ἡ ἐπισκοπή» ἔχει ὠρισμένον περιεχόμενον, ὡς διεκηρύξαμεν τὴν 1ην Αὐγούστου 1977 εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Π.Σ.Ε.¹ Ἐπειδὴ ὁμοῦς τὸ μεῖζον θέμα, ἐνόττης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἶναι ἐρευνήτεον εἰς τὰς πηγὰς τῶν δύο πρώτων αἰώνων, ἔνθα φυσικῶς διαπιστοῦται ἡ ἐνόττης καὶ ἐν τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ², παρέχω τὴν πληροφορίαν, ὅτι ἐτοιμάζεται νέα ἔρευνα πλήρης, διὰ τὴν δημοσιευθῆ ὡς πραγματεία, συνδεομένη μὲ τὰς δύο ἀνακοινώσεις ἐν τῇ Ἀκα-

1. Ἴδε G. Konidaris, Zur Frage nach der Einheit der Kirchen. Ist ein Konsensus im Amt und in der Eucharistie in der ökumenischen Bewegung möglich?, Θεολογία 48 (1977) 865-881. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρι, Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἶναι δυνατὴ συμφωνία εἰς τὸ Λειτουργίωμα ('Ιερωσύνη) καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει; Θεολογία 49 (1978) 752-770, ἔνθα καὶ ἡ ἀπόριψις τοῦ ἀρχικοῦ τριπλοῦ κειμένου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἴδε καὶ δύο νέας μελέτας: Γ. Ι. Κονιδάρι, «Ἡ Ἐπισκοπή», Θεολογία 54 (1983) 209 ἔξ., καὶ 451 ἔξ., ὅπου ἀνατυποῦται καὶ ἡ πρώτη ἐργασία, δημοσιευθεῖσα γερμανιστὶ εἰς τόμον πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ J. Straub (Romanitas-Christianitas). Τρίτη μελέτη εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτύπωσιν εἰς τόμον πρὸς τιμὴν τοῦ συναδέλφου καθηγητοῦ Γ. Μυλωνᾶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπισκοπή, ὡς ἀποστολικὴ λειτουργία Ἐνόττητος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας».

2. Πρβλ. Ἰ. Δ. Ζηζιούλα, Ἡ Ἐνόττης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, Ἀθήναι 1965.

δημία Ἀθηνῶν (1956 καὶ 1961)³ καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου (1960)⁴.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν ἐρευνῶν μου πρέπει τὸ συμπέρασμα τοῦ φίλου τῶν Ὀρθοδόξων συναδέλφου κ. W. Lazareth⁵ νὰ θεωρηθῆ ὡς πεπλανημένον. Λέγει, λοιπόν, ὁ κ. Lazareth συμπερασματικῶς —εἶναι συντηρητικὸς Λουθηρανός, κατανοῶν ἐν πολλοῖς τὴν Καθολικὴν Ὀρθοδοξίαν γενικῶς— ὅτι «εἶναι ἀνάγκη τόσον οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ οἱ Ἀγγλικανοὶ ὅσον καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι νὰ ἀναγνωρίσουν (!!!) τὰς μὴ ἐπισκοπικὰς μορφὰς τῆς ἑπισκοπῆς», αἱ ὁποῖαι σήμερον ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ἑλευθέρους (προτεσταντικὰς Ἐκκλησίας). Ἐφ' ὅσον δὲ οὗτοι προβοῦν εἰς μίαν τοιαύτην ἀναγνώρισιν, δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς (!!!) —καταλήγει— ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν, ἃν ὅχι ὡς ἀπαράιτητον ἐγγύησιν τῆς ἀποστολικότητος τῆς Ἐκκλησίας (;), ὅπως ὅποτε ὁμως ὡς «πλήρωμα τῶν χαρισμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἐνότης καθίσταται ὁρατὴ»! Αυτόματως, λοιπόν, ἀνακύπτουν τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα τίθενται διὰ τῶν θανμαστικῶν καὶ τῶν ἐρωτηματικῶν, διότι ἐν τελευταία ἀναλύσει τοῦτο σημαίνει, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι αἱ ἔχουσαι ἀρχαιότερον Ἱερωσύνην καὶ Ἀποστολικὴν διαδοχὴν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας καλοῦνται νὰ ἀναγνωρίσουν τὰς ἑλευθέρους χριστιανικὰς ὁμολογίας, ὅτι εἶναι Ἐκκλησίαι, ἐνῶ δὲν εἶναι!!

β) Εἰς τὴν ἐπομένῃ σελίδα τῆς «Ἐπισκέψεως» (ἀριθμ. 324, σελ. 10) προστίθεται β α ρ υ σ ῆ μ α ν τ ο ς δ ῆ λ ω σ ι ς τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Προτεσταντισμοῦ, «τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Μετερροθμισμένων Ἐκκλησιῶν (Reformierten) τῆς Δ. Γερμανίας», ἡ ὁποία ἀπορρίπτει μετ' ἐμφάσεως τὸ αὐτὸ κείμενον (Ami κ.λπ.) τῆς Λίμα «ὡς τελείως ἀπαράδεκτον».

3. Βλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, Ἡ φερομένη διαφορά μορφῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος ἐν τῷ ἀρχικῷ Χριστιανισμῷ (34-156 μ.Χ.). Πορίσματα ἐρεύνης, Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 32 (1957) 17-51 (καὶ 2ον Ἀνάτυπον 1959). Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τοῦ τοπικοῦ καὶ χρονικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῇ χρήσει τοῦ ἵεροῦ «Ἐπίσκοποι καὶ Διάκονοι» καὶ τῆς σημασίας του διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῶν πηγῶν τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 36 (1961) 215-230 (καὶ Ἀνάτυπον).

4. Βλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, Warum die Urkirche von Antiochia den «προεστῶτα πρεσβύτερον» der Ortsgemeinde als «ho Episkopos» bezeichnete, Münchener Theologische Zeitschrift 12 (1961) 269-284 (καὶ Ἀνάτυπον). Πρβλ. καὶ ἑλληνικὴν μετὰφρασιν αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Νέαι ἐρευναι πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων τῶν πηγῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος τοῦ ἀρχικοῦ Χριστιανισμοῦ (34-156 μ.Χ.). Οἱ Λειτουργοὶ καὶ τὰ λειτουργήματα. Διατί ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ἐχαρακτήρισε τὸν «προεστῶτα πρεσβύτερον» τῆς τοπικῆς κοινότητος διὰ τοῦ «ὁ Ἐπίσκοπος». Τόμος Γ'. Τεῦχος ἀνεξάρτητον, ἐν Ἀθήναις 1964.

5. Ἴδε «Ἐπίσκεψις», ὑπ' ἀριθμ. 324 τῆς 1.11.1984, σ. 9,

Προσέξατε, ἀναγνώσται τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν 19 αἰώ-
νων, τὸν λόγον τῆς ἀπορρίψεως!

«Τοῦτο διότι τὸ κείμενον ἐπέλεξε τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου
τῶν αἰώνων», ὡς κριτήριον τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας
πρᾶγμα ἀντιβαῖνον (ὑπογρ. ἡμετέρα) πρὸς τὴν θεμελιώδη πεποίθη-
σιν τῶν προκνησῶν ἐκ τῆς Μεταρρυθμίσεως Ἐκκλησιῶν, συμφώνως πρὸς
τὴν ὁποῖαν μόνος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν,
(ἑρώτημα Ὁρθοδόξου: Ποῖος τὴν συνεκρότησε καὶ τῆς δίδει ἀθθεντίαν, ὡς
ἱστορικῶς παραδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κείμενον τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύ-
ψεως;) ἢ ἀποφασιστικῆ ἀυθεντίᾳ». Ἀλλὰ ἡ Ὁμοσπονδία τῶν
ἐν λόγῳ μὴ Ἐκκλησιῶν —προσθέντων— δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὰ πὸν συντρι-
βον τὸ ὄρθον κριτήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐπιλέγει:

«Ἡ Ὁμοσπονδία κατηγορεῖ τὸ κείμενον τῆς Lima, ὅτι συρρικνω-
ν εἰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Μεταρρυθμίσεως εἰς ἐποχὴν κρίσεως καὶ ἀναζητεῖ
ἀσφαλεῖς ἀρχὰς ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν
πρώτων αἰώνων. Αἱ μετερρυθμισμέναι Ἐκκλησίαι —λέγει— ἀπορ-
ρίπτουν ἐπίσης τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ κείμενον ἀντιλαμβάνεται
τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Εὐχαριστίαν, τοῦτο δὲ διότι ἡ Εὐχαριστία δὲν δύ-
νεται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ κεντρικὸν γεγονός τῆς χριστιανικῆς λατρείας.
Τέλος ἡ Ὁμοσπονδία θεωρεῖ ἀπαράδεκτον τὴν δομὴν τῆς διὰ χειροτονίας
ἰερωσύνης, τὴν ὁποῖαν προτείνει τὸ κείμενον εἰς Ἐκκλησίας ὀργανωμέ-
νας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν συνελύσεων καὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν
λαϊκῶν εἰς τὴν διακυβέρνησίν των»⁷. Πόσον σταθερὰ εἶναι τὰ προτεινόμενα
ὑπὸ τοῦ γ' κειμένου, μαρτυροῦν τὰ λεγόμενα εἰς τὰ σχόλια, ἀπαράδεκτα ἐξ
ἐπόψεως ἀρχαίας καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου, εἰς τὴν § 11 τοῦ Amt.

γ) Εἰς σύσκευσιν μὴ εἰδικῶν καὶ τιμῶν εἰδικῶν, ἐν Γενεῦῃ γενομένην,
ἐλέχθη, ὅτι ὑποστηρίζονται εἰς τὸ κείμενον οἱ τρεῖς ἱερατικοὶ βαθμοί, πρᾶγμα
τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὴν ὀρθόδοξον τοποθέτησιν, ἐνῶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως
ἀκριβές, ἀλλ' ὄλως σχετικόν, διότι 1) ὄχι μόνον εἰς τὴν § 11 τοῦ Kommentar

6. Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἂν συμβαίη τοῦτο, δηλαδὴ ἂν ἀναζητῆ ἀσφαλεῖς ἀρχὰς
σταθερῶς! Πρβλ. Σχόλιον τοῦ Κειμένου § 11.

7. Ταῦτα εἶναι σύμφωνα πρὸς ὅσα ἐδημοσιεύσαμεν προσφάτως εἰς τὰς ἐργασίας
μας: Γ. Ι. Κονιδάρη, Ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος πρὸ τῶν τριῶν κειμένων τοῦ Παγκο-
σμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Προτάσεως τῆς Λίμα (Περὶ τῆς Ἐπισκοπῆς),
Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸ «Χαριστεῖον Σεραφεῖμ Τίμα, Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλ-
λάδος», Θεσσαλονίκη 1984, σσ. 321-339. Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τὸ καιρῖον πρόβλημα τῆς
προπαρασκευῆς τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου
Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν θεμελίωσιν τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου ἀπαντήσεως εἰς
τὸ 3ον κείμενον αὐτοῦ «Amt» = Λειτουργῆμα (Πορίσματα ἐρευνῶν), Παρνασσός 26 (1984)
521-537. Πρβλ. καὶ τὴν ὑπὸ δημοσίευσιν μελέτην «Ἡ παρῴσια τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ
Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ μέλλον τῆς».

διαπιστοῦται ἢ ... θαρραλέα ἀξίωσις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας —καὶ ἐνωῶ τὰς μεγάλας ἀρχαίας καὶ ὄντως Ἐκκλησίας— νὰ ἀποφεύγουν νὰ ἀνάγουν εἰδικὰς τῶν μορφῶν «τοῦ κεχειροτονημένου λειτουργήματος» (ὁποῖος ὁ κανονικῶς χειροτονῶν;!!!) εἰς τὴν κατ' εὐθείαν βούλησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ 2) εἰς μὲν τὴν § 9 (μέρος III. Μορφαι «τοῦ κεχειροτονημένου λειτουργήματος») λέγεται, ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν περιγράφει κανένα ὑπόδειγμα δομῆς καὶ λειτουργήματος, διὸ δὲ τῆς § 24 ρητῶς διατυποῦται ὅτι («ἡ τριμερῆς δομὴ τοῦ λειτουργήματος ἀπαιτεῖ φανερώως μεταρρυθμισμῶν»)!!

δ) Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν διμερῆ διάλογον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας γενόμενον εἰς Καβάλαν⁸, ἐνθα ἐξητάσθη τὸ θέμα περὶ τῆς ἐνότητος κηρύγματος καὶ Θ. Εὐχαριστίας ἐξ ἐπόψεως ἀγιογραφικῆς, ἱστορικῆς, συστηματικῆς καὶ οἰκουμενικῆς (ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γερμανίας μετέσχον διακεκριμένοι Θεολόγοι ἐκατέρωθεν —τρεῖς εἰσηγήσεις ὀρθόδοξοι καὶ τρεῖς εὐαγγελικαί), οὐδαμῶς ἐθίγη ἐκ νέου τὸ ἐν Βόνη ἐξετασθὲν τὸ 1978 θέμα τῆς σχέσεως τῶν δύο μυστηρίων —ὑπάρχει Θ. Εὐχαριστία ὅπου δὲν ὑπάρχει Ἰερωσύνη;— οὐδὲ τὰ ἐκ τῶν 3 κείμενων προκύπτοντα, ἀλλὰ μόνον τὸ θέμα τῆς χειροτονίας γυναικῶν, πὸν προσθέτει νέα ἐμπόδια ἀνυπέρβλητα εἰς τὸν Θεολογικὸν Διάλογον τῆς ἀληθείας. Φυσικὰ δὲν ἐξητάσθησαν οὐδαμῶς τὰ περὶ οὐσίας τοῦ Διαλόγου καὶ τῆς μεθόδου, περὶ ὧν γίνεται λόγος εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν.

*
* *

9. Ὅθεν τὸ γ' κείμενον ἔχει ἀνάγκη, ὡς θεμελιῶδες, διὰ τὴν βαρῦτητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου, εὐρείας ἐξετάσεως. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τί εἶναι τὸ κείμενον.

Τὸ κείμενον τοῦτο περιέχει —ὡς καὶ τὰ ἄλλα κείμενα— συμπεράσματα καί, ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις, ἔκθεσιν συμπερασμάτων γενικῶν συζητήσεων διαφόρων θεολόγων, ἐκπροσώπων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀδεσμεύτων ὁμολογιῶν. Ταῦτα στεροῦνται ἐνότητος καὶ δὴ καὶ ἐκκλησιολογικῆς, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ὑπῆρξε ποτὲ χρόνος ἐπαρκῆς (τὸ εἶπον καὶ εἰς τὸ Montreal τὸ 1963 κ.λπ.) πρὸς λεπτομερῆ συζήτησιν καὶ πλήρη διατύπωσιν, ὥστε νὰ διαπιστωθῇ ὅχι μόνον συμφωνία, ἀλλὰ καὶ πὸν ὑπάρχουν συγκλίνουσαι ἀπόψεις καὶ ποίων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς ποῖον συγκεκριμένον σημεῖον. Βεβαίως, ἔνεκα τούτου, δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ διατύπωσις οἰασδήποτε ἐπισήμου δηλώσεως. Ὅθεν οὔτε αὐτὸς ὁ τίτλος ἀποδίδει τὰ πράγματα καὶ δὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα, πὸν καθιστοῦν ἄνωγος τὸ κείμενον χρήσιμον, ἰδίως εἰς τοὺς Προτεστάντας, οἱ

8. «Ἐπίσκεψις», ἀριθμ. 324, 1ης Νοεμβρίου 1984, σελ. 12 ἐξ.

ὁποῖοι θέλουν νὰ γίνουν Ἐκκλησία, πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι τὸ κείμενον τῆς ἐλληνικῆς μεταφράσεως, ἀκόμη καὶ ἐν καιροῖς σημείοις, εἶναι ἀνακριβές. Δεδομένον ὅμως, ὅτι τὸ θέμα «Ἐκκλησία καὶ ἐπισκοπὴ» — ὄχι οἰασθήποτε μορφῆς— ὡς πεπλανημένως λέγεται εἰς τὸ ὑπὸ νέαν μετάφρασιν κείμενον, ἐν § 23— εἶναι βασικόν, διότι ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς Ἐκκλησίας, καὶ ἐν τῷ προτεσταντικῷ κόσμῳ. Ἴνα δὲ ἐπέλθῃ ἔνωσις αὐτῶν «τῶν Ἐκκλησιῶν», διὰ τοῦ διαλόγου τῆς ἀληθείας τῆς ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ καὶ τῇ ἀποστολικῇ καὶ ἱερᾷ παραδόσει περιεχομένης — ἦτο σφάλμα ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων⁹ ἢ ἔλλειψις σαφηνείας, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον— καὶ ἢ Κ.Δ. εἶναι γεγραμμένη Παράδοσις, ὡς εἶπον ἐν Ν. Δελχί (1961)— ἔπεται, ὅτι δεόν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα: μέθοδος τῶν συζητήσεων τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἐνώσεως, διὰ τῶν πολλαπλῶν συζητήσεων εἰς τὸ Π.Σ.Ε.

* *

10. Ἐντεῦθεν κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ ἐκπόνησις νέας μεταφράσεως καὶ μετὰ νηφαλιότητος νέα μεθοδικὴ ἐξέτασις, κατὰ λέξιν, ὡς καὶ ὁ σχολιασμὸς τῶν διαφόρων σημείων τοῦ γ' κειμένου. Καὶ τοῦτο, διότι ὑπάρχει καὶ ἰδιαίτερος λόγος ἀλλαγῆς τοποθετήσεως, μάλιστα τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας αὐτῆς, ἔναντι τῶν ἀποσταλέντων εἰς τὰς Ἐκκλησίας, μετὰ τὸ Συνέδριον τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως ἐν Λίμα (1982) καὶ τὴν ΣΤ' Γενικὴν Συνέλευσιν ἐν Βανκουῖβερ τοῦ Καναδά (1983), κειμένων, διὰ νὰ τὰ δεχθοῦν, ἀκριβέστερον νὰ τὰ παραλάβουν καὶ νὰ λάβουν θέσιν, ἐνδεχομένως δὲ νὰ τὰ ἀπορρίψουν θεολογικῶς ἠτιολογημένως.

Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπόρριψις τῆς α' μορφῆς τῶν ἐν Γκάνα (1974) συνταχθέντων ἀρχικῶς κειμένων ἐγένετο δι' ἐγγράφου τὸ 1978. Εἰς τὸ Chambésy ὅμως τὸ 1979 ἠραγκάσθη νὰ δώσω τὴν αἰτιολογίαν αὐτῆς τῆς ἀπορρίψεως γερμανιστί¹⁰, ἢ ὅποια μετεφράσθη εἰς τὴν ἐλληνικὴν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου¹¹.

9. Πολλάκις εἰς τὰς ἐπὶ μέρους συζητήσεις ἀπὸ τοῦ 1966 ὑπέμνησα τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἀλλ' ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, Ὁ Μέγας Βασίλειος πρότυπον οἰκουμενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου, Ἐπίσημοι Λόγοι Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 10 (1966) 157-182 (καὶ Ἀνάτυπον).

10. Γ. Ι. Κονιδάρη, Zur Problematik der Konsensus - Texte über Taufe, Eucharistie und Amt. Überlegungen und Perspektiven, Ökumenische Rundschau 29 (1980) 292-301.

11. Γ. Ι. Κονιδάρη, Στοχασμοὶ καὶ προοπτικαὶ περὶ τὴν προβληματικὴν τῶν λεγομένων «Konsensus» κειμένων (3) περὶ τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος (Amt-Ministry) τοῦ Π.Σ.Ε., Ἐκκλησία 58 (1981) 336-339, 368-372 (καὶ Ἀνάτυπον).

Ἐναντι τοῦ κειμένου, μὲ τὰς τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις εἰς τὴν Λίμα (1982), ἕνεκα τῆς προτάσεως «περὶ ἐπισκοπῆς», ὡς μορφῆς ἐν ὀ-
 τητος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, παρὰ τὴν μείωσιν τῆς σημασίας
 τῆς διὰ τῆς φράσεως, ἣν ἐσημειώσαμεν («οἰασδήποτε μορφῆς»), ἐπιβάλλεται
 νὰ ἀλλάξωμεν στάσιν, διὰ νὰ στηρίξωμεν τὴν νέαν πρότασιν, ἐφ' ὅσον «ἡ
 ἐπισκοπῆ» ἦτο καὶ εἶναι ἡ ἀρχέγονος μορφή λειτουργίας τῆς το-
 πικῆς Ἐκκλησίας¹², ἣτις συνδέει Θ. Εὐχαριστίαν καὶ Ἱερωσύνην (Πράξ. 1,20,
 Α' Τιμ. 3, κεφ. 40-44 τῆς Α' Κλήμεντος, ἐπισκοπεῖν παρ' Ἰγνατίω, ὡς ἀπο-
 στολικὴ λειτουργία). Ἡ ἀλλαγὴ, ἠτιολογημένως, στάσεως ἐπιβάλλει νῦν οὔτε
 νὰ τὰ ἀπορρίψωμεν οὔτε νὰ τὰ ἀποδεχθῶμεν (τοῦτο εἶναι ἐξ ἐπόψεως ἱστορικο-
 δογματικῆς καὶ ἐκκλησιολογικῆς ἀδύνατον), ἀλλὰ νὰ τὰ σχολιάσωμεν ἐν ἀληθείᾳ,
 μελετῶντες τὰ κείμενα ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἥτοι ἀρχαίας καθολικῆς, διότι
 τὸ ταυτόσημον ἀποδεικνύει ἡ ἔρευνα, τ.ἔ. ὅτι ἡ τοπικὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία
 ἦτο Ἐπισκοπῆ, π.χ. Κορίνθου. Ὁμιλῶ περὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς
 ἐρεῦνης, διότι ἡ δογματικὴ φυσικῶς ἔπεται καὶ οἰκοδομεῖ ἐπ' αὐτῆς, ἐνῶ ἡ
 πρώτη προηγεῖται ὡς ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὅλης Γραμματείας
 τῶν δύο πρώτων αἰώνων. Τότε διεμορφώθη ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἱερὰ κιβωτὸς τῆς
 σωτηρίας μὲ τὸ ἱερατεῖον, εἶχε πνευματικὴν ἐξουσίαν μὲ ὠρισμένους ὄρους καὶ
 ἐξέλιπεν ἡ παλαιὰ σύγχυσις τῶν ὄρων πρ ε σ β ὕ τ ε ρ ο ι - ἐ π ἰ σ κ ο π ο ι -
 δ ἰ ἄ κ ο ν ο ι, συνδεομένη μὲ «τὴν τάξιν» τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ τῆς ζωῆς
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν Χριστῷ, τῷ ἐν Τριάδι. Ὁθεν δέον νὰ καταργηθῇ ὁ
 παρὰ τοῖς Προτεστάνταις ὄρος Gemeinde (=κοινότης), ὡς ξένος καὶ φέρων
 μᾶλλον κοσμικὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ εἰσαχθῇ ὁ ὄρος «ἡ ἐπισκοπῆ».

B'

1. Ἐὰν κατ' ἀνθρωπίνην προοπτικὴν μετὰ τόσους αἰῶνας σχίσματος
 καὶ διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ἡ ἐπανένωσις τῆς Χριστιανωσύνης
 ἀδύνατος, ἐν τούτοις («ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία») ὀφείλει νὰ πράτ-
 τη πᾶν τὸ δυνατόν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἐνότητος τοῦ Χριστια-
 νισμοῦ ὡς Ἐκκλησίας, ὅχι μόνον διότι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία εἶναι ἡ κα-
 νονικὴ καὶ ἀδιάκοπος συνέχεια τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τῶν Ἀποστόλων δη-
 μιουργηθείσης Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας¹³,
 ἀλλὰ καὶ διότι πρώτιστα πάντων εἶναι ἐπιταγὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς,
 «ἵνα πάντες ἐν ᾧ σιν». Ὁρθῶς δὲ ἐτέθη ἡ φράσις αὕτη ὡς ἔμβλημα
 τοῦ Π.Σ.Ε. Ὁ Θεὸς δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵδρυσεν τὴν Μίαν Ἐκκλησίαν, τελοῦ-

12. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, «Ἡ Ἐπισκοπῆ», Θεολογία 54 (1983) 209 ἐξ. καὶ 451 ἐξ.

13. Ἴδε Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀδιά-
 κοπος συνέχεια μετὰ τῆς ἀδιαρέτου Ἐκκλησίας, Ἀλεξάνδρεια 1934.

σαν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι τὴν διήρσαν α) διὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύματος (192-1870) καὶ β) διὰ τοῦ ὑποκειμενισμοῦ τῶν Προτεσταντῶν, στραφέντων κατὰ τοῦ πολιτοεκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Δύσεως, ἤτοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ καὶ κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Παραδόσεως ὑπὸ τοῦ Παπισμοῦ. Τούτων τῶν διαμαρτυριῶν ἐκφραστῆς ἐγένετο ὁ Λούθηρος (1517) καὶ οἱ λοιποὶ διαμαρτυρόμενοι μεταρρυθμισταί, οἵτινες, ἀντὶ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐχούσης ἀνάγκην αὐτῆς «Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας» τῆς Δύσεως, ἴδρυσαν ἐν τοῖς πράγμασι «διαμαρτυρομένης κοινότητος» καὶ οὕτω ἐπέτειναν τὴν διαίρεσιν τοῦ Λυτικοῦ Κόσμου. Ἔνεκα τούτου οὐδέποτε ἐσχμάτισαν τοπικὰς ἐπισκοπὰς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ὄχι μόνον τὴν ἐδραίαν ταύτην Ἀποστολικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν διέκοψαν, ἀλλὰ καὶ τὴν «Ἀποστολικὴν Διαδοχὴν ἐν τοῖς ἐπισκόποις» συνέτριψαν, ἀφοῦ καὶ τὸ μετ' αὐτῆς ἀδιασπάστως ἠνωμένον μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης διέκοψαν, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι οἱ ἐν τῇ Κ.Δ. καὶ τοῖς Ἀποστολικῶν Πατράσι (96-160) πλὴν Ἰγνατίου (110-113;) μνημονευόμενοι ἄνθρωποι: πρεσβύτεροι ἢ ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι σημαίνουσι τὸ αὐτό. Οἱ ἐπίσκοποι δὲν διέφερον κατ' αὐτοὺς τῶν πρεσβυτέρων¹⁴, δι' ὃ καὶ πρεσβυτεριανοὶ καὶ εὐαγγελικοὶ συνήθως ὀνομάσθησαν.

2. Ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, γεννηθεῖσα ὡς πρόβλημα ἐπανενώσεως τῆς Χριστιανωσύνης εἰς τὴν Ἱεραποστολήν, ὠδήγησεν εἰς τὴν δημιουργίαν κινήσεως διὰ τὴν προπαρασκευῆν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν (1910-1920-1948, 1954, 1961, 1968, 1975, 1983 —, ἐξ [6] Γενικαὶ Συνελεύσεις κατὰ τὰ ἀναγραφόμενα τελευταῖα ἐξ ἑτη), ἰδίᾳ διὰ τοῦ Π.Σ.Ε. Ἡ κίνησις ὅμως αὕτη ἐπεκταθεῖσα εἰς πολλὰ θέματα ἐφθασεν, ἀλλὰ χωρὶς σαφήνειαν ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καὶ δὴ καὶ διὰ τοῦ πολυμεροῦς Διαλόγου ἐπὶ παγκοσμίῳ κλίμακος, εἰς τὸ νὰ ἀναζητήσῃ πρὸ τῆς Ἐνώσεως ὁρατὴν Ἐνότητα (Καταστ. ἄρθρ. 1-3) καὶ εἰδικῶς: α) Χωρὶς νὰ ἐπεξεργασθῇ εἰς βάθος τὰ καίρια θέματα: Οὐσία τοῦ Διαλόγου, πὸν πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκαίως διάλογος τῆς ἀληθείας, τῆς ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ καὶ τῇ Ἱ. Παραδόσει περιεχομένης — καὶ ἡ Κ.Δ. εἶναι γεγραμμένη παράδοσις¹⁵ — μετ' ἐπιστήμης δέ, ἐρευνώσης τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰς δύο πηγὰς, πὸν εἶναι κατ' οὐσίαν μίᾳ, ἀφοῦ τὸ καίριον πρῶτον τμήμα τῆς Ἱστορίας τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας εἶναι τῶν δύο πρώτων αἰῶνων, ὅτε ἐδημιουργήθη ἡ Κ. Διαθήκη καὶ δὴ καὶ ὡς κανὼν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «ἱστορικῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως», ὑπὸ τῶν

14. Πρβλ. Βιβλιογραφίαν εἰς ἡμετέρας ἐρεῦνας ἐν τέλει τοῦ παρόντος.

15. Γ. Ι. Κοινιδάρι, Ἡ ἐπιστημονικὴ προϋπόθεσις διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων τῆς ἀληθείας διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. «Ἡ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα τῶν πηγῶν τοῦ πολιτεύματος τῶν δύο πρώτων αἰῶνων», Ἀθήναι 1985 (Ἀνάτυπον ἀπὸ τὴν «Ἐκκλησιαν»), σ. 9.

ἐπισκοπικῶς συντεταγμένων Ἐκκλησιῶν, δι' ὃ καὶ ἀποκλείεται ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο (Κ.Δ. καὶ ζώσης Παραδόσεως). β) Χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ εἰς βάθος τὸ θέμα: τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἥδη πρὸ τοῦ Κυπριανοῦ¹⁶. γ) Χωρὶς νὰ λύσῃ τὸ μέγιστον πρόβλημα τοῦ Προτεσταντισμοῦ, τ.ἔ. τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ, ἀφοῦ εἶναι ἀπελπιστικῶς διηρημένος καὶ («αἱ ἠνωμένοι Ἐκκλησίαι») του δὲν εἶναι Ἐκκλησία, ἀλλ' ὁμολογία. Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸ συνέδριον «Πίστεως καὶ Τάξεως» τῆς Λωζάνης (1927) καὶ 36 μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Π.Σ.Ε. ὁ κατάλογος τῶν 315 μελῶν («Ἐκκλησιῶν») καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν τοῦ Π.Σ.Ε. —πόσαι δὲν ἔχουν ζητήσῃ εἰσέτι νὰ ἐγγραφοῦν; διατὶ ὑπάρχουν Εὐαγγελικοί, Πρεσβυτεριανοὶ καὶ Μετερρυθμισμένοι κ.λπ. καὶ διατὶ ὑπάρχουν ἀκόμη ὁμάδες τῶν Evangelicalen;— μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης. Ἡ λ θ ε ν ἡ ὥ ρ α τ ῆ ς ἀ λ η θ ε ί α ς.

3. Ἡ εὐτυχῆς: α) ἀποδοχὴ κατὰ πλειοψηφίαν τῆς πίστεως τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς τὴν Τριάδα (Ν. Δελχὶ 1961), ἀλλὰ μὲ μικρὰν μειοψηφίαν καὶ ἀρκετὰς ἀποχάς, β) ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐνάρξεως (ἐπὶ τέλους) λειτουργίας Συνόδου (συμβουλευτικῆς!) παρὰ τῶ Ἐπισκόπῳ τῆς Ρώμης, γ) ἡ μετὰ τὸν Ἰωάννην τὸν ΚΓ' ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, ἡγρουμένης τῶν Καθολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (1965), δ) ἡ ἐναρξίς τῶν διμερῶν διαλόγων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ε) ἡ προτάσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συζήτησις περὶ τῆς οἰκουμενικῆς ἀποδοχῆς τοῦ τελειότερου Συμβόλου τῆς Ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας, περιέχοντος τὴν πίστιν τῆς Α' καὶ Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στ) ἡ συζήτησις καὶ ὑποβολὴ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ κειμένου περὶ Βαπτίσματος, Εὐχαριστίας καὶ Λειτουργήματος καὶ τέλος ζ) ἡ ἐν αὐτῷ εὐτυχῆς πρότασις (Λίμα τοῦ Περου 1982) τῆς § 23 (παρά τινα ἀνεπίτρεπτα ἐν αὐτῇ, περὶ ὧν κατωτέρω), ἐνθα περὶ τῆς ἀνάγκης εἰσαγωγῆς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ θεσμοῦ «τῆς Ἐπισκοπῆς», «ἀναγκαίου διὰ τὴν Ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ», εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἐπιτεύγματα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.

4. Ὅσα ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, αἰτιολογοῦσι πλήρως —παρὰ τὰς μεγάλας δυσχερείας καὶ τὴν βραδύτητα τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἐνώσεως, περὶ ὧν γίνεται εὐρὸς λόγος εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην— ὅχι μόνον τὴν παραμονὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἦν ἀντιπροσωπεύω ἀπὸ τοῦ 1948) καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Π.Σ.Ε., ἀλλὰ καὶ τὴν κριτικὴν, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ. Χωρὶς τὴν διατύπωσιν τῆς ἀληθείας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ ἀρχικὸς ὀρθὸς σκοπὸς τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, τ.ἔ. ἡ π ρ ο π α ρ α σ κ ε υ ῆ —πραγματικῆ— τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἡ

16. Ἰ. Δ. Ζηζιούλα, Ἡ Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θεῇ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, Ἀθήναι 1965.

Ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν δύναται νὰ προέλθῃ μόνον ἀπὸ τοὺς διμερεῖς διαλόγους-διαπραγματεύσεις, ἔνθα εἶναι δυνατὸς ὁ σχηματισμὸς μιᾶς Ἐκκλησιολογίας. Αὕτη εἶναι ἀδύνατος εἰς τὸν πολυμερῆ διάλογον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, ἀτελειώτων προτεσταντικῶν ὁμάδων!!! Τὸ Π.Σ.Ε. πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του περὶ ἐπιστημονικῆς προπαρασκευῆς¹⁷ τῶν θεμάτων τοῦ διαλόγου, ὡς καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη περαιτέρω ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῶν θεμάτων, π.χ. τῆς Ἀποστολικῆς Πίστεως καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῶν μυστηρίων, ὡς θεμελιωδῶν μορφῶν τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ.

5. Μετὰ τὰ ὅσα ἐγράψαμεν ἀπὸ τοῦ 1949 μέχρι τοῦδε¹⁸ διὰ τὴν θέσιν τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ τὰ καίρια προβλήματα αὐτῆς, ἦτο ἀνάγκη ὄχι μόνον νὰ συμπληρώσωμεν τὰς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν (1956 καὶ 1961) καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου (1960) ἀνακοινωθείσας ἐρεῖνας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἄλλων ζητημάτων εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας τῶν δύο πρώτων αἰῶνων καὶ μάλιστα νὰ καταγίνωμεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν λύσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος «τῶν Διαδοχῶν τῶν Ἀποστόλων»¹⁹ ἐν τοῖς ἐπισκόποις. Τὸ πρόβλημα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τότε πράγματι δύναται νὰ λυθῆ, ὅταν ἔχωμεν σαφεῖς εἰκόνα ποία ἦτο ἡ Μία Ἐκκλησία, τὴν ὅποιαν ἴδρυσεν ὁ Κύριος, καὶ ποία ἦτο ἡ μορφή της εἰδικῶς τὸν Β' αἰῶνα, ὅταν αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἔδωκε τὴν Κ.Δ. ὡς κώδικα «τῆς ἱστορικῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως» καὶ «κανόνα» τῆς περαιτέρω πίστεως καὶ πορείας ἐν τῷ κόσμῳ τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ὅμως ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τὸ ἀνθρώπινον αὐτὸ σκάνδαλον πρέπει νὰ ἐκλείψῃ. Ποῖον τμήμα τῆς Χριστιανωσύνης ἦτο καὶ εἶναι ὑπεύθυνον, τὸ εἶδομεν πολλάκις καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνωμεν. Ἐν ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἔρευνα τῶν ἀνωτέρω θεμάτων κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς Κ.Δ. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πηγῶν μέχρι τέλους τοῦ Β' αἰῶνος. Ὁ λόγος εἶναι προφανῆς καὶ ἐκτίθεται εἰς τὴν ἀνωτέρω παράγραφον. Τὸ εἶπον εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν ἐν Εἰσῆσι τῆς Νιγηρίας (1974) καὶ τὸ ἐδέχθη ὁ Πρόεδρος τῆς τότε Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως συνάδελφος πατήρ John Meyendorff.

6. Ἡ νέα σειρά τῶν ἐρευνῶν («περὶ ἐπισκοπῆς»), προκληθεῖσα ἀπὸ τὰ 3 κείμενα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου, ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὰς παλαιὰς

17. Γ. Ι. Κονιδάρη, *Ökumenischer Dialog ohne «Konsensus»*, Würzburg 1983.

18. Βλ. Βιβλιογραφίαν παρουσίας ἐργασίας καὶ εἰς τὸν τόμον Ἀντίφωνον Πνευματικόν, Ἀθήναι 1981.

19. Εὐσεβίου Καισαρείας, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Α', 1,1.

ἐρευνας περὶ τῶν 9 μορφῶν ἐκφράσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, διότι εὐτυχῶς ἀποκαλύπτει τὸ πρῶτον μέγα γεγονός τῆς ὑπάρξεως εἰς τὴν Ἀρχέγονον Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς «Ἐπισκοπῆς» (Ἱεροσόλυμα, Ἐφεσος, Ρώμη, Κόρινθος κ.λπ.), ὡς «τῆς ἀποστολικῆς λειτουργίας» πάσης τοπικῆς Ἐκκλησίας, πρὶν ἢ ἡ Ἀντιόχεια ὀνομάσῃ, ὀρθῶς, τὸν προεστῶτα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ «ὁ ἐπίσκοπος».

7. Ταῦτα πρέπει νὰ ἀποτελέσουν ἰσχυρὰ βάρη τῆς θέσεως τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογον τῆς ἀληθείας. Τὰ θέματα εἶναι φιλολογικο-ιστορικά, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἐπιστημονικὴν θεώρησιν τῶν πηγῶν τῶν δύο πρώτων αἰώνων, εἰς τὰς ὁποίας «ἡ ἀποστολικὴ ἐπισκοπὴ» καὶ «ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ» ἐν τόπῳ συνδέουσι ἀρρήκτως τὴν ἀποστολικὴν ἱερωσύνην καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν.

(Θερμόταται εὐχαρισταί ἀνήκουν εἰς τὸν ἀγαπητὸν μου μαθητὴν κ. Δημήτριον Γόνην, νῦν καθηγητὴν, διὰ τὴν προσεκτικὴν ἀντιγραφήν καὶ διόρθωσιν τοῦ παρόντος κειμένου).

Ἐγράφη ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ρόδου
τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1984
ἡμέραν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

1. Γενική έκθεσις.

Ποικίλα γενικά και ειδικά, ἀκρως ἐνδιαφέροντα, ὡς θεμελιώδη, θέματα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας και τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς και τὴν Ἐκκλησιολογίαν, θέτει εὐθέως και ἐξ ἀρχῆς τὸ γ' ἐκ τῶν κειμένων τοῦ Π.Σ.Ε. (Βάπτισμα, Εὐχαριστία και Λειτουργημα)²⁰. Ταῦτα τὰ κείμενα ἐστάλησαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ἵνα λάβουν αὐται θέσιν μέχρι τέλους τοῦ 1985. Ταῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ δεχθῶμεν, ἀλλ' οὔτε και νὰ τὰ ἀπορρίψωμεν. Πρέπει νὰ τὰ σχολιάσωμεν καλοπίστως, και διότι πρέπει νὰ καταστοῦν χρήσιμα εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν και τοὺς διμερεῖς διαλόγους. Ἡ αἰτιολογία ἀκολουθεῖ.

Τὰ ποικίλα θέματα, τὰ ὁποῖα τίθενται πρὸ τῶν Ἐκκλησιῶν και τῶν Θεολογιῶν (Taufe, Eucharistie, Amt), δὲν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν οὐσίαν και τὸν τρόπον ἐκθέσεως τῶν ἀπόψεων τῶν συντακτῶν τῶν κειμένων και δὴ και ἰδιαιτέρως τοῦ γ' κειμένου. Ταῦτα προκύπτουν ὄχι μόνον ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ και ἐκ τῆς πρώτης μεταφράσεως και δὴ και ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἢ ἀκριβέστερον «Καθολικῆς Ὁρθοδόξου» (ἦτοι ἀρχαίας καθολικῆς), δεδομένου ὅτι ἡ σκοπιὰ τῆς ἐξετάσεως και βαθυτέρας ἐρεύνης παραμένει διὰ τὴν «Καθολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν» και τὴν Θεολογίαν αὐτῆς μία και μόνη, ἢ ἀρχαία, τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς και Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀτυχῆς ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Amt ἐπιβάλλει ὄχι μόνον νέαν μετάφρασιν, ἀλλὰ και ἐξετάσιν προσεκτικὴν, ἐτι δὲ και διευκρινήσεις, πρὶν ἢ γίνῃ λεπτομερῆς, κατὰ τὸ δυνατὸν, σχολιασμὸς τῶν διαφόρων σημείων τοῦ βασικοῦ κειμένου περὶ τοῦ Amt. Ἡ μετάφρασις και τὰ σχόλια κατέστησαν ἀναπόφευκτα, διότι εἶναι θεμελιωδέστατον σημεῖον τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου τῆς

20. Ἡ λέξις δυνατὸν νὰ μεταφρασθῇ ἀναλόγως τῶν συμφραζομένων μετὰ τὴν λ. τὸ δημόσιον λειτουργημα και ἡ θέσις ὑπαλλήλου, τὸ καθῆκον ὑπαλλήλου, τὸ δημόσιον γραφεῖον κ.ἄ. er ist noch im Amt = εἶναι ἀκόμη ἐν ἐνεργείᾳ. Das ist nicht meines Amtes = δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητός μου. Von Amtes wegen = amtlich = ἐπισήμως. Προκειμένου περὶ τοῦ ἐν § 23 τοῦ γ' κειμένου χαρακτηρισμοῦ Dienst τῆς Ἐπισκοπῆς (= διακονία ἢ ὑπηρεσία τῆς ἐπισκοπῆς) τὸ ἀποδίδω διὰ τοῦ ὄρου λειτουργία τῆς ἐπισκοπῆς, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρχαῖα ἐκκλησιαστικὰ κείμενα και τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἀποστολικῆς προελεύσεως και τὴν ἐνότητα Ἰερωσύνης και Θ. Εὐχαριστίας. Μετὰ τὸν ὄρον ἡ λειτουργία ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἐννοοῦμεν τὴν κυρίαν λειτουργίαν τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἣν μόνον τὸ ἱερατεῖον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ λαοῦ δύναται νὰ τελέσῃ ἐγκύρωσ.

ἀληθείας ἢ ἐξέτασις τοῦ θέματος Ἐκκλησία καὶ δομὴ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν προβλημάτων, ὅσα προέκυψαν καὶ ἀπὸ τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν μετάφρασιν.

1. Ὁ τίτλος «Taufe, Eucharistie und Amt» ἔχει καὶ ὑπότιτλον: «Konvergenzerklärungen der Kommission für Glauben und Kirchenverfassung». Ὁ τελευταῖος μεταφράζεται ὡς ἀκολούθως:

«Συγκλίνουσαι δηλώσεις
τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως
τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν».

Ἡ ἐλληνικὴ μετάφρασις, ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου, τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Σαμπεζῦ 1983 ἀντὶ τοῦ ἀνωτέρω τίτλου μεταφράζει καὶ προσθέτει:

«Βάπτισμα
Εὐχαριστία
Ἱερωσύνη (III)
Συγκλίνουσαι τάσεις εἰς τὴν πίστιν
Γαλλικὸν κείμενον ἐπιμελεία τοῦ ἀδελφοῦ
Max Thurian
Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐπιμελεία τοῦ
Ὁρθοδόξου Κέντρου
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου
ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης».

2. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς μεταφράσεως, διότι τοῦτο θὰ ἦγε τὴν παροῦσαν μελέτην εἰς μῆκος, ἀλλὰ μόνον μὲ καίριά τινα σημεῖα αὐτῆς. Καὶ πρῶτον πρέπει νὰ σημειώσωμεν εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ταύτην θεώρησιν, ὅτι εἶναι δυνατὸν ἢ μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ νὰ παρουσιάσῃ εἰς δευτερεύοντα σημεῖα διαφορὰς, ἀλλ' ὄχι εἰς πρωτεύοντα, δεδομένου ὅτι οἱ μεταφρασταὶ τοῦ Π.Σ.Ε. εἶναι δόκιμοι εἰς τὰς τρεῖς γλώσσας.

α) Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν παρουσιάζεται (προφανῶς εἰς τὰ ὅμματα τῶν Ὁρθοδόξων) ἡ ἀτυχὴς μετάφρασις τοῦ γ' κειμένου τοῦ A m t μὲ τὸν ἀπαράδεκτον ὄρον Ἱ ε ρ ω σ ύ ν η, ἐνῶ, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης, θὰ ἔγραφεν ὁ κύριος συντάκτης (M. Thurian) Priesteramt.

β) Ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως, εἶναι φανερόν πρῶτον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου, ὅπου π.χ. εἰς τὸ σημεῖον C. Ordiniertes Amt und Priestertum = χειροτονημένον λειτουργήμα, προστίθεται ἡ λέξις Priesteramt, τ.ἔ. Ἱερωσύνη, δεύτερον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον ρητὴ μεία περὶ ἀποδοχῆς τῆς Ἱερωσύνης ὡς μυστηρίου καὶ οὐδὲν περὶ τῆς συστά-

σεως αὐτοῦ, ὡς ὑπάρχει διὰ τὰ δύο ἄλλα μυστήρια (Taufe=Βάπτισμα, σελ. 9 τοῦ κειμ., καὶ Eucharistie=Εὐχαριστία, σελ. 19 τοῦ κειμ.).

γ) Οὐδαμοῦ ὑπάρχει ὁ χειροτονῶν ἀθηντικῶς ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας!!! Διατί ἐγένετο αὐτὴ ἡ παραποίησις εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Σαμπεζύ, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ²¹.

3. Ὁ ὑπότιτλος καὶ ἡ μετάφρασίς του. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κειμένων προκύπτει ἐπίσης καὶ ἡ διαφορὰ καὶ εἰς τὸν ὑπότιτλον. Βεβαίως δύναται νὰ γίνῃ δεκτὸς ὡς καλύτερος οὐσιαστικῶς ὁ ὑπότιτλος τῆς μεταφράσεως «συγκλίνουσαι τάσεις εἰς τὴν πίστιν» καὶ δὴ καὶ ὡς ἐπιτυχεστερος τοῦ πρωτοτύπου, ἂν καὶ θέλει τοῦτο διασάφην, διότι ὑπάρχει καὶ ἕτερον πρόβλημα, λίαν δυσχερὲς πάντοτε εἰς τὰ κείμενα, ὅπου π.χ. χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος Ἐκκλησία ἢ Ἐκκλησίαι, ὅτε ἐρωτᾶται, ποῖα ἢ ποῖαι νοοῦνται εἰς ἕκαστον σημεῖον; Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἄλλο σημεῖον, ἐν προκειμένῳ, ὅπερ εἶναι ἐρευνητέον, εἰς ποῖα δηλαδὴ σημεῖα ὑπάρχουν συγκλίνουσαι ἀπόψεις καὶ μεταξὺ ποίων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ μόνον ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν συντακτῶν!!! Εἶναι τοῦτο ἐφικτόν; Τοῦτο ὅμως ἀρκεῖ ὡς σχόλιον.

4. Συγκλίνουσαι δηλώσεις: Ὁ ἀρχικὸς τίτλος ἦτο «Konsensus texte» (Ἄκκρα τῆς Γκάνα 1974). Οὗτος ὀρθῶς κατεπολεμήθη καὶ ὑφ' ἡμῶν, διότι ἀντέκειτο πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ συμφωνίας οὔτε τῶν Ἐκκλησιῶν οὔτε τῶν Θεολόγων. Παρετήρησα κατὰ τὴν συνεδρίαν ὑποεπιτροπῆς ἐν Βανκοῦβερ, ὅτι οὔτε ὁ νέος ὑπότιτλος, ποὺ ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν χαρακτηρισμόν, «δηλώσεις», εἶναι δεκτὸς ὡς μὴ ὀρθός, διότι οὐδεὶς ἀντιπρόσωπος ἦτο ἐξουσιοδοτημένος, ἢ προσωπικῶς —ὡς ὁ γράφων— δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ δηλώσεις ἐπὶ τοιοῦτων θεμάτων, ἀπαιτούντων δογματικὴν ἀκρίβειαν²².

5. α) Τί εἶναι, λοιπόν, τὰ κείμενα ταῦτα; Σύνοψις συζητήσεων περὶ τῶν θεμάτων, οὐχὶ πάντοτε λεπτομερῆς, διότι πολλὰ σημεῖα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ κυρίου συντάκτου, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε χρόνος (πάντοτε συμβαίνει τοῦτο εἰς τὰ πολυπληθῆ συνέδρια τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ τὸ ἐτόνισα ἰδιαίτερος εἰς τὸ Μόντρεαλ τὸ 1963, εἰς τὸ συνέδριον Πίστεως καὶ Τάξεως). Ἐπομένως ὑπάρχουν καὶ σημεῖα ποὺ

21. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τιμὴ, μεθ' ἧς περιβάλλω τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον εἶναι γνωστὴ, ὡς καὶ εἰς τὸν προεστῶτα, ἀλλὰ τὸ ἐπιστημονικὸν θέμα τῆς ἀληθείας ὑποχρεώνει τὸν γράφοντα νὰ εἶναι ἀντικειμενικός.

22. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, Στοχασμοὶ καὶ προοπτικαὶ περὶ τὴν προβληματικὴν τῶν λεγομένων «Konsensus» κειμένων..., Ἐκκλησία 58 (1981) 336-339 καὶ 368-372.

ἐκφράζουν τὰς ἀπόψεις τοῦ κυρίου συντάκτου. Οὐδείς καὶ φυσικὰ καὶ Ὀρθόδοξος ἠδύνατο νὰ ἀξιῶσῃ νὰ εἰσαχθοῦν πᾶσαι αἱ ἀπόψεις του, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ νὰ γραφῆ, ὅ,τι ἐγράφη εἰς τὴν § 24 τοῦ Amt ἢ ἀλλαχοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν π.χ. εἰς μερικὰ ἀπὸ τὰ συλλεγέντα ὑφ' ἡμῶν ἀπροσδόκητα καὶ ἀπαράδεκτα. Ταῦτα φυσικῶς ἐρευνῶνται εἰς ἓν ὑπεύθυνον καὶ μὲ κάποιον ἄνεσιν γραφέν κείμενον, οἷον τὸ παρόν.

(Συγκλίνουσαι ἀπόψεις περὶ τὴν πίστιν) διαφόρων Θεολόγων καὶ ἔκθεσις περὶ αὐτῶν. Αὐτὸ εἶναι τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον τοῦ τριπλοῦ κειμένου.

Πάντως θεωροῦμεν θαῦμα τὸ ὅτι εἰσῆχθη ἡ «περὶ τῆς ἐπισκοπῆς» πρότασις τῆς § 23, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ μεγίστου προβλήματος καὶ διὰ τὸ Π.Σ.Ε. τῆς ἐκκλησιαστικοποιήσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

β) Εἶναι ἀνάγκη ἔπειτα νὰ σχολιάσωμεν τὸ ἐφεύρημα «κεχειροτονημένον λειτούργημα»; Πιθανῶς καὶ μόνον αὐτό, διότι τὸ ἄλλο τερατῶδες ἐφεύρημα τῆς μεταφράσεως «κεχειροτονημένη Ἱερωσύνη» ἢ τὸ ἐν σελ. 61 τῆς μεταφράσεως *Ordinierter Amt und Priestertum* (ἴδε σελ. 34 τοῦ κειμένου) διὰ τοῦ «κεχειροτονημένη Ἱερωσύνη καὶ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα»!!!, δὲν χρειάζονται σχόλια, οὔτε διὰ τὸν κληρικὸν θεολόγον οὔτε ἀκόμη διὰ τὸν μορφωμένον ὀρθόδοξον λαϊκόν.

γ) Ὁ μὴ εἶναι ὡσαύτως ἐνταῦθα ἀνάγκη ἀβλυτος νὰ σημειώσω, ὅτι εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς ἐν Κρήτῃ συνεδρίας τῆς μονίμου Ἐπιτροπῆς (29 μέλη Πίστεως καὶ Τάξεως) τὸ 1984 σημειοῦται ὡς 5ον ζήτημα (σελ. 26) ὡς ἀπαιτοῦν στοχασμούς²³. Τοῦτο εὐκόλως ἐρμηνεύει τὸ γεγονός, ὅπερ καὶ ὑπεθέσαμεν καὶ ἐπροσέξαμεν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην (ἐν μέρει ἀπαιτεῖ εἰδικὴν ἔρευναν), εἰς ὃ ἀνήκει καὶ τὸ ἐφεύρημα «κεχειροτονημένον λειτούργημα», ὅπερ δηλοῖ καὶ προϋποθέτει καὶ τὴν ὑπαρξίν μὴ κεχειροτονημένου λειτουργήματος(!), προκύπτοντος ἐκ τῆς ὑποκειμένης εἰς τὴν ὅλην ἔκθεσιν περὶ Amt ἀρχῆς περὶ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος (!!!), θεμελίου τῆς ὅλης «Ἐκκλησιολογίας» τῶν Προτεσταντῶν.

δ) Εἰς τὴν σελίδα 27 τοῦ ὡς ἄνω κειμένου σημειοῦται, ὅτι «τὸ λειτούργημα» ἔχει ἀνάγκην περαιτέρω μελέτης, ἰδιαιτέρως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κεχειροτονημένου καὶ μὴ κεχειροτονημένου λειτουργήματος καὶ δὴ καὶ τὰ λειτουργήματα τῶν γυναικῶν, εἰδικῶς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν χειροτονίαν, ἐφ' ὅσον ἐξετάζεται ἡ function

23. Minutes of the Meeting of the Standing Commission Crète. Faith and Order, paper 121.

(=ὑπηρεσία, καθῆκον, δραστηριότητα, κλήσις, θέσις) τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ Κ.Δ. καὶ τοῖς Πατράσιν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ 3 κείμενα (Β.Ε.Λ.). Ὅθεν ἐρωτᾶται: Ποία εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀποφάσεως-πράξεως (decision-making) ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ; Εἶναι πρᾶξις μυστηριακοῦ χαρακτῆρος τὸ χειροτονεῖν κ.λπ.;

ε) Εἰς τὴν σελίδα 28 τοῦ αὐτοῦ τεύχους τοῦ δημοσιεύματος τοῦ Π.Σ.Ε. διὰ τὰ ἔτη 1986-7 προβλέπεται εἰδικὴ σύσκεψις περὶ τῶν λειτουργημάτων τῶν γυναικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Τί νὰ εἴπωμεν διὰ ταῦτα καὶ τὴν ἀδράνειαν τῶν ἡμετέρων εἰς τὴν προσθήκην ἐνὸς ἀνυπάρχοντος, δι' ἡμᾶς καὶ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ζητήματος, ποῦ ἀποτελεῖ νέον πρόσθετον ἐμπόδιον διὰ τὴν προπαρασκευῆν τῆς Ἐνώσεως;

στ) Εἶναι προφανές, ὅτι οἱ ἔχοντες ἐν τῷ Π.Σ.Ε. τὴν πλειοψηφίαν προτεστάνται ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον των περὶ βασιλείου ἱερατεύματος, τὸ ὁποῖον εἶναι συνήθης εἰς τοὺς Πατέρας θεολογικῆ ἔκφρασις. Αὕτη ἀφορᾷ τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν, ἅτε μετέχοντα διὰ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος τοῦ τρισσοῦ λειτουργήματος τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ θεμελιώσῃ πραγματικὸν (λαϊκὸν!!!) ἱερατεῖον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτοι «γενικὴν ἱερωσύνην», διότι μόνον ἡ μία καὶ πραγματικὴ Ἱερωσύνη δύναται νὰ ὀνομασθῇ αὐστηρῶς ἐκκλησιολογικὴ καὶ ἀποστολική, ἐφ' ὅσον περιλαμβάνεται εἰς τὴν γενικὴν ἐπισκοπὴν τῶν Ἀποστόλων, ἡ ὁποία αὐτομάτως περιωρίσθη ἐν τοῖς κατὰ τόπον διαδόχοις αὐτῶν κατὰ τοὺς Α' καὶ Β' αἰῶνας (7 ἐπιστολαὶ Ἰγνατίου καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸν Πολύκαρπον Σμύρνης). Εἶναι πολὺ φυσικόν, ὅτι τὰ 3 κείμενα, ὡς ἐκθεσις συζητήσεων, καὶ εἰδικῶς τὸ γ' κείμενον (Amt), στεροῦνται ἀκριβείας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ κείμενον αὐτὸ μετὰ προπαρασκευαστικὴν ἐπιστημονικὴν εἰσήγησιν. Τὸ κείμενον ἀφορᾷ ἀσαφῶς εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Δι' ἡμᾶς ὑπάρχει Ἱερωσύνη, ὡς θεμέλιον ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀμφότερα ταῦτα, ἡ Ἱερωσύνη καὶ δὴ καὶ ἡ πληρότης αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπισκόποις, οἵτινες ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων κατελάμβανον αὐτομάτως τὴν θέσιν τοῦ προεστῶτος τῆς Θ. Εὐχαριστίας, εἶναι θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας —στερούμεθα οἰασδῆποτε μαρτυρίας, ὅτι ποτὲ «λαϊκὸς ἄνθρωπος» (Α' Κλήμ. 40,5) προέστη τῆς Θ. Εὐχαριστίας— ἡ δὲ τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν ἀκριβεία ἀποτελεῖ *conditio sine qua non*, θεμέλια τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄρα τῆς θεολογικῆς Ἐκκλησιολογίας, ὡς ἀμετακινήτου βάσεως τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ὁ θεῖος Λόγος καὶ τὰ μυστήρια ἀποτελοῦν ἔκφρασιν αὐτῆς, ἡ δὲ διάκρισις τοῦ Ἱερατείου ἐντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχέγονος «τάξις» χριστιανικῆ, ἡ ὁποία ἀντικατέστησε τὸ ἀρχικόν: ὁ Κύριος, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθηταί.

6. Ἡ μετ' ἀκριβείας διατύπωσις τῶν ἱστορικῶν δεδομένων τῶν φι-

λολογικῶς θεμελιωμένων δογματικῶν βάσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ τῆς ἀφειρητίας πάσης Θεολογίας περιῆλθε κατὰ τρόπον φυσικὸν εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ ἐπισκοπάτου τῆς Συνόδου, τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες, μετὰ τοῦ λοιποῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ὁποῦ διαφυλάσσεται ὡς Ἐνότης. Ὁρθῶς, λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν αἰώνων θεωρεῖται ὁ ἀλάθητος θεματοφύλαξ καὶ ἐγγυητὴς τῆς δογματικῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐνότητος αὐτῆς. Ὅθεν ἀπεκρούσθη ὁ Παπισμός, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε διέσπασε τὴν δυτικὴν Χριστιανωσύνην, τὸ δὲ πρωτεῖον τιμῆς (ποτὲ ἐξουσίας) ὑπάρχει κυρίως ὡς ἀπόφασις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Α', Β', Δ' καὶ Πενθέκτης.

7. Ἐγκύρως ἀποφασίζουσι αἱ Σύνοδοι διὰ τὴν πίστιν καὶ τάξιν καὶ δὴ αἱ Οἰκουμενικαὶ καὶ ὅσα διαρκεῖ ἢ διαίρεσις αἱ Πανορθόδοξοι.

Ὅθεν συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ ὅρος συμφωνία ὀρθῶς καὶ εὐτυχῶς ἀπεμακρύνθη, διότι ἀποκρούεται ὑφ' ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων ὡς ἀπαράδεκτος καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον, ὅτι ἐντὸς τῆς Ὁρθοδοξίας καθόλου, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον, ἰσχύει εἰς τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν ὡς θεολογικὸς ὅρος ἡ πραγματικὴ «συμφωνία τῶν Πατέρων» (Konsensus Patrum), ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχεν εἰς ζήτημά τι ἀπόφανσις-ὅρος Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

8. Διατί ἐν τῇ οὐσίᾳ εἶναι ἀδύνατος εἰς τὸν πολυμερῆ διάλογον ἡ συμφωνία ἢ ἡ δῆλωσις (declaratio τῶν Συνόδων), ἥτις παρεισήχθη ἀντὶ τῆς συμφωνίας, εἶναι φανερόν.

Εἴπομεν ἤδη, ὅτι τὸ μέγιστον πρόβλημα τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικοποίησις αὐτοῦ. Ἡ μὴ ὑπαρξίς τῆς δυσχεραίνει καὶ τὸ ἔργον τοῦ Π.Σ.Ε. Τὸ παράδοξον δὲ εἶναι, ὅτι, ἐνῶ δὲν ἔχουν Ἱερωσύνην καὶ κατὰ λόγον φυσικὸν καὶ τὴν πληρότητα αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπισκόποις, διαδόχοις τῶν Ἀποστόλων, τῆς ἐπισκοπίας αὐτῶν περιωρισμένης ἐν τόπῳ, ἄτε περιορισθείσης ἐν τόπῳ ζώντων ἔτι τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ Παύλου, ἤδη ἐν τῷ προσεσῶτι τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ Ἰακώβῳ (Πράξ. 21,17-18) ἀναφερομένων μετὰ τῶν πρεσβυτέρων (ὅθεν ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ Πολύκαρπος Σμυρναίων²⁴ ἀναφέρει ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους 1.1: «Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι»), ἐν τούτοις ἰσχυρίζονται, ὅτι ἔχουν Βάπτισμα καὶ Θ. Εὐχαριστίαν καὶ «κεχειροτονημένον» (ὑπὸ τίνος;) λειτουργήμα. Ὅμως ταῦτα εἶναι

24. Τὸ «Μελίτων Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος» εἶναι χαρακτηριστικόν, διότι εἰς αὐτό, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰγνατίου «Πολυκάρπῳ ἐπισκόπῳ Ἐκκλησίας Σμυρναίων», ἐπιτάσσεται ὁ ὅρος ἐπίσκοπος ὡς διασαφητικὸς τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, σημαίνοντος ταυτοχρόνως μετὰ τῆς γενικῆς κτητικῆς τοπικὸν περιορισμὸν τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

ἀδύνατα, διότι ἀπὸ τὴν ὅλην, καίτοι ἀποσπασματικὴν, ἀποστολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν, προκύπτει ὅτι δὲν ὑπῆρξεν Ἐκκλησία καὶ Θ. Εὐχαριστία χωρὶς τὴν ὑπαρξίν ἱερωσύνης καὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τοῖς ἐπισκόποις. Ἐντεῦθεν καθίσταται εὐεξήγητον, διατί κατὰ τὸν Β' αἰῶνα ἐσχηματίσθη ὁ ὅρος «ἀκοινωνησία»²⁵, διὰ τοὺς ἀπομακρυνομένους, ἕνεκα αἱρέσεως ἢ σχίσματος, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν αὐτῆς, ἐν ἣ πραγματοῦται ἡ ἐν Χριστῷ κοινωνία τῶν πιστῶν.

Τὸ ἐπακόλουθον τῶν παρατηρήσεων καὶ σκέψεων τούτων εἶναι, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ (ἴδε καὶ πρόλογον) ἡ ἐπιδιωκομένη ὑπὸ τῶν διαφόρων κειμένων (ἐν οἷς καὶ τὰ τρία) ἀναγνώρισις τῶν λειτουργημάτων - διακονιῶν τῶν Προτεσταντῶν.

Ἐπειδὴ δὲ δι' ἡμᾶς τοὺς Καθολικοὺς Ὀρθοδόξους ὑπάρχει τὸ καθοριστικὸν ὑπόδειγμα τῶν Καθολικῶν (πλήρων) Ἐκκλησιῶν τῶν δύο πρώτων αἰώνων μέχρι καὶ τοῦ Εἰρηναίου, ὅτε ἐξέλιπεν ἡ σύγχυσις τῶν ὄρων καὶ τῶν λειτουργημάτων καὶ ἐπεκράτησε σαφήνεια ὡς πρὸς τὴν διαδοχὴν τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ καὶ τῷ ἐνὶ «προεστῶτι» αὐτῆς, πού ἦτο ὁ προεστῶς τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐπιθυμῶ νὰ σ υ ν ο ψ ῖ σ ω τὴν περὶ Χριστιανισμοῦ ἀντίληψιν τοῦ Εἰρηναίου, ἅτε οὖσαν ἀπολύτως πρόσφορον καὶ ἐρμηνευτικὴν τῆς παρούσης θεωρήσεως τοῦ προβλήματος τῆς μορφῆς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν—ἐπισκοπῶν:

α) Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια περὶ τοῦ Θεοῦ—τριαδικοῦ— τοῦ Κόσμου καὶ τῶν σχέσεών των πρὸς τὴν Λύτρωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὕτη παρεδόθη διὰ τῶν Ἀποστόλων Αὐτοῦ. «Ὅθεν ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἥτοι τὸ περιεχόμενον τῆς νέας θρησκείας ὡς τελευταίας Ἀποκαλύψεως, διότι ὁ κόσμος ἐγνώρισε ταύτην ὡς Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἱστορία δὲν ἐγνώρισεν ἄλλην μορφήν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκτὸς τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

β) Τούτων ὄντων δεδομένων ἐκ τῶν κειμένων καὶ τῆς Ἱστορίας, δέον νὰ προστεθῇ ὡς συνέπεια ἡ θεμελιώδης ἀ ν ά γ κ η τ ῆ ς π ο ρ ε ῖ α ς τ ο ῦ ο ἰ κ ο υ μ ε ν ι κ ο ῦ δ ι α λ ό γ ο υ (διὰ τὴν δημιουργίαν προϋποθέσεων ἰσχυρῶν, διὰ τὴν π ρ ο π α ρ α σ κ ε υ ῆ ν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὁμολογιῶν καὶ αἱρέσεων τοῦ Προτεσταντισμοῦ) πρὸς συστηματικὸν ἐκκλησιαστικοῖστορικὸν ἀπαρτισμὸν Μιᾶς Ἐκκλησιολογίας, ὡς βάσεως τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ εἶναι αὐτονόητον, ἐφ' ὅσον εἶναι δεδομένον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν του ὡς ἱερὸν ἔδρυμα, θεῖον καὶ ἀνθρώπινον, μὲ τὸ κáιριον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἐνότητος. Δυστυχῶς δὲν ὑπῆρξεν εἰς τὴν Οἰκουμένην Κίνησιν μακρὰ καὶ βαθεῖα μελέτη περὶ τοῦ θέματος τῆς οὐσίας καὶ τῆς

25. Ἐὐ σ ε β ῖ ο υ Κ α ἰ σ α ρ ε ῖ α ς, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

ένότητα της Ἐκκλησίας, ὡς σημείου κοινωνίας τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, τῆς λυτρώσεως ἐν τῷ Σταυρῷ καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ νέα θεώρησις τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ τέλους αὐτῆς περιλαμβάνεται εἰς τὴν Θεολογίαν ὡς τὸ καίριον σημεῖον τῆς Ἐκκλησιολογίας: «Αὐτὸς ἐνηθρώπησεν ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν» (Ἀθανάσιος ὁ Μέγας).

Ἄλλὰ περὶ ποίας ἐνότητας πρόκειται;

Πρόκειται περὶ Ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ταυτότητι (γερμανιστὶ θὰ τὴν ἐχαρακτήριζον *Identitätseinheit*) τῆς Ἀποστολικῆς πίστεως, ὡς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῆς γεγραμμένης Παραδόσεως, τῆς Κ.Δ. καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Ἰδιᾶ Συνόδων καὶ τῆς ὅλης συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας ὡς Καθολικῆς, Ἀποστολικῆς-Ὁρθοδόξου, ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς Διοικήσεως (ἀποφασιστικὸν ὄργανον ἢ Σύνοδος· «κρατεῖται ἢ τῶν πλειόνων ψῆφος») κανῶν δ' τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου), οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς μυστηριακῆς λατρείας ἄνευ ὁμοιομορφίας, καὶ εἰς τὸ ἦθος μὲ τὴν δημιουργικὴν ἀρχὴν τῆς ἀγάπης. Ἡ ταυτότης εὐρίσκεται καὶ εἰς τὰς ἐπίσκοπικῶς συντεταγμένας Ἐκκλησίας, πού ἐδημιούργησαν τὸν Κανόνα τῆς Κ.Δ., καθιέρωσαν τὴν δύναμιν τῆς Συνόδου καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν Ἀποστολικὴν Διαδοχὴν ὑπάρχουσαν ἀρχῆθεν (Πράξεις Ἀποστόλων κεφ. 15 καὶ 21 καὶ Α' Κλήμ.).

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον καὶ τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους εἶναι οὐσιωδестаτὴ ἀρετὴ καὶ δημιουργικὴ δύναμις, μετὰ τὴν ἐν Χριστῷ συντελεσθεῖσαν καταλλαγὴν, ἢ ὅποια εἶναι θεμελιώδης διὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν συνέχισιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου.

Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦτο καθίσταται φανερόν ὑπὸ ποίαν ἄποψιν πρέπει νὰ βλέπωμεν τὸν διάλογον, διὰ τὸν σχηματισμὸν Μιαῆς Ἐκκλησιολογίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τῆς ἀγάπης (ὀρθῶς ὑπάρχει ὁ «Τόμος τῆς Ἀγάπης»).

Ταῦτα τὰ θεμελιώδη δὲν μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀληθείας, ὅτι μετὰ τόσων αἰῶνων χωρισμὸν καὶ ἀποξένωσιν εἶναι ἄκρωσ προβληματικὴ ἢ ἐπίτευξις πραγματικῆς Ἐνώσεως²⁶ διὰ τῆς προπαρασκευῆς καὶ δημιουργίας νέας Ἐκκλησιολογίας ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, Ὁμολογιῶν, Ὁργανώσεων, ἰδιᾶ τῶν προτεσταντικῶν. Τὸ ἔργον ἀπαιτεῖ μακρὰν καὶ ἐπίπονον ὑπὸ φιλελεύθερον πνεῦμα καὶ γνησίαν χριστιανικὴν εἰλικρίνειαν διεπομένην καὶ ἐπιστημονικῶς θεμελιωμένην ἔρευναν —χαρακτῆρος ἐκκλησιαστικοῦ-ἱστορικοῦ-φιλολογικοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ συστηματικοῦ— ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ καὶ τῇ Ἱερᾷ

26. Πρὸς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (1959-1975) εἰς τὴν ἐργασίαν Γ. Κονιδάρη, Ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πρὸ τῶν τριῶν κειμένων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς προτάσεως τῆς Λίμα, σσ. 328-331,

Ἀποστολικῇ καὶ Ἐκκλησιαστικῇ Παραδόσει τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τῶν ὄρων τῶν Οἴκουμ. Συνόδων καὶ τῶν δημοκρατικῶν θεμελιῶν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος. Εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν παρελθὼν καὶ ἔδαφος δυνάμεθα νὰ συναντηθῶμεν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν εὐκολώτερον Μίαν Ἐκκλησιολογίαν δύο ἐκάστοτε Ἐκκλησίαι.

Τοῦτο δὲ φρονεῖμεν, ὅτι ὀρθῶς διεκλήρυξαν διὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου αἱ Καθολικαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἰς Γενεύην τὸ 1920 κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως²⁷.

Ἐντεῦθεν προκύπτει σαφῶς, ὅτι πρέπει νὰ συμβιβασθῶμεν πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ Π.Σ.Ε., ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῷ συνεργάζονται 315 (;) Ἐκκλησίαι καὶ μὴ Ἐκκλησίαι, μὴ δυνάμεναι νὰ ἀποκτήσουν Μίαν Ἐκκλησιολογίαν, ἔχει διπλὴν ἀποστολήν: 1) Νὰ προπαρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος διὰ βαθείας μελέτης τῆς Οὐσίας καὶ τῆς Ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' ἐπιπόνου βαθείας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῶν κειμένων τῶν 2-3 πρώτων αἰώνων μετὰ τὴν Ἀγ. Γραφήν καὶ τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν, ὥστε νὰ παραδώσῃ κείμενα χρήσιμα εἰς τοὺς διμερεῖς διαλόγους (π.χ. ἀποδοχὴ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως), ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ προέλθῃ ἡ Ἐνωσις, καὶ 2) νὰ μελετᾷ καὶ νὰ λαμβάνῃ θέσιν εἰς τὰ μεγάλα τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ θέματα, ὡς π.χ. συνέβη ἐν Bangelore (1978) εἰς τὸ κείμενον «περὶ ἐλπίδος», τοῦ ὁποίου τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Παρνασσός»²⁸. Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ θεμελιώνουν εἰς γενικὰ κείμενα, ὡς τὸ ἀνωτέρω, τὴν θέσιν τῶν συνεργαζομένων Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, τὴν τοποθέτησιν τῶν συνεργαζομένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ θέμα: Χριστιανισμὸς καὶ σύγχρονος κόσμος τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου, τῶν πυρηνικῶν Δυνάμεων καὶ τῆς ὑπερτεχνικῆς, διότι πρέπει ἡ ἀνθρωπότης νὰ σωθῇ μετὰ τὴν ἀληθῆ Δημοκρατίαν, κατοχυρώνουσαν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν. Βεβαίως, εἰς τὸ καίριον πρόβλημα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τὸ Π.Σ.Ε., αὐτὸ καὶ μόνον αὐτό, ἐκτὸς τῆς συμβολῆς του εἰς τὸ ἀ' σημεῖον, ὑπάρχει δυνατότης νὰ λέγῃ ἐν ἄλλο βαρυσήμαντον —καὶ ὅπερ πολλὰκις ἐπεσημάναμεν— τὸ τῆς ἐκκλησιαστικοποιήσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Εἶναι ἀδιανόητον νὰ μένῃ τόσον ἀπελπιστικῶς διηρημένος ὁ Προτεσταντισμὸς ἄνευ Ἱερωσύνης καὶ νὰ ζητῇ μετὰ γενικὰ κείμενα τὴν ἔνωσιν καὶ ἀναγνώρισιν τῶν ἀνυπάρχτων ἐκκλησιαστικῶς λειτουργημάτων, ὡς ἱερατικῶν, ἐξ ἱερωσύνης τάχα προερχομένων. Ἡ ἐπίτευξις αὐτοῦ τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς ἐνώσεως τῶν Προτεσταντῶν,

27. Internationale kirchliche Zeitschrift 1920.

28. Γ. Ι. Κοινδάρη, Μία σύγχρονος Διακήρυξις Χριστιανικῶν Ἀληθειῶν ὑπὸ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, Παρνασσός 22 (1980) 294-306.

πού θα ωφελήση τὰ μέγιστα ὄχι μόνον τὸν Προτεσταντισμὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ Π.Σ.Ε., πρέπει νὰ εἶναι τὸ διαρκὲς μέλημα τῶν ἐν τῷ Π.Σ.Ε. Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν.

γ) Ἡ Ἐνώσις τῶν Ἐκκλησιῶν τότε θὰ καταστῆ εὐκολωτέρα, ὅταν καὶ τὰ κείμενα τοῦ Π.Σ.Ε. περὶ προπαρασκευῆς τῆς Ἐνώσεως θὰ καταστοῦν ἐπιστημονικώτερα καὶ ὄντως χρήσιμα εἰς τὰς διμερεῖς διαπραγματεύσεις, ἐὰν εἶναι φιλολογικῶς καὶ ἐκκλησιαστικοϊστορικῶς ἀκριβῶς θεμελιωμένα μετ' ἐπιστήμης εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν διάλογον τῆς ἀληθείας, περὶ ἧς ἀνωτέρω. Τότε θὰ γίνῃ κατανοητὸν καὶ τὸ ἔργον τῶν 7 Οἴκουμ. Συνόδων, αἱ ὁποῖαι μετὸν διάλογον ἔλυσαν βαρυσήμαντα ζητήματα τῆς πίστεως. Εἶναι δὲ δεδικαιολογημένον τὸ ἀλάθητον τῶν Οἴκουμ. Συνόδων, διότι ἔχονται τῆς θεμελιωμένης εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν, ὡς γεγραμμένην παράδοσιν, καὶ τὴν Ἀποστολικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν, ἀληθείας.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς Οἴκουμ. Συνόδου, ὡς τοῦ ὑψίστου ὀργάνου καὶ δὴ καὶ ἀποφασιστικοῦ μετὸν δημοκρατικὸν διάλογον τῆς ἀληθείας, ἐξασφαλίζει τὴν Αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς πόλον ἔλξεως διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ἀνθρωπότητα, θεμελιωμένην εἰς τὰ περιώνυμα χωρία: «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάνν. 4,24) καὶ «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγ, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3,28).

Τὰ θεμελιώδη δόγματα, ἡ διοίκησις, ἡ λατρεία ἐν σχετικῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τὸ ἦθος θὰ ἔχουν παγκόσμιον κύρος, πολύτιμον διὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν τοῦ κόσμου εἰς μίαν Ποίμνην²⁹.

9. Αἱ σκέψεις αὗται, ἐδραζόμεναι μὲν ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τῶν κειμένων, ἀφορμηθεῖσαι δὲ ἀπὸ τὰς ἐλλείψεις τῶν 3 κειμένων καὶ δὴ καὶ τοῦ πλέον σημαντικοῦ, ἀλλὰ ἀδυνάμου γ' περὶ Amt, ἐπιτρέπουν νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι δὲν ἀπορρίπτομεν, ἀλλὰ καὶ δὲν δεχόμεθα τὸ γ' κείμενον οὐδὲ ὡς δήλωσιν, διότι ὁ ὅρος εἶναι ἰσχυρὸς καὶ ἐνταῦθα προϋποθέτει ἐξουσιόδοτησιν, μὴ ὑπάρχουσαν, ἐκκλησιαστικῶς ἀκατάλληλον καὶ ἀδύνατον. Δὲν δύνανται λαϊκοὶ θεολόγοι νὰ λάβουν ἐξουσιόδοτησιν νὰ ὑπογράψουν κείμενα δογματικὰ καὶ δὴ καὶ μὴ ἀκριβῆ.

10. Τί εἶναι λοιπὸν τὰ 3 κείμενα; Ἐκθεσις (Be-richt-Report) περὶ τῶν συζητήσεων, ὡς εἶναι π.χ. ἔκθεσις περὶ τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων³⁰.

29. Πρβλ. G. I. Konidaris, Ökumenischer Dialog ohne «Konsensus», Würzburg 1983.

30. Πρβλ. π.χ. τὴν ἔκθεσιν διὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Vancouver ὑπὸ τὴν

α) Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἐν αὐτοῖς ὑπαρξίς διαφόρων γνωμῶν καὶ ἀντιφάσεων καὶ ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας καὶ δὴ καὶ μελέτης ἐπιστημονικῆς τῶν πηγῶν τῶν δύο πρώτων αἰώνων, καθ' οὓς διεμορφώθη ἡ Ἐκκλησία, ἡ Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐπισκοπικῶς συντεταγμένων Ἐκκλησιῶν-ἐπισκοπῶν, πρὶν ἢ σχηματισθῶσιν ἀναγκαίως αἱ ἐνορίαι (Γ' αἰών).

β) Ἐρώτημα: Καὶ ποία εἶναι κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἀπόψεων ἡ θέσις τοῦ Π.Σ.Ε.;

Ἀπάντησις: Τὸ Π.Σ.Ε. ὀφείλει, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν συμπερασματικῶς, νὰ προπαρασκευάζῃ εἰς τοὺς πολλαπλοῦς διαλόγους τὴν Ἐνωσιν διὰ τῆς ἐκπονήσεως κειμένων ἐχόντων ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν εἰς τὰ δογματικὰ καὶ ἠθικὰ ζητήματα, ὥστε οἱ διμερεῖς διάλογοι νὰ ἔχουν κείμενα ἀκριβῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν πράγματι χρήσιμα. Διότι πρέπει ν' ἀποκτήσωμεν σαφῆνειαν σκοπῶν καὶ μεθόδων καὶ νὰ ἔχωμεν συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ Π.Σ.Ε. συνεστήθη διὰ τὴν προπαρασκευῆν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς διευτυπῶτο εἰς τὸ Ἀ' Καταστατικὸν τὸ συνταχθὲν ἐν Ἀμστερνταμ, δι' ὃ καὶ ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖον νὰ θεσμοθετηθῇ ἡ προαγωγή τοῦ ἔργου τῶν τότε (1948) συγχωνευθεισῶν δύο ὀργανώσεων. Τώρα κατέστη, μετὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν εἰς τὸ Ναϊρόμπι (1975), ὡς 7ον σημεῖον τῶν σκοπῶν, καθ' ὃ τὸ Συμβούλιον συνεχίζει τὸ ἔργον τῶν δύο μεγάλων Ὄργανώσεων, Πίστεως καὶ Τάξεως καὶ Ζωῆς καὶ Ἐργασίας (Faith and Order, Life and Work). Αἱ ἀλλοιώσεις τῶν Καταστατικῶν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Π.Σ.Ε., διὰ νὰ διορθωθοῦν, πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον συζητήσεων εἰς εἰδικὴν διάσκεψιν³¹.

11. Φύσις καὶ σκοπὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου. Εἰς τὸ ἐρώτημα σκοπῶν καὶ μεθόδων καὶ τὴν σχετικὴν ἀπάντησιν περιλαμβάνεται ἀναγκαίως καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου. Συμπερασματικῶς λέγομεν. Ἴδου πῶς δύναται νὰ διατυπωθῇ:

Ἐκκλησιῶν εἶναι ἀναγκαίως διάλογος τῆς ἀληθείας, τῆς ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ καὶ δὴ καὶ τῇ Κ.Δ. περιεχομένης — ἡ Κ.Δ. εἶναι τμῆμα τῆς γεγραμμένης ἀποστολικῆς - ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως — μετ' ἐπιστήμης δὲ διατετυπωμένης καὶ εἰς αὐτὴν θεμελιωμένης.

τίτλον: Gathered for Life: Official Report VI Assembly World Council of Churches Vancouver, Canada 24 July—10 August 1983, edited by David Gill, Geneva 1983.

31. Ἴδε ἡμετέραν μελέτην - ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν τόμον «Χαριστεῖον» εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ.

Ποῖον εἶναι τὸ πλεόν θετικὸν σημεῖον τοῦ κειμένου περὶ Amt ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἢ ἀρχαίας καθολικῆς;

Ἀσφαλῶς τὸ πλεόν θετικὸν σημεῖον εἶναι ἢ ἐν τῇ § 23 πρότασις περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς, διότι αἱ τοπικαὶ Ἐκκλησίαι ἤδη κατὰ τοὺς 2 πρώτους αἰῶνας (Α' ἐπιστολὴ πρὸς Τιμόθεον 3-5, Α' Κλήμεντος, ἐπιστολαὶ Ἰγνατίου, Πολύκαρπος) διεμορφώθησαν εἰς ἐπισκοπὰς, ἐξ ὧν τὸν Γ' αἰῶνα προῆλθον αἱ Ἐνοριαί, ὅταν ηὔξηθη ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον. Ὅθεν τοπικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἢ Ἐπισκοπή.

Ἐντεῦθεν προκύπτει, ὅτι ὑφίσταται τοῦτο ὡς πρωταρχικῆς σημασίας θέμα πρὸς ἐπεξεργασίαν ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων. Μετὰ τὴν πρότασιν τῆς § 23 περὶ τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς θεσμοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, περιληφθεῖσαν εἰς τὸ ἐν Λίμα τοῦ Περού (Ἰαν. 1982) γ' κείμενον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο δεκτὸν ὡς ἔκθεσις τῶν συζητήσεων, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ ὡς ἰδιαιτέρον τεύχος, δὲν ἔγινεν εἰδικὴ μελέτη περὶ τινων σημείων τῶν συγκλινοῦσων ἀπόψεων, διότι εἰς τὸ κείμενον, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τὰ κείμενα τοῦ Π.Σ.Ε., ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἢ ἀπαράδεκτος ἀοριστία: ἢ Ἐκκλησία καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, ὁπότε τίθεται τὸ ἀναπάντητον ἐρώτημα: Ποία ἢ ποῖαι Ἐκκλησίαι ἐκ τῶν 315 Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, Ὁμολογιῶν ἢ Denominationen τοῦ Προτεσταντισμοῦ δέχεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον;

12. Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, δηλαδὴ τοὺς ὄντως καθολικοὺς-ὀρθοδόξους κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησιολογίας τῆς Ἀρχαίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς περιόδου τῆς ἀδιαιρέτου τῶν Οἴκουμ. Συνόδων (ἢ αἵρεσις καὶ τὰ σχίσματα ἦσαν φαινόμενα περιφερειακά) —τῆς Una Sancta— ἀνήκει, ἢ ὀρθότερον, ἐπιβάλλεται τὸ χρέος ἐρεύνης τῶν θεμάτων: α) «Ἡ ἐπισκοπὴ ὡς ἀποστολικὴ λειτουργία» καὶ δὴ καὶ «Ἡ ἐνότης τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας», ἐν ᾗ διεσώθη ἢ Ἀποστολικὴ διαδοχὴ περιορισμένη ἐν τόπῳ καὶ ἱερωσύνη (ἐπισκοπὴ καὶ ἐπίσκοπος Κορίνθου ἢ Ρώμης), καὶ κατ' ἀκολουθίαν β) «Ἡ λειτουργία τῆς Ἐπισκοπῆς ὡς τοῦ ὅλου τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας με κέντρον τὴν πίστιν καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν» (προϋπόθεσις Βάπτισμα καὶ Χρῖσμα), ὡς θεμελιώδη ἐν τῷ Πολιτεύματι τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐνοτήτων ἐν τῇ ταυτότητι. Ἡ ἐν αὐταῖς ἢ αὐτῇ Κανονικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Διάταξις ἀναφέρεται εἰς τὸν μεταγενέστερον ὄρον Ἐκκλησιαστικὸν ἢ Κανονικὸν Δίκαιον, περὶ τοῦ «καθιστάναι» τοὺς λειτουργοὺς. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις ἐγεννήθη ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς συστάσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ συνεχίσθη εἰς τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν.

Ἀφῆνων τὴν ἔρευναν ἄλλων θεμάτων εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν Εἰσαγωγὴν καὶ τὸ κύριον Μέρος, θὰ κλείσω τὰ Προλεγόμενα μὲ τὴν ἐξέτασιν μερικῶν σημείων —πρὸ τῆς μεταφράσεως καὶ τῶν σχολίων— ποῦ μαρτυροῦν, ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται οἱ συντάκται τοῦ Κειμένου τὴν διαφοράν μεταξὺ Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ποῦ εἶναι εἰς τὸ Π.Σ.Ε. (καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν). Αὕτη εἶναι βασικὴ διὰ τὰς Ἐκκλησίας, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ λαϊκοὶ δέον νὰ ἀποτείνωνται καὶ νὰ γράφουν ἄλλως καὶ κατὰ τρόπον ἐκκλησιαστικῶς ἀρμόζοντα.

Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ γίνῃ λόγος περὶ τινων κατ' ἐπιλογὴν ἀνεπιτρέπτων ἐκφράσεων καὶ σκέψεων, αἱ ὁποῖαι πίπτουν καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μου ἀντίληψιν —τώρα ποῦ ἐξετάζω τὸ κείμενον ἐν ψυχρῷ μὲ ἐπιστημονικὸν ἀρχαῖον καθολικὸν ὀρθόδοξον πηγᾶν πνεῦμα, πάντοτε μὲ καλὴν πίστιν καὶ ἀντικειμενικότητα— διότι θέλω ν' ἀξιοποιηθῆ ἀπὸ τὸν βαθύτατα διηρημένον Προτεσταντισμὸν ἢ πρότασις περὶ «τῆς Ἐπισκοπῆς», ἥτοι τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιαστικοποίησις τοῦ Προτεσταντισμοῦ εἶναι ἀνάγκη οἰκουμενική.

2. Ἀπαράδεκτοι ἐκφράσεις καὶ παραλείψεις τοῦ γ' κειμένου περὶ τοῦ «λειτουργήματος» (Amt) ἐξ ἐπόψεως ἀρχαίας καθολικῆς, ἥτοι καθολικῆς ὀρθοδόξου.

1. Ἡ θεολογικὴ ἰδέα-ἀρχὴ τοῦ Amt περὶ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος ἀντὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἱερωσύνης.

Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ τμήματος τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου: «ἡ κλήσις τοῦ ὅλου λαοῦ τοῦ Θεοῦ» ἀρχίζει κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τύπους ἡ περὶ Amt (= λειτουργήματος) ἐκθεσις. Εἶναι ὅμως τοῦτο ἀνεπίτρεπτον, διότι ἡ ἴδρυσις τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ κλήσις καὶ ἡ πνευματικὴ ἐξουσία τῶν Ἀποστόλων προηγοῦνται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, ὡς φιλολογικοῖστορικῶν κειμένων καὶ Κανόνι τῆς Ἐκκλησίας, δι' ὃ καὶ ἀποτελοῦν τὴν θεμελιώδη ἀφετηρίαν τῆς Ἱστορίας καὶ ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ὑπάρχουσα δυνάμει κατὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ Κυρίου κατέστη ἐνεργεῖα ἱεραποστολικὴ διὰ τῆς κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ τοῦ κειμένου ἀνεπίτρεπτος, ἀφοῦ καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς Προτεστάντας ἢ Κ.Δ. εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Ἀποκαλύψεως (sola scriptura), ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ «βασιλείου ἱερατεύματος» —τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν ἀφορᾷ τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν— διήκει δι' ὅλων τῶν θεμελιωδῶν διατυπώσεων τοῦ Κειμένου. Ἐνῶ δὲν εἶναι πρωταρχικὸς ὁ ὅρος οὗτος εἰς τὴν Κ.Δ., διὰ τοῦ προβαλλομένου ζητήματος παραμερίζεται τὸ ὄντως δυσχερές, πρωταρχικὸν ὅμως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, θέμα: περὶ τῆς Συστάσεως τῆς Ἱερωσύνης, ἡ ὁποία εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῶν 12 Ἀποστόλων καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῆς

διαδοχῆς αὐτῶν ἐν τόπῳ, ὡς καὶ μετὰ τῆς τελέσεως τῆς θ. λατρείας, ειδικώ-
τερον τῆς διευθύνσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Εἰς τὸ πρωταρχικὸν βεβαίως
θέμα τῆς Κ.Δ., τὴν ἴδρυσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, περιέ-
χεται ἀναμφιβόλως τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Βασι-
λείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ προηγείται ἡ κλήσις τῶν Δώδεκα καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ,
ἡ ὁποία ὁμως συνυφαίνεται μετὰ τῆς ἰδιαζούσης ἐξουσίας τῶν Ἀποστόλων.
Οἱ τελευταῖοι ἡγοῦνται τῆς Ἀρχηγόνου Ἐκκλησίας, ἐν ἧ ἔδημιουργήθησαν
ἀμέσως τὰ λειτουργήματα τῆς Διακονίας καὶ τοῦ πρεσβυτερίου καὶ πρὸ καὶ
μετὰ τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον, οἱ πρεσβύτεροι, οἵτινες μετέχουν τοῦ κύρους
τῶν Ἀποστόλων, εἰς οὓς προσετέθη ὁ Παῦλος. Ταῦτα θὰ εἶχον τὴν θέσιν των
εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κειμένου καὶ ὄχι ἀλλαχοῦ. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀποτελεῖ ἀπο-
δυνάμωσιν τοῦ θέματος: Ἐκκλησία καὶ ἀλήθεια, τὸ ὁποῖον ἔδει ἐμφαντικῶς νὰ
προηγηθῆται μὲ τὸν τίτλον *Ekklesia und Amt*.

2. Ταῦτα ἀποτελοῦν βαρυσημάντους διαπιστώσεις, τὰς ὁποίας κάμνο-
μεν τώρα, διότι ἡ προσαγωγή πολλῶν κειμένων εἰς τὰς συνεδρίας τοῦ Π.Σ.Ε.
δὲν ἀφήνει χρόνον καὶ δὲν παρέχει ἄνεσιν πρὸς νηφαλίαν ἐξέτασιν τῶν τεθει-
μένων ζητημάτων.

Εἰς τὰς § 1-6 λέγονται χρήσιμοι θεολογικαὶ-ἐκκλησιαστικαὶ ἀπόψεις,
ἀλλὰ δὲν τονίζεται ἡ ἴδρυσις τῆς Ἐκκλησίας ὡς τὸ μέγα γεγονός τῆς Ἰστο-
ρίας καὶ ἡ κλήσις τῶν Δώδεκα.

3. Εἰς τὴν § 6 γράφεται μετὰ ἄλλων, νοητῶν βεβαίως, καὶ τὸ ἐξῆς:
«Καίτοι αἱ Ἐκκλησίαι (ἐρώτησις: Ποῖαι καὶ πόσαι εἰς τὸ Π.Σ.Ε. καὶ ποῖαι
εἶναι ὄντως Ἐκκλησίαι;) εἶναι σύμφωνοι εἰς τὴν γενικὴν κατανόησιν τῆς
κλήσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις διαφέρουν πρὸς ἀλλήλας ἐν σχέσει
πρὸς τὴν κατανόησιν ἐκείνου τοῦ ἀφορᾶ εἰς τὴν δομὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν Ἐκ-
κλησιῶν. Ἰδιαιτέρως ὑπάρχουν διαφοραὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν θέσιν καὶ τὰς
μορφὰς τοῦ κ ε χ ε ι ρ ο τ ο ν η μ ἔ ν ο υ λ ε ι τ ο υ ρ γ ῆ μ α τ ο ς».

Χωρὶς νὰ τίθεται τὸ θέμα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς
ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ὡς ἀμέσων μαθητῶν τοῦ Κυρίου, τ ὠ ν ἄ ρ χ ῶ ν
τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφήν ὑποθετικὴν τὸ ζήτη-
μα τῆς ὑπερνικήσεως (!) τῶν ἐν λόγῳ διαφορῶν, μὲ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀποδοχῆς
τῆς ἀνωτέρω ἀφετηρίας (§ 1), δι' ἧ καὶ καθορίζεται, ὅ τ ι ὕ π ο χ ρ ε ω τ ι -
κ ὡ ς π ρ ἔ π ε ι ν ἄ ε ὕ ρ ε θ ῆ κ ο ι ν ῆ ἀ π ἄ ν τ η σ ι ς εἰς τὸ ἐρώτημα:
Πῶς δύναται νὰ κατανοηθῆ καὶ νὰ δομηθῆ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως
πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος,
οὕτως ὥστε νὰ διαδοθῆ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ νὰ οἰκοδομηθῆ ἡ Κοινωνία ἐν τῇ
Ἀγάπῃ; Αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ αἱ «Πράξεις Ἀποστόλων» τοῦ Λου-
κᾶ καὶ ἡ Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς
Ἀντιοχείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Ρώμης τῶν 70 πρώτων ἐτῶν

(40-110/113) δὲν δίδουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα; Δὲν ὑπῆρξε τότε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Β' αἰῶνος αὐθεντία; Ποῖος συνέλεξεν 27 βιβλία τῆς Κ.Δ. καὶ τὰ κατέστησε «Κανόνας» τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποῖος αὐθεντικῶς ἠρμήνευσε ταῦτα; Οὐχὶ αἱ ἐπισκοπικῶς —μετὰ τῶν πρεσβυτέρων— συντεταγμένοι ἀποστολικοὶ καὶ καθολικοὶ Ἐκκλησιαῖ; Ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀντίθesis βασικὴ μεταξὺ τῆς Κ.Δ. καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι κατήρτισαν καὶ συνέδεσαν ἑαυτὰς μετὰ τοῦ Κανόνος καὶ ἡσθάνοντο ἑαυτὰς ὡς συνέχειαν τῆς Ἀρχηγόνου Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας;

4. Εἰσάγει ἀποτόμως ἕνα νέον ἄγνωστον καὶ ἀπαράδεικτον ἄνθρωπον, «κεχειροτονημένον λειτουργημα», ὅπερ ἀποτελεῖ νεώτερον προτεσταντικὸν ἐφεύρημα ἄνευ χειροτονουῦντος καὶ δὴ καὶ αὐθεντικῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ταῦτα εἶναι προφανῶς ἀπαράδεκτα, ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω ἀληθειῶν (1-2) καὶ διότι ὁμιλοῦν: α) περὶ ὑπερνικήσεως τῶν διαφορῶν ἀντὶ περὶ ἀνευρέσεως τῆς ἀληθείας καὶ β) περὶ ὑποχρεώσεως νὰ λάβουν ὡς ἀρχὴν τὴν περὶ Βασιλείου Ἱερατεύματος προτεσταντικὴν θεωρίαν. Καὶ ἡ ἀποψις αὐτῆ ἐπιτείνεται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, ἣν ἴδε εἰς τὴν μετάφρασιν.

5. Εἰς τὴν § 7 ἐπιχειρεῖται ν' ἀποφευχθῇ διὰ διασαφήσεων ἡ σύγχυσις περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὄρων τοῦ πολιτεύματος, εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως ἐπιτείνεται αὕτη. Ἀφορᾷ ἡ περιγραφή εἰς τοὺς ὄρους: α) Χάρισμα=Gaben, β) Dienst-Ministry=διακονία-ὑπηρεσία ἢ λειτουργημα, γ) ordiniertes Amt = κεχειροτονημένον λειτουργημα καὶ δ) ἱερεὺς = Priester.

Τὰς διασαφήσεις διὰ τὸ χάρισμα ἴδε εἰς τὴν μετάφρασιν. Διὰ τοὺς ἐπομένους ὅμως ὄρους πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς: Ὅτι ἡ διασάφισις τοῦ Dienst-Ministry εἶναι ἀπαράδεκτος ὡς καὶ ἡ σκόπιμος παραποίησις εἰς τὴν μετάφρασιν διὰ τοῦ Ἱερωσύνη, διότι, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ταύτης, θὰ ἔπρεπεν ὁ συντάκτης νὰ γράψῃ εἰς τὸ κείμενον Priesthood ἀγγλιστὶ καὶ Priesteramt γερμανιστὶ. Ἡ διασάφισις ὅμως θέλει νὰ ταυτίσῃ τὰς λέξεις μετὰ τὸ βασιλείον ἱεράτευμα. Ἴδου τί λέγει τὸ γερμανικὸν κείμενον. Ἡ λέξις ὑπηρεσία (Dienst), Ministry ἐντὸς παρενθέσεως ἑρμηνευτέα, κατὰ τὸν γράφοντα τὸ παρόν, σημαίνει ἐπίσημον λειτουργημα — διατί ἀποφεύγει τὴν λέξιν Amt δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἑρμηνεύσω ἄλλως παρὰ τὸ ὅτι τὸ ἐπιφυλάσσει διὰ τὸ ordiniertes Amt. Ἴδου ὅμως ἡ ἑρμηνεία τοῦ συνόλου τοῦ κειμένου: «Ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ ἡ Dienst χαρακτηρίζει τὴν Dienst (1) — διακονίαν ὑπηρεσίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι κεκλημένος ὅλος ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἴτε ὡς πρόσωπον, εἴτε ὡς τοπικὴ κοινότης εἴτε ὡς παγκόσμιος Ἐκκλησία ἢ Ὑπηρεσία ἢ Ὑπηρεσίαι (Dienst oder Dienste)». Δυνάμεθα ἄλλως τε

νά μεταφράσωμεν καὶ διὰ τοῦ Διακονία ἢ Διακονίαι. «Δύνανται δὲ ὡσαύτως νά χαρακτηρισθοῦν αἱ ἰδιαιτέρως θεσμικὴν μορφήν λαβοῦσαι διακονίαι, τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει αὐτὴ ἢ ὑπηρεσία ἢ διακονία!». Ἀντικαταστήσατε τὴν λέξιν Dienst-Ministry μὲ τὴν λέξιν «Ἱερωσύνη» τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Chambésy καὶ θὰ ἔχετε τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα ὡς Ἱερωσύνην, διὰ νὰ ἴδῃτε τὴν ἀσάφειαν. Πρόκειται ἐν τοῖς πράγμασι περὶ ἐπιτάσεως τῆς συγχύσεως. Διατί γίνεται τοῦτο;

Ἡ ἔκφρασις (ἡμεῖς λέγομεν: τὸ ἐφεύρημα) «κεχειροτονημένον» ἐπίσημον λειτουργήμα (ordained ministry) —ἐκτὸς ἐνὸς ἄλλου σφάλματος, τοῦ τερατώδους τῆς μεταφράσεως τῆς Γενεύης διὰ τοῦ: (κεχειροτονημένη ἱερωσύνη)— ἀναφέρεται εἰς πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἐν χάρισμα καὶ τὰ ὁποῖα ἢ Ἐκκλησία διορίζει: διὰ τῆς χειροτονίας, δι' ἐπιπέσειας τοῦ Πνεύματος καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, πρὸς διακονίαν. Εἶναι ἡ περιγραφή αὕτη σκόπιμος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς παναρχαίας κανονικῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας καταστάσεως λειτουργῶν διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διὰ δόχων των προσεστώτων τῶν Ἐκκλησιῶν («Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι»), ἢ ὁποῖα ὑπάρχει εἰς τὰς «Πράξεις Ἀποστόλων», τὰς Ποιμαντορικὰς Ἐπιστολάς τοῦ Παύλου περὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἐκλογῆς καὶ «καταστάσεως», τὴν Ἀ' Κλήμεντος (κεφ. 42-44 καὶ 54) καὶ τὴν Διδαχὴν. Αὕτη ὑπόκειται εἰς τὸν Ἱγνάτιον, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν Ἀ' Κλήμεντος εἰς τὴν συνοπτικὴν φράσιν «τὸ ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν καθεσταμένων πρεσβυτέρων» (κεφ. 54), ἥτοι εἰς ὠρισμένα σημεῖα τῆς λειτουργίας, «καθεσταμένων», ἐννοεῖται τῶν 3 ἱερατικῶν βαθμῶν (βλ. κατωτέρω σχόλια). Ἐδῶ τὸ ἀνεπίτρεπτον, μετὰ τὸ ἐφεύρημα «κεχειροτονημένον λειτουργήμα», εἶναι ἡ παντελής κατάργησις τοῦ χειροτονοῦντος, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου καταλαμβάνει ἀορίστως ἢ Ἐκκλησία, ὡς βασιλεῖον ἱεράτευμα, χωρὶς τὴν ἐπιθεσιν τῶν χειρῶν (τοῦ πρεσβυτέρου, 3ῃ χρῆσις τοῦ ὄρου «οἱ πρεσβύτεροι»).

Ἄλλὰ ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἐπομένῃ διασάφησις!

«Πολλοὶ Ἐκκλησίαι (ποῖαι; δὲν ἠδύναντο τοῦλάχιστον νὰ ὀνομασθοῦν;) χρησιμοποιοῦν τὴν λέξιν ἱερεῦς, διὰ νὰ χαρακτηρίσουν ὠρισμένους κεχειροτονημένους ἐφημερίους (ποίους; εἶναι τὸ ἐρώτημα). Δοθέντος ὅτι ἡ γλωσσικὴ αὕτη χρῆσις δὲν εἶναι γενικὴ, τὸ παρὸν κείμενον θ' ἀσχοληθῇ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τῶν ζητημάτων εἰς τὴν παράγραφον 17 τοῦ παρόντος».

6. Ἀναγινώσκοντες ταῦτα μοιραίως καταλήγομεν, ὅχι μόνον αὐτὴν τὴν φορὰν, εἰς τὸ ἐρώτημα: Δύνανται ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς ἢ Ἐκκλησία, νὰ δεχθῇ ἔστω καὶ κατ' ἀρχὴν μὲ τὴν προσθήκην διαφόρων ἀπόψεων ἐν τοιοῦτον κείμενον; Ὅλα ὅσα γράφονται θέτουν ἐν ἀμφιβολῶν ὅ,τι ἰσχύει ἡδη ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλη-

σίας τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων (ἐπισκοπή, προεστὼς τῆς Θ. Εὐχαριστίας). Βεβαίως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ ὀριστικοὶ ὅροι τοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ διακρίσει τῶν τάξεων τῆς Ἐκκλησίας καθιερώθησαν βαθμιαίως. Ὁ Congar ὀρθῶς λέγει: Ἡ ὑποτιθεμένη ὑπὸ τῶν προτεσταντῶν ἱστορικῶν χριστιανικῆ κοινωνία ἄνευ τῆς διακρίσεως κληρικῶν καὶ λαϊκῶν προσκρούει ἤδη εἰς τὴν Ἀ' Κλήμεντος, ἔνθα γίνεται σαφῆς διάκρισις ἱερέων καὶ λαϊκῶν εἰς τὸ κεφάλαιον 40,5³².

Ἄλλὰ θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ ἴδωμεν τί λέγει εἰς τὴν § 17 τὸ κείμενον, ἐφ' ὅσον παραπέμπει εἰς αὐτὸ (ἐξ ἐπόψεως τῆς εἰδικῆς ἐξετάσεως τοῦ παρόντος τεμαχίου τοῦ περιλαμβανόντος τὰ ἀπαράδεκτα). Δὲν θὰ πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν ν' ἀναφέρωμεν, ὅτι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τμήματος C 17 «Κεχειροτονημένον λειτουργῆμα καὶ Ἱερωσύνη» παραποιεῖ κατὰ τρόπον ἐξοργιστικὸν ὁ μεταφραστὴς τοῦ Chambésy μὲ τὴν μετάφρασιν «Κεχειροτονημένη Ἱερωσύνη καὶ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα»!

Εἰς τὴν νέαν μετάφρασιν ἴδε τὸ κείμενον. Ἐδῶ πρέπει νὰ εἶπω τί εἶναι τὸ μὴ δεκτόν. Λέγει τὸ κείμενον μεταξύ ἄλλων:

«Οἱ φορεῖς τοῦ κεχειροτονημένου λειτουργήματος εὐρίσκονται εἰς σχέσιν, ὅπως ὅλοι οἱ χριστιανοὶ —περὶ λαϊκῶν οὐδεὶς γίνεται λόγος!— τόσον πρὸς τὴν Ἱερωσύνην τοῦ Χριστοῦ ὅσον καὶ πρὸς τὴν Ἱερωσύνην τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ δύνανται ὀρθῶς νὰ ὀνομασθοῦν (δὲν εἶναι δηλαδὴ θεῖω δικαίω κατεστημένοι!) ἱερεῖς, διότι ἐκπληροῦν ἰδιαιτέραν ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν (διακονίαν) ἐνισχύοντες καὶ οἰκοδομοῦντες τὴν βασιλικὴν καὶ προφητικὴν ἱερωσύνην τῶν πιστῶν (ὁ μεταφραστὴς τοῦ Chambésy λέγει: προφητικὸν ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα τῶν πιστῶν! Δὲν εἶναι ἡ διατύπωσις αὐτῆ τερατώδης;) διὰ τοῦ Λόγου καὶ τῶν μυστηρίων, διὰ τῶν προσευχῶν των, ὡς καὶ διὰ τῆς ποιμαντικῆς Κοινότητος». Τὸ Θεῖον Δίκαιον καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ δὲν ὑπάρχουν διὰ τὸν συντάκτην τοῦ Κειμένου.

Τί νὰ εἶπωμεν καὶ τί νὰ γράψωμεν καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ γράψῃ ἡ Σύνοδος;

Καὶ τὸ ἀκολουθοῦν σχόλιον παραπέμπει εἰς τὴν § 17 καὶ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ Ἐκκλησῖαι χρησιμοποιοῦν τὴν λ. ἱερεῦς διὰ τὸν κεχειροτονημένον ἐφημέριον, ἐφ' ὅσον λέγει, ὅτι αὐτὴ ἡ γλωσσικὴ χρῆσις δὲν εἶναι καθολικὴ. Ἐνεκα τούτου εἰς τὴν § 17 ἐπεξεργάζεται τὰ ζητήματα οὐσίας. Ἐκεῖ ἐξάιρεται τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν Κ.Δ. δὲν χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκφρασις ἱερεῦς καὶ ἱερωσύνη, ἥτις διαφυλάσσεται διὰ τὸν Χριστόν. Εὐρισκόμεθα, καθ' ἡμᾶς, πρὸ προσπαθείας τοῦ συντάκτου οἰκοδομήσεως τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μὴ μνη-

32. Κατ' ἐλευθέραν μετάφρασιν ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Yv. Congar, Der Laie. Entwurf einer Theologie des Laintums, Stuttgart 1964³, σελ. 22.

μονευομένων (διατί;), ἀλλὰ γνωστών χωρίων Α' Πέτρου 2,5,9, τὰ ὁποῖα εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν Θεολογίαν τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος, ἀλλ' ὅμως ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ θεμελιώσουν Ἱερωσύνην (Priestertum) γενικὴν τῶν βεβαπτισμένων καὶ μὴ κεχειροτονημένων! Οὕτω κηρύσσεται εἰς ἄγνοιαν, ὅτι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι γεγονὸς καθοριστικὸν ἢ Ἱερωσύνη, συνδεομένη μετὰ τῆς Ἀποστολικῆς λειτουργίας τῆς Ἐπισκοπῆς — ἴδε τετραπλῆν χρῆσιν τοῦ ὅρου πρεσβύτεροι— ἐν ᾗ δρῶσιν «ὁ προεστῶς πρεσβύτερος» ὡς διάδοχος τῶν Ἀποστόλων, εἰ καὶ ἡ διαδοχὴ φαίνεται εἰς τὴν Α' Κλήμεντος (κεφ. 40-44 καὶ 54) νὰ ἀφορᾷ κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς λειτουργοὺς — τοὺς ἀνωτέρω— ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἐπισκοπῇ (Πράξ. 1,20), τῇ συνδεδεμένη μετὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας λειτουργικῶς καὶ αἰωνίως. Φυσικῶς συνεδέθη μετὰ «τοῦ προεστῶτος» τῆς Ἐκκλησίας καὶ διαρκῶς ἰθύνοντος, ἀντὶ τῶν Ἀποστόλων, ἢ Θ. Εὐχαριστία, τοῦ ὀνομασθέντος ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπισκόπου³³. Π ρ ὠ τ η ν . Δ ι α δ ο χ ῆ ν τ ὠ ν Ἀ π ο σ τ ὄ λ ω ν ἔχομεν εἰς Πράξεις 21,17-18 (Ἰάκωβος καὶ οἱ πρεσβύτεροι). Οἱ ὀνομαστί ἀναφερόμενοι προεστῶτες, ὡς ὁ Ἰάκωβος, ὁ Κλήμης κ.λπ., διακρίνονται, ὡς οἱ Ἀπόστολοι τοῦ ἀνωτάτου πλήθους τῶν πρεσβυτέρων, μόνον μὲ τὸ ὄνομα. Δυτικῶς τῆς Ἐφέσου ὀνομάζοντο καὶ ἐπίσκοποι (Ἐφεσος, Κρήτη, Κόρινθος, Ρώμη).

Ὅθεν ἐφ' ὅσον ἡ ἔρευνα τῶν πηγῶν ἀπὸ τῆς Κ.Δ. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Β' αἰῶνος παρέχει αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπάρξεως ὑπευθύνου ἱερατικῆς ἡγεσίας καὶ ἱεραρχίας εἰς τὰς Ἐκκλησίας μὲ σαφῆ διάκρισιν τῶν ἀπλῶν πιστῶν ἀπὸ τῶν ἱερωμένων, ἐρωτᾶται διατί δίδεται ὑπὸ τῶν Προτεσταντῶν τοιαύτη εὐρύτης καὶ γενίκευσις εἰς τὴν περιορισμένην κυρίως εἰς μίαν πηγὴν, εἰς τὴν Α' Πέτρου (2,5,9), ἔκφρασιν περὶ βασιλείου ἱερατεύματος, ἀφοῦ μάλιστα πρῶτον αὕτη ἀναφέρεται εἰς ὅλον τὸ βεβαπτισμένον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας — τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν— ἐνῶ δεύτερον παρουσιάζονται οἱ ἱερατεύοντες σαφῶς καὶ μὲ υἰοθέτησιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὰς Ἀποστολικὰς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Ἐφέσου, Κορίνθου καὶ Ρώμης; Ἡ ὑπαρξίς ἐν αὐταῖς τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας (Πράξ. 15 καὶ 20,28) καὶ δὴ καὶ ὡς πρεσβυτέρων-ἐπισκόπων, «κατασταθέντων» θεῖα βουλήσει διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, εἶναι γεγονὸς καθοριστικόν. Εἶναι τόσον σπουδαῖαι αἱ πολλαὶ μαρτυρίαι τῆς Κ.Δ. καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ Β' αἰῶνος³⁴ περὶ ὑπάρξεως Ἱερατείου-Ἱεραρχίας ὡς ἰθυνοῦσης τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε νὰ εὐρισκώμεθα πρὸ ἐπιστημονικῆς ἀπορίας, ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ δὴ καὶ μὲ τὴν ἐπιμονὴν τῶν Προτεσταντῶν διὰ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος, ἀποδιδόμενου ὑπ' αὐτῶν ἐξεχόντως εἰς τοὺς λαϊκοὺς τῶν συναλεῦσεών των καὶ «τοὺς κεχειροτονημένους λειτουργοὺς», ποῦ εἶναι ἐν

33. Βλ. ὑποσημ. 4.

34. Πρβλ. κατωτέρω κείμενον καὶ τὰς ἐφεξῆς ὑποσημειώσεις.

τοῖς πράγμασιν ἐκκλησιαστικῶς ἀχειροτόνητοι. Ἡ μόνη ἐρμηνεία εἶναι, ὅτι πρόκειται περὶ φιλοσοφίας a posteriori, πρὸς αἰτιολόγησιν τῆς κατ' οὐσίαν καταργήσεως τῆς Παραδόσεως καὶ τοῦ Ἱερατείου κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἐδῶ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐπιστημονικῶς νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς μαρτυρίας, ἃς ἠξιολογήσαμεν ἤδη εἰς τὰς δύο πρώτας μικρὰς μελέτας περὶ τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ δὴ τὰς τῆς Α' Κλήμεντος (κεφ. 40-44 καὶ 54), ποῦ ἀφοροῦν τὴν ἀποστολικὴν λειτουργίαν καὶ δὴ καὶ ἱερωσύνην εἰς τὰς ἐπισκοπὰς³⁵. Περὶ ταύτης ἀκολουθοῦν αἱ δύο πληρέστεραι ἔρευναι, ὧν ἡ μία ὑπὸ ἐκτύπωσιν³⁶ καὶ ἡ μεγάλη πραγματεία ὑπὸ ἐπεξεργασίαν³⁷. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς τὰς ἀθαιρέτους ἐπιλογὰς τῶν Προτεσταντῶν δὲν ἀποτελοῦν αἱ ἀνωτέρω βαρεῖαι παραλείψεις τὰ μόνα σφάλματα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔτι βαρυτάτη παράλειψις ἔχει μόνον τῶν Πράξεων 21,17-18 (Ἰάκωβος καὶ οἱ πρεσβύτεροι) ἀλλὰ καὶ τῆς Α' Πέτρ. 5,1 ἐξ., καθ' ἣν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος Πέτρος υἱοθετεῖ τὴν ἀρχικὴν αὐτὴν μορφήν καὶ σύνδεσιν τῶν Ἀποστόλων (Πράξ. 15,21) καὶ πρεσβυτέρων εἰς τὸ περιώνυμον χωρίον τῆς ἐπιστολῆς: «πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἐκουσίως». Ἡ Ἐκκλησία ζῶσα ὑπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν λειτουργίαν τῶν Ἀποστόλων υἱοθέτησεν ἐξ ἀρχῆς τὸ «Ἀπόστολοι καὶ πρεσβύτεροι» καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ «Ἰάκωβος καὶ οἱ πρεσβύτεροι». Οἱ πρεσβύτεροι-ἐπίσκοποι δυτικῶς τῆς Ἐφέσου κυριαρχοῦν, διὰ τοῦτο πρώτως καὶ ὁ Κλήμης ὀμιλῶν περὶ ἱερωσύνης καὶ ἱερατείου υἱοθετεῖ τὴν ἐκ τῆς Π.Δ. λῆψιν τῶν ὄρων ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς καὶ ἱερωσύνη διὰ τοὺς τρεῖς ἱερατικούς βαθμούς. Τὴν ὑποτύπωσιν ὁ Κλήμης κάμνει εἰς τὸ κεφ. 40, ἐνθα τὸ πρῶτον γίνεται διάκρισις ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον ἀπαντᾷ καὶ ἡ πρώτη χρῆσις τοῦ ὄρου «λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασι δέδεται». Βραδύτερον, ὡς εἶναι φυσικόν, ὀριστικοποιοῦνται οἱ ὄροι, ὡς π.χ. κληρὸς καὶ λαὸς (Β' πρὸς Γ' αἰῶνα). Δὲν δύναται, λοιπόν, ἡ Θεολογία ἡ στηριζομένη εἰς ἐν

35. Ἴδε Πράξ. 1,20. Ρωμ. 15,16 ἐξ. Πράξ. 21,18. Α' Τιμοθ. 3,5. Ἰδιαιτέρως ἴδε τὴν ἐργασίαν μας περὶ ἐπισκοπῆς γερμανιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ (Γ. Ι. Κονιδάρη, «Ἡ Ἐπισκοπή», Θεολογία 54 [1983] 209 ἐξ. καὶ 451 ἐξ.).

36. Ἡ ἀποστολικὴ λειτουργία «τῆς Ἐπισκοπῆς», εἰς τὸν τόμον πρὸς τιμὴν τοῦ διαπρεποῦς ἀρχαιολόγου καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Γεωργίου Μυλωνᾶ.

37. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ πραγματείαν καὶ πληρεστέραν ἔρευναν περὶ ἐπισκοπῆς καὶ ἐπισκόπου υἱοθετῶ νέαν θεώρησιν τοῦ θέματος μὲ ἐπιγραφὴν: «Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ καὶ τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ».

κυρίως χωρίον τῆς Α' Πέτρου νὰ ἀφανίσῃ τὴν τόσον σαφῶς ὑπάρχουσαν: α) εἰς τὴν Κ.Δ. 'Αποστολικὴν καὶ 'Ιερατικὴν «κατάστασιν» ἢ «χειροτονίαν» προσώπων εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς 'Εκκλησίας (Πράξ. 6,3. Τίτ. 1,5. Α' Τιμ. 4,14. Πράξ. 11,30. 14,23. 15,2-6,22,23. 21,18. Α' Τιμ. 5,17-19) καὶ β) εἰς τοὺς λεγομένους 'Αποστολικούς Πατέρας, ἔνθα ἡ ἐπισκοπὴ τῶν 'Αποστόλων συνδέεται πρὸς τὴν 'Αποστολικὴν ἐπισκοπὴν τῶν Διαδόχων των καὶ ἡ 'Ιερωσύνη μετὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας³⁸.

'Η ὅλη ἔκθεσις τοῦ Amt εἶναι διὰ τοῦτο ἄκρως προβληματικὴ, φυσικὰ σύντομος καὶ ἐλλιπὴς καὶ πτωχὴ ἐν σχέσει πρὸς τὰς § 8-16 ἐξ ἐπόψεως ἀρχαίας Καθολικῆς καὶ ἄρα Καθολικῆς 'Ορθοδόξου. Πάντως εἶναι ἀξιοπρόσεκτος καὶ θὰ ἔπρεπε τὰ ἐν αὐτῇ νὰ προηγοῦνται τῶν τῆς § 7. Πρέπει ὅμως νὰ λεχθῆ, ὅτι δὲν θεμελιώνουν τὴν θείω δικαίω ὑπαρξίν τοῦ 'Ιερατείου. Τοῦτου πολλὰ ἐκφράσεις εἶναι ἀπαράδεκτοι. 'Αναφέρομεν π.χ. τὸ *K o m m e n t a r* (= σ χ ὄ λ ι α) τῆς σελίδος 32 (11ον σημεῖον).

Λέγεται, λοιπόν, ἔνεκα τῆς περιπλοκῆς τῶν ἱστορικῶν ἐξελιξέων κατὰ τὴν διαμόρφωσιν (§ 8) τῶν μορφῶν τῆς Χειροτονίας καὶ τοῦ χειροτονημένου λειτουργήματος, ὅτι «πρέπει αἱ 'Εκκλησίαι (!!!) ν' ἀποφεύγουν ν' ἀνάγουν κατ' εὐθεΐαν εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν κατάστασιν αὐτῶν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν 'Ιησοῦν Χριστόν». Δὲν χρειάζονται πολλὰ σχόλια, ἐὰν συλλογισθῶμεν ποῖοι εἶναι οἱ γράφοντες —λαϊκοὶ εἶναι κατ' οὐσίαν καὶ «ἐφημέριοι»— λησμονοῦντες πρὸς τοίους ἀποτείνονται: πρὸς τοὺς 'Επισκόπους τῶν Καθολικῶν 'Εκκλησιῶν.

'Αρκεῖ δὲ νὰ ἀναφέρω κλασσικὰς φράσεις ἐκ τῶν πηγῶν τῆς 'Ανατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἀρχηγόνων καὶ κατ' οὐσίαν συγχρόνων 'Εκκλησιῶν, διὰ νὰ βεβαιώσω πόσον ἡ περὶ 'Ιερατείου ἀντίληψις τῆς 'Ανατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἦτοι τῶν καὶ τότε Καθολικῶν 'Εκκλησιῶν, εἶναι ἑδραία: α) Τοῦ 'Ιγνατίου ἐκ τοῦ 3 κεφ. τῆς πρὸς 'Εφεσίους (ἔτος 110-112; μ.Χ.): «οἱ ἐπίσκοποι, οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὀρισθέντες ἐν 'Ιησοῦ Χριστοῦ γνῶμη εἰσίν». β) Τοῦ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς τοὺς Κορινθίους (96 μ.Χ.) (Α' Κλήμεντος, κεφ. 54): «Τὸ πόνιμον τοῦ Χριστοῦ εἰρηνεύτω μετὰ τῶν καθεσταμένων³⁹

38. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρη, Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς 'Ενώσεως τῶν 'Εκκλησιῶν, Θεολογία 49 (1978) 752-770. Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς 1ης Αὐγούστου 1977, ἔνθα ἐξαίρεται ἡ ἐν ταῖς πρώταις πηγαῖς σύνδεσις 'Ιερωσύνης καὶ Θ. Εὐχαριστίας, πρέπει νὰ προστεθῆ ἡ πληρεστέρα νῦν θεώρησις: 'Η 'Αποστολικὴ λειτουργία τῆς 'Επισκοπῆς μετὰ τῆς ἀποστολικῆς ἱερωσύνης καὶ διαδοχῆς ἐν αὐτῇ στερεώνει διὰ τοῦ «καθιστάναί» τὴν αἰωνίαν καὶ δὴ λειτουργικὴν σύνδεσιν 'Επισκοπῆς, 'Ιερωσύνης καὶ Θ. Εὐχαριστίας, διότι ἐπιτελεῖται ἐν αὐτῇ ἡ χειροτονία τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν.

39. 'Εννοεῖται εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν τῶν λειτουργῶν ἱερέων (ἴδε Α' Κλήμ. κεφ. 40).

π ρ ε σ β υ τ έ ρ ω ν» (έννοεῖ τοὺς προεστῶτας καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν πρεσβυτέρους· 3η περίπτωσις, ἐκ τῶν 4, τῆς χρήσεως τοῦ ὄρου πρεσβύτεροι)⁴⁰.

Δὲν θέλω νὰ προσθέσω ἄλλα σημεῖα, ἀφοῦ θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰ σχόλια τοῦ κ ε ι μ έ ν ο υ νὰ εὕρωμεν παρομοίαις ἀνεπιτρέπτους, ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας, ἐκφράσεις.

40. Πρβλ. ἡμετέραν ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν (1961).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ Λειτουργήμα (Ministry-Ministère-Amt). Τὸ γ' κείμενον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ πρόβλημα τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ σημασία τοῦ κειμένου.

Τὸ τρίτον καὶ μεγαλύτερον, ἀλλὰ φυσικῶς σύντομον, ἐκ τῶν τριῶν κειμένων (Taufe, Eucharistie und Amt = Βάπτισμα, Εὐχαριστία καὶ Λειτουργήμα) ἔρχεται εἰς σημασίαν πρῶτον, διότι ἀφορᾷ εἰς τὰ θεμέλια τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὡς κοινωνία ἐν Χριστῷ «καὶ ἐξωτερικῶν πραγμάτων καὶ τύπων»⁴¹ ὑπάρχει μόνον, ἐφ' ὅσον αὕτη διατηρεῖ εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τοὺς ἀναγκαίους τύπους συνέχειαν, ἤτοι τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως τῶν Ἀποστόλων, καθέτως καὶ ὀριζοντίως καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Ἐπισκοπῇ καὶ Ἱερωσύνῃ καὶ τῇ Ἀποστολικῇ Διαδοχῇ⁴², εἰς τοὺς φορεῖς αὐτῆς, ἤτοι ἐν τοῖς ἐπισκόποις, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τοὺς ζωντανούς καὶ αὐθεντικούς φορεῖς τῆς Παραδόσεως «τῆς ἱστορικῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως», ὡς ἐμφανίζεται αὕτη ἐν τῇ Κ.Δ. καὶ τῇ Ἀποστολικῇ-Ἐκκλησιαστικῇ Παραδόσει μέχρι τῆς σήμερον. Ἀφετηρίαν τῆς κρίσεως τοῦ γ' κειμένου ἀποτελοῦν τὰ ἐπόμενα:

1. Οὐσία καὶ Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῶν Ἀποστόλων θεῖον καὶ ἀνθρώπινον πνευματικόν, θρησκευτικόν καὶ σωτηριῶδες ἰδιότυπον καθίδρυμα, μὲ τὴν παγκόσμιον Ἀποστολὴν καὶ Ἱεραποστολήν, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μία ἐλευθέρα θρησκευτικὴ φιλοσοφία καὶ κοινωνία, ἄνευ ὑπευθύνου αὐθεντίας, ὡς ἀπλοῦν χριστιανικὸν κήρυγμα, ἀλλὰ ὡς Ἐκκλησία, ὡς ἰδιότυπον θεῖον καὶ ἀνθρώπινον καθίδρυμα, καὶ μόνον ὑπὸ τῆς αὐτῆς μορφῆς ἐγνωρίσθη τὸν Χριστιανισμόν ὁ Κόσμος καὶ ἐγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κόσμου, μὲ πρῶτους κήρυκας τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ-Λόγου τῆς

41. Kattenbusch, Der Quellort der Kirchenidee, ἐν Jubiläusband für Adolf von Harnack, Tübingen 1921.

42. Τὰ τρία ταῦτα, Ἀποστολικὴ Ἱερωσύνη καὶ Διαδοχὴ ἐν αὐτῇ καὶ Θ. Εὐχαριστία, ἀποτελοῦν θεμέλια τῆς ἀποστολικῆς λειτουργίας καὶ ἐνότητος τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, διότι εἶναι κάθετος καὶ ὀριζοντίας εἰς πάσας τὰς ἐποχάς, μὲ προϋπόμεσιν τὴν Ἱδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βροχίλειας τοῦ Θεοῦ, θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ-Λόγου.

Σωτηρίας τοὺς Ἀποστόλους, ὡς μάρτυρας τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου (Πράξ. κεφ. 1,22 καὶ 2,32). Ἡ Ἐκκλησία τελεῖ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος. Διὰ τὴν ἐπιτέλεισιν τῆς Παγκοσμίου Σωτηριώδους Ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας ὁ Κύριος ἐξέλεξε τοὺς 12 μαθητάς, εἰς οὓς ἔδωκε τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἵνα μαθητεύσουν πάντα τὰ ἔθνη (πρβλ. Ματθ. 28,19-20 καὶ Γαλάτας 3,23-29) ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ὁρατὰ σημεῖα ἐνότητος τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως καὶ παρουσίας, τὴν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ διαδοχῇ ἐπισκοπὴν καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν, ὡς τὴν τελευταίαν διαθήκην καὶ παρακαταθήκην, δοθεῖσαν εἰς τοὺς μαθητάς του Ἀποστόλους πρὸ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Ἀναλήψεως.

2. Ἡ ἐνότης ἐν τῇ ταυτότητι (Identitätseinheit) τῆς πίστεως καὶ τοῖς θεμελίοις τῆς διοικήσεως («ἡ ἐπισκοπὴ» καὶ ἀποστολικῇ διαδοχῇ ἐν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ἐνότης αὐτῶν ἐν τῇ ἀποφασιστικῇ αὐθεντίᾳ τῆς Συνόδου τῶν ἐπισκόπων, ὡς φορέων τῆς τοπικῆς κοινωνίας τῶν Ἐπισκοπῶν), περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, βεβαιοῦται εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὸ ἦθος, μὲ κεντρικὸν ἄξονα τὴν ἀγάπην τῶν ἐν Χριστῷ, ὡς προανήγγειλαν ἰδίᾳ οἱ μεγάλοι Προφῆται τοῦ Ἰσραήλ, μὲ τελευταῖον τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Γούτου τὸ οἰκουμενικὸν κήρυγμα, πρὸ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐβεβαιώθη καὶ ἐφανερώθη διὰ τῆς Τριάδος καὶ τῆς ἐξαγγελίας τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου περὶ ἐλευσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Παρουσιάζεται δὲ μὲ δύο μοναδικὰς οἰκουμενικὰς καὶ ἰσχυρὰς ἐξαγγελίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: α) «Καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ» (Ματθ. 3,9) καὶ β) «ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν... Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ» (Ματθ. 3,11).

Ἡ δύναμις ὑπάρχουσα Ἐκκλησίᾳ ἐγένετο ἐνεργεῖα διὰ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος κατὰ τὸ θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς.

3. Ἡ ὑπεύθυνος ἡγεσία τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ ἐν ἐνότητι πνεύματος καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος ἐξησφάλισε τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Συνόδῳ (48 μ.Χ.), ἀπελευθερώσαση τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀποκλειστικότητος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἡ ἀκολουθήσασα ἴδρυσις τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ Ἐνότης ἐν τῇ ταυτότητι αὐτῶν, ὡς ἀποστολικῶν κοινωνιῶν - ἐπισκοπῶν⁴³, θεμελιώνει τὴν συνέχειαν τῆς οἰκουμενικότητος ἐν τόπῳ καὶ

43. Πρβλ. Γ. Ι. Κονιδάρον, «Ἡ Ἐπισκοπὴ», Θεολογία 49 (1978) 209-ἔξ. καὶ 451-ἔξ. I. Goppelt, Die apostolische und nachapostolische Zeit, Göttingen 1962 [Die Kirche in ihrer Geschichte, Band 1, Lieferung A], σσ. Α 43-ἔξ.

χρόνῳ. Αὐταὶ ἀποτελοῦν ἐνότητα κοινωνίας πίστεως, βαπτίσματος καὶ Θ. Εὐχαριστίας. Αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι διαμορφωθεῖσαι εἰς ἐπισκοπὰς ταυτίζονται, π.χ. αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι τῶν Ἱεροσολύμων πρὸς τὰς τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Ρώμης. Οὕτω καὶ αἱ ὑπὸ τοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων (καθολικαί, τουτέστι πλήρεις) ἐπισκοπαὶ ἀπετέλουν ὄχι ὁμοσπονδίαν, ἀλλ' ἐνότητα ἐν τῇ ταυτότητι, δι' ἧς καὶ συναπετέλουν τὴν Μίαν Ἀγίαν Καθολικὴν⁴⁴ καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν (π.χ. 156 μ.Χ. Ἡ «Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἡ παροικοῦσα Σμύρνην, τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τῇ παροικούσῃ ἐν Φιλομηλίῳ — Πόντου— καὶ πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς Ἀγίας καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας παροικίαις» [Μαρτύριον ἐπισκόπου Σμύρνης Πολυκάρπου, ἐπιγραφή]). Συνίστων δὲ αὐταὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ Μίαν Κοινωνίαν πίστεως, βαπτίσματος καὶ Θ. Εὐχαριστίας εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον. Αὕτη ἦτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα.

4. Διότι ποία ἦτο καὶ εἶναι μέχρι σήμερον ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ πῶς ἐξεφράζετο ἡ ἐνότης αὐτῆς; Αὕτη ἦτο καὶ εἶναι κοινωνία ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ (ὀνομαζομένη ἄλλοτε Ἐκκλησία ἢ παροικία). Ἐξ αὐτῆς ἀπέρρευσαν κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα αἱ ἐνορίαι ὑπὸ πρεσβυτέρους τελοῦντας τὴν Θ. Εὐχαριστίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐπισκόπου. Αἱ Ἐκκλησῖαι-ἐπισκοπαὶ ἀπετέλουν ἐπὶ δύο αἰῶνας εἰς ἐκάστην περιοχὴν κλειστὰς ἐνότητας, ἀλλὰ καὶ Μίαν Κοινωνίαν, μίαν κλειστὴν ἐνότητα, τὸ σῶμα Χριστοῦ. Ἡ Α' Κλήμεντος (96 μ.Χ.) καθορίζει αὐτὴν τὴν κοινωνίαν ἐνότητος· «τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν καθεστᾶμένων — ἐννοεῖται ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ— πρεσβυτέρων» (54,2), ἐν οἷς «ὁ προεστὼς» ἦτο γνωστὸς μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος ἢ τοῦ «ὁ πρεσβύτερος» ἢ τοῦ «ὁ προεστὼς»⁴⁵. Ἐπίσης ὁ Ἱγνάτιος πρὸς Φιλα-

44. Ὁ χαρακτηρισμὸς μετεφέρθη, ἔνεκα τῆς ἐνότητος ἐν τῇ ταυτότητι ἀπὸ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας - Ἐπισκοπῆς εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἐνότητα ἐν τῇ ταυτότητι τῶν Κοινωνιῶν - Ἐπισκοπῶν, ὡς πλήρων ἐν Χριστῷ, ἅτε οὐσαι τοῦ βίου Χριστοῦ, ὡς Σώματος, τοῦ Σωτῆρος ἐν ἐκάστη καὶ ἐν Κοινωνίᾳ τοῦ Κόσμου μετὰ τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἰ. Δ. Ζηζιούλα, Ἡ Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας..., σ. 108, ὑπόσημ. 102.

45. Εἰς ἐμβριθῆ μελέτην τοῦ ὁ ἀγαπητός μου μαθητῆς Ἰ. Ζηζιούλας (Priesteramt und Priesterweihe im Licht der östlich-orthodoxen Theologie, ἐν *Questiones Disputatae* 50) ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς δομῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας (ἐν ᾗ Χριστολογία καὶ Πνευματολογία συνδέονται), ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα, ὅπερ ἐγείρεται ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ H. Küng περὶ Ἐκκλησίας (Kirche). Ὁ Ζηζιούλας θέτει τὸ ζήτημα, ποῖον εἶδος ἐπισκοπάτου ἐννοοῦμεν, ὅταν ἐγείρωμεν τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεώς του εἰς τὴν Κ.Δ. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Küng περὶ τῆς σιωπῆς τῶν παυλείων ἐπιστολῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπισκοπᾶτον ἢ καθόλου τὸ καθιερωμένον Ἱερατεῖον (ἐννοεῖ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, τῆς νῦν χειροτονίας ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὀνομαζομένης), προσλαμβάνει διάφορον σημασίαν, ὅταν θεωρῶμεν αὐτὸ ὡς δομὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ-κοινότητι - Gemeinde καὶ οὐχὶ εἰς τὸ λειτουργημᾶ καθ' ἑαυτό. Ὅθεν, ἡμπορεῖ τὸ λειτουργημᾶ

δελφεῖς (4) λέγει: «Σπουδάσατε οὖν μιᾶ Εὐχαριστία χρῆσθαι· μία γὰρ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἓν ποτήριον εἰς ἕνωσιν τοῦ αἵματος αὐτοῦ· ἓν θυσιαστήριον, ὡς εἶς ἐπίσκοπος ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς διακόνοις» (πρβλ. Ἐφεσ. 4. Σμυρν. 8-9,1. Διδαχὴ 9,4). Οἱ αἰρετικοὶ ἦσαν παροδεύοντες χριστιανοὶ καὶ δὲν εἶχαν τοπικὰς ἐπισκοπάς.

5. Αὐταὶ αἱ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων Ἐκκλησῖαι-ἐπισκοπαὶ αἱ θεμελιούμεναι ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας⁴⁶, χάρις εἰς τὴν ἐνότητα αὐτῶν, ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ὑπεύθυνον ἡγεσίαν, διέσωσαν τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἡσθάνοντο ἑαυτὰς ὡς Μίαν Ἐκκλησίαν «ἐξωτερικῶν πραγμάτων καὶ τύπων»⁴⁷. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐνότης τῶν Ἀποστολικῶν ἐπισκοπῶν κάθετος, τ.ἔ. ἀποστολική, καὶ ὀριζοντία ἐν ἐκάστη ἐποχῇ ἐν τῇ ταυτότητι τῶν θεμελιῶν τῆς πίστεως, τῆς κανονικῆς «ἐν τῇ τάξει» διοικήσεως καὶ τῆς λατρείας — ἄνευ ὁμοιομορφίας, ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον — τάχιστα ἐδημιούργησε τὸ ἀποφασιστικὸν ὄργανον, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, τὴν Σύνοδον, ὡς ἐγγύησιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἀποστολικῆς Πίστεως καὶ Παραδόσεως.

6. Ὅθεν τίθεται εὐθέως τὸ ἐρώτημα: Δύναται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῶν δύο πρώτων αἰῶνων νὰ ὑπάρξῃ Βάπτισμα καὶ Θ. Εὐχαριστία ἐκτὸς τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τ.ἔ. τῆς ἐπισκοπῆς, ἐν ᾗ συνδέονται ἀρρήκτως εἰς τὴν Κοινωνίαν ἡ ἀποστολικὴ Ἱερωσύνη, ὡς διακονία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ Θ. Εὐχαριστία; Ἡ Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκ-

(Amt), ὅπου τὸ γνωρίζομεν, νὰ μὴ εἶναι σαφῶς εὐδιάγνωστον, ἀλλ' ἀναγκαίως πρέπει ἤδη νὰ ὑφίστατο δομὴ ἐν τῇ τοπικῇ Ἐκκλησίᾳ (ὁ Ζηζιούλας χρησιμοποιοεῖ τὸν συνήθη ὄρον Gemeinde = κοινότης), τ.ἔ. ἐν τῇ εὐχαριστιακῇ συνάξει, τῆς ὁποίας ἡ ὑπαρξίς εἶναι προφανῆς εἰς τὰς παυλείους ἐπιστολάς. Αὕτη ἀπῆτει ἐπίσκοπον, τ.ἔ. κάποιον ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο προεστὼς καὶ ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν. Οὗτος, ὁ θυσιάζων, λοιπόν, ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ἤμπορεῖ νὰ ἦτο κατ' ἀρχὴν κάποιος, ὁ ὁποῖος δὲν κατελάμβανε σταθερῶς αὐτὴν τὴν θέσιν, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος σημειοῖ (πρβλ. Πράξ. 20,7 ἔξ.), ἢ οἱ προφῆται (Διδαχὴ 10,7). Δὲν δυνάμεθα νὰ κατακρίνωμεν, λέγει ὁ Ζηζιούλας, τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι ἐγκατέλειψε τὴν δομὴν τὴν ἀρχικὴν καὶ μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀνεζήτησε νὰ χειροτονήσῃ κάποιον διαρκῆ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς προσφορᾶς τῆς Θ. Εὐχαριστίας, τὸν καθιερωθέντα εἰς τὸ κέντρον τῆς ζωῆς καὶ τὸν Διάδοχον τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν δὲν τὸ ἔπραττε, θ' ἀπετέλει προδοσίαν. Μὴ δεχόμενος ταῦτα, σημειῶ τὰ ἑξῆς: Ἡ διαδοχὴ τῶν Ἀποστόλων ζώντων τούτων καὶ μετὰ ταῦτα ὑπῆρξε φυσιολογικὴ. Τοῦτο θ' ἀποδείξω προσεχῶς.

46. πρβλ. Γ. Κονιδάρη, Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, Ἀθῆναι 1978. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Ἡ ἐπισκοπὴ ἀποστολικὴ λειτουργία ἐνότητος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (μελέτη νέα ὑπὸ δημοσίευσιν).

47. Kattenbusch, Der Quellort der Kirchenidee, Jubiläumsband für Adolf von Harnack, Tübingen 1924.

κλησία τῶν δύο πρώτων αἰώνων καὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐνότης πίστεως, τάξεως καὶ Θ. Εὐχαριστίας, ὑπῆρξεν ἐν τοῖς πράγμασι ἐνότης Συνοδικῆ τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν — τῶν ἀποστολικῶν ἐπισκοπῶν.

7. Ὑπ' αὐτὸ τὸ πρῖσμα καὶ ὑπ' αὐτάς τὰς προϋποθέσεις θὰ ἐξετάσωμεν τὸ ἐν ἀρκετοῖς σημείοις ἀξιόλογον, ἀλλὰ καὶ παράδοξον καὶ ἀντιφατικὸν γ' κείμενον περὶ Λειτουργήματος τοῦ Π.Σ.Ε., διὰ νὰ αἰτιολογήσωμεν διατί δὲν πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτόν, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀπορριφθῇ, τοῦναντίον δέ, ὅπου εἶναι δυνατόν, εἰς τινὰ σημαντικὰ σημεῖα, νὰ στηριχθῇ. Διὰ τοῦτο, πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κριτικὴν θεώρησιν τοῦ γ' κειμένου, διατυπώνομεν τὴν ἄποψιν, καθ' ἣν, ἐπεὶ μετὰ τῶν ἀξιολόγων σημείων-προτάσεων ὑπάρχει ἐξ ἐπόψεως ἱστορικῆς, ἱστορικοδογματικῆς καὶ δογματικῆς ἡ πρότασις περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ «τῆς ἐπισκοπῆς» (§ 23 τοῦ Amt), ὡς θεσμοῦ οὐσιώδους τῆς τοπικῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβάλλεται ὅπως ἐξ ἐπόψεως ἀρχαίας Καθολικῆς, ἤτοι ἐξ ἐπόψεως Καθολικῆς Ὀρθοδόξου, ὅπερ ἐν τοῖς θεμελιώδεσι ζητήμασι εἶναι ταυτόσημον, ἐνισχύσωμεν ἐπιστημονικῶς τὴν ἀνωτέρω πρότασιν. Αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ πρέπει πάντοτε νὰ ἀποτελῇ τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου. Φέρομεν δὲ ἡμεῖς οἱ Καθολικοί, τ.ἐ. οἱ ὄντως Ὀρθόδοξοι, εὐθύνην, διότι δὲν ἐτονίσσαμεν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τόσον ὁ Οἰκουμενικὸς Διάλογος διὰ τὴν Προπαρασκευὴν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ οἱ διμερεῖς διάλογοι καὶ μάλιστα τῶν ἐπισήμων διαπραγματεύσεων τῶν Ἐκκλησιῶν⁴⁸ εἶναι καὶ ὀφείλουσαν νὰ εἶναι διάλογοι τῆς ἀληθείας τῆς ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ καὶ τῇ Ἱερᾷ ἀποστολικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ Παραδόσει περιεχομένης, μετ' ἐπιστήμης. Τοῦτο δὲ διότι, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἡ μὲν Κ.Δ. εἶναι ἡ γεγραμμένη Παράδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Καθολικῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο πρώτων αἰώνων, ἡ δὲ Παράδοσις ἦτο περιεχόμενον καὶ μέθοδος τοῦ φορέως ταύτης, τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία καθώρισε τὴν Κ.Δ. ὡς Κανὸνα πίστεως καὶ διοικήσεως. Ὁ Κανὼν τῆς Κ.Δ. δὲν ἠδύνατο νὰ ἐύρίσκηται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐπισκοπικῶς συντεταγμένας Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ ἐσχημάτισαν αὐτόν. Ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ κεχωρισμένως ἀπὸ τῶν λοιπῶν πηγῶν τῶν δύο πρώτων αἰώνων ὁ Κανὼν τῆς Κ.Δ. — ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ. ἀναφέρεται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ

48. Τοὺς διμερεῖς διαλόγους ὑποστηρίζει τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου ἐκτεθὲν πρόγραμμα τῶν Ὀρθοδόξων ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει, δημοσιευθὲν ἐν Internationale kirchliche Zeitschrift τοῦ 1920.

Muratori τοῦ τέλους τοῦ Β' αἰῶνος. Πᾶσαι αἱ πηγαὶ μέχρι τοῦ Εἰρηναίου καὶ τοῦ Ἰππολύτου ἀποτελοῦν — καὶ εἶναι δυστυχῶς ὀλίγαι — fragmenta (= ἀποσπάσματα), τὰ ὁποῖα ὅμως εἰσφέρουν ἕκαστον τὸ ἴδιον καὶ σημαντικόν, ὥστε πᾶσαι αἱ πηγαὶ νὰ ἐπιτρέπουν νὰ σχηματίσωμεν εἰκόνα περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν - Ἐπισκοπῶν καὶ τῆς τελικῆς ἐπικρατήσεως, περὶ τὸ 200 μ.Χ., τῶν ὀριστικῶν ὅρων τοῦ Πολιτεύματος αὐτῶν. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἀντίθεσις μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐποχῆς, ποῦ ἐθέσπισαν τὸν Κανόνα τῆς Κ.Δ. («μοναρχικὸν ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα»)!! εἰς τὴν Ἀνατολήν! καὶ συλλογικῆ ἡγεσία εἰς τὴν Δύσιν!), θὰ ὠδηγοῦντο Ἐκκλησίαι τινὲς εἰς τὸ σχίσμα καὶ ὄχι εἰς τὴν ἐνότητα (περὶ τῆς ἀνωτέρω). Αὕτη ὠδήγησεν εἰς τὴν νίκην κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, τῆς Κοινωνίας, τοῦ διώκοντος Κράτους καὶ τελικῶς εἰς τὸν θρίαμβον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ὑπάρχουσα ἐνότης τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν-Ἐπισκοπῶν, ὡς ἐνότης πίστεως καὶ Θ. Εὐχαριστίας κ.λπ., ἔλαβε τὴν τελικὴν μορφήν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Ἐπισκοπάτου ἐν τῷ ἀποφασιστικῷ καὶ οὐχὶ συμβουλευτικῷ Θεσμῷ τῶν 7 Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ διαίρεσις τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς διὰ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ Μοναρχικοῦ Παπισμοῦ (192-1054 μ.Χ.) καὶ αἱ καταχρήσεις τῆς Παραδόσεως ὑπὸ τοῦ τελευταίου ὠδήγησαν τὸν ἀνθρώπινον ὑποκειμενισμόν (Subjectivismus) εἰς τὴν ἀντίδρασιν, τὴν Διαμαρτύρησιν τοῦ Λουθήρου (1517) καὶ τῶν λοιπῶν Μεταρρυθμιστῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἀπελπιστικὴν διαίρεσιν τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Διὰ τοῦτο σήμερον ὑφίστανται δύο προβλήματα μεγάλα, τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς Ἐκκλησιαστικοποιήσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἐν πολλοῖς τὸ δεύτερον, τὸ τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἦσαν εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐνότητα τῶν Ἐπισκοπῶν — τῶν ἄλλως πρότερον ὀνομαζομένων Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν. Εἶναι καθ' ἡμᾶς καθαρὰ ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς ἀνάγκης εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς (§ 23) οὐχὶ ὑποϊανδῆ ποτε μορφῆν. Ἐπιβάλλεται δὲ εἰς τὴν Καθολικὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν νὰ ἀποσαφηνισθῇ ταύτην, ὡς φιλολογικὸν καὶ ἱστορικὸν ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα, ἐφ' οὗ καὶ μόνον δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ Δογματικὴ! Τὸ πρόβλημα εἶναι, τὸ τονίζομεν, ἐξεχόντως φιλολογικὸν καὶ ἱστορικὸν καὶ εἶτα δογματικόν, ὡς θέμα τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀληθείας.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς ὅσα γράφονται θεωρητικά· α) περὶ τῆς ὁρατῆς ἐνότητος καὶ κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Καταστατικὸν τοῦ Π.Σ.Ε., β) εἰς τὴν § 2 τῆς Ἐκθέσεως τῆς ΣΤ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Π.Σ.Ε. ἐν Βανκούβερ τοῦ Καναδά (Ἰούλιος 1983): Βήματα πρὸς τὴν ὁδὸν

τῆς 'Ενότητας (Schritte auf dem Weg zur Einheit)⁴⁹ καὶ γ) εἰς τὰ 3 κείμενα τοῦ Π.Σ.Ε., περὶ ὧν ἀνωτέρω.

8. Ἡ ἔλλειψις (παντοτινὴ εἰς τὰ συνέδρια τοῦ Π.Σ.Ε.) χρόνου διὰ τὴν ἀκριβῆ τακτικὴν ἐξέτασιν τῶν 3 κειμένων⁵⁰ καὶ κατὰ τὴν προτέραν ἔκδοσιν ("Ακκρα τῆς Γκάνα 1974) καὶ τὴν σημερινὴν (Λίμα τοῦ Περοῦ 1982 καὶ Βανκοῦβερ 1983) δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀκριβῆ ἔκθεσιν τῶν ἀντιθέσεων ἐν πολλοῖς ἀπορριπτικῶν —ὀλίγα ἐλέχθησαν ἐν ταῖς γενικαῖς συνεδρῖαις— αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν πρῶτιστα πάντων εἰς τὴν κριτικὴν τῶν Καθολικῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ καὶ τῆς ἡγέτιδος Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου⁵¹, ὡς καὶ εἰς τὴν Σύντομον ἀπόρριψιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1978)⁵².

Τὸ Α' κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ, ἀφορᾷ εἰς τὴν κριτικὴν θεώρησιν τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ τοῦ Προλόγου τῶν 3 κειμένων. Αὕτη θὰ στηριχθῆ εἰς τὴν ἀναγκαίως γενομένην νέαν μετάφρασιν τοῦ γ' κειμένου περὶ τοῦ Λειτουργήματος.

49. Bericht aus Vancouver 1983. Offizieller Bericht der Sechsten Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen 24. Juli bis 10. August 1983 in Vancouver/Kanada. Herausgegeben von Walter Müller-Römheld, Frankfurt am Main 1983, σσ. 69 ἐξ.

50. Ταῦτα ἐξέθεσα ἐν Μοντρεάλ τὸ 1963.

51. Αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐπίσκεψιν» τοῦ Κέντρου τῆς Γενεύης.

52. Ἴδε κείμενον καὶ τὴν αἰτιολόγησιν αὐτῆς τῆς πράξεως διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γράφοντος εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ἐν Chambésy. Ἴδου ὁ τίτλος τῆς ἐλληνικῆς μεταφράσεως: «Στοχασμοὶ καὶ προοπτικαὶ περὶ τὴν προβληματικὴν τῶν λεγομένων «Konsensus» κειμένων (3) περὶ τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος (Amt=Ministry) τοῦ Π.Σ.Ε., Ἐκκλησία 58 (1981) 336-339, 368-372.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ
ΤΟΥ Π.Σ.Ε. ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΟΓΟΥ
ΤΩΝ 3 ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

1. Τὸ α' ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Π.Σ.Ε., μὲ τὸ ὅποιον ἀρχίζει (ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἀληθείας) ὁ πρόλογος τῶν 3 κειμένων, πρέπει φυσικὰ νὰ ἐξετασθῇ πρῶτον.

α) Ὁ Πρόλογος ἀρχίζει, λοιπόν, μὲ τὴν παράθεσιν τοῦ κειμένου τοῦ 1ου ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Π.Σ.Ε., στηριζομένου εἰς τὸν Ἀστικὸν Κώδικα τῆς Ἑλβετίας. Ἐν αὐτῷ γίνεται λόγος περὶ «Κοινότητος»⁵³ τῶν Ἐκκλησιῶν, πρέπει ὅμως νὰ προσθέσωμεν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν —θά τὸ αἰτιολογήσωμεν— καὶ τοῦτο ἔχει σημασίαν, ἐφ' ὅσον ἀναζητεῖται ἐν ὧ σ ι ε τ ὧ ν Ἐ κ κ λ η σ ι ὧ ν καὶ παρουσιάζεται ταυτοχρόνως ὡς σημαντικὸν βῆμα εἰς τὴν ἐπιδιωκομένην —πρὸ τῆς Ἐνώσεως;— ὁ ρ α τ ῆ ν ἐ ν ὅ τ η τ α, διὰ τῆς ἀποδοχῆς ὅχι μόνον τοῦ α' ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ, ἀλλὰ καὶ τ ὧ ν 3 κ ε ι μ ἔ ν ω ν. Βεβαίως θεωρεῖται ὀρθῶς ὡς σπουδαία ἡ διάκρισις μεταξὺ Rezeptions-progress = διαδικασίας παραλαβῆς καὶ ἀποδοχῆς καὶ offiziellen Stellungnahme «ἐπισήμου λήψεως θέσεως» = τοποθετήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῶν ἀποσταλέντων εἰς αὐτάς 3 κειμένων⁵⁴, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι τὴν πρώτην, ἂν καὶ τὴν ἐνόησαν καὶ ἠξίωσαν ὡς οὐσιαστικὴν, ἐν τούτοις τὴν ἔθεσαν εἰς δευτέρου χρονικὸν στάδιον (Δεκέμβριος 1985), ἐνῶ τὴν πρώτην ἀπλῆν ἀπάντησιν ἐζήτουν τὸν Δεκέμβριον 1984, τὴν δὲ δευτέραν ἀξίωσιν ἀπευθύνουν ὡς ἀναγκαίαν πρὸς τὰς Ἐκκλησίας⁵⁵. Πόσον δυσχερῆ, ἂν μὴ ἀδύνατα, εἶναι ταῦτα, προκύπτει ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὰ δ ο γ μ α τ ι κ ἄ θ έ μ α τ α ἀ π α ι τ ο ῦ ν ἀ κ ρ ί β ε ι α ν εἰς τὰς ὑπευθύνους μὲ αὐθεντικὰς διατυπώσεις ἀπαντήσεις τῶν Συνόδων τῶν πραγματικῶν Ἐκκλησιῶν (καὶ

53. Ἡ λέξις Gemeinschaft δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ «Κοινωνία», ἀλλὰ εἶναι ἰσχυρότερα τῆς λέξεως κοινότης, ἡ ὅποια ἀποδίδει καλύτερον τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπικοινωνίας τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὰ ἔχοντα διάφορον πίστιν καὶ δὴ Ἐκκλησιολογίαν ὀλίγα μέλη, τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν Ἐκκλησίαν των εἰς ἐν ἄστικὸν σῶμα ἀντιπροσώπων, Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, ὁμολογιῶν καὶ ὁμάδων θρησκευτικῶν, χριστιανῶν πιστευόντων εἰς τὴν Τριάδα.

54. Bericht aus Vancouver, σ. 73.

55. Bericht aus Vancouver, σ. 73.

καθ' ἡμᾶς ἀναγκαίως μὲ ἱστορικοφιλολογικὴν καὶ ἱστορικοδογματικὴν θεμελίωσιν), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι κατ' οὐσίαν θέτουν προϋποθέσεις τῆς ὑπάρξεως Ἐκκλησιῶν. Διὰ τοῦτο θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ· εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ διατυπώσωμεν μερικὰς παρατηρήσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν γενομένην πρώτῃν μετάφρασιν.

Μετὰ φρασις τοῦ Προλόγου: «Τὸ Π.Σ.Ε. ἀποτελεῖ κοινότητα Ἐκκλησιῶν — (ἔρωτᾶται διατί ὁ μεταφραστὴς προσθέτει εἰς τὸ κείμενον «ἀδελφικῶν», δὲν γνωρίζομεν)— αἱ ὁποῖαι ὁμολογοῦν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα κατὰ τὰς Γραφὰς καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδιώκουν τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐκπλήρωσιν (ἐννοεῖ τῆς ἀποστολῆς), εἰς ἣν εἶναι κεκλημένοι, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος».

β) Πρέπει ὅμως ἀμέσως νὰ προσθέσωμεν τὸ διατί: καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν! Μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν προτεσταντικῶν Χριστιανικῶν Ὀμολογιῶν - αἰρέσεων, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται ἢ δὲν ὀνομάζονται Ἐκκλησίαι, ἀν καὶ δὲν ἔχουν τὴν Ἱερωσύνην καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐπισκόποις Ἀποστολικὴν Διαδοχὴν. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει, ὅτι δὲν δικαιοῦνται νὰ ὀνομάζωνται Ἐκκλησίαι, ὡς εἶναι «ἡ Καθολικὴ Ὀρθόδοξος»⁵⁶, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, ἡ Παλαιοκαθολικὴ, αἱ Ἀνατολικαὶ καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ. Ὅθεν δὲν ἔχουν αἱ μὴ Ἐκκλησίαι Ὁ. Εὐχαριστίαν καὶ Βάπτισμα ἔγκυρον, δυνάμενον ν' ἀναγνωρισθῆ. Πολλὰ προτεσταντικὰ ὁμολογία φέρουν παραδοξότατα ὀνόματα⁵⁷. Παραδείγματα: Ἐν Κένυα (Ἀφρικῆ): Ἀφρικανικὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία καὶ Σχολαί, Ἀφρικανικὴ Ἰσραηλιτικὴ Ἐκκλησία Ninikeve. — Ἐν Ν. Ἀφρικῆ: Ἐνωσις Ἀδελφῶν ἐν Ν. Ἀφρικῆ, Ἡνωμένη Κοινοτικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Ν. Ἀφρικῆ. — Ἐν τῷ Zaire: Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ προφήτου Simon Kimbangu, Κοινότης τοῦ Χριστοῦ Φωτεινῆ, Εὐαγγελικὴ Κοινότης, Πρεσβυτεριανὴ Ἐκκλησία ἐν Zaire. — Ἐν Ἀσία: Βιρμανικὴ Σύναξις Βαπτιστῶν, Συμβούλιον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν Κίνα, Hongkong. 17 «Ἐκκλησίαι» μὲ συγγενῆ ὀνόματα Χριστιανικῆ-Εὐαγγελικῆ-

56. Αὐτὸς εἶναι ὁ σύντομος ὅρος τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κανονικῆς συνεχείας αὐτῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Καθολικῇ Ὀρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν ἀναφέρεται εἰς τὸν Συνοδικὸν τόμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἴδε Γ. Ι. Κονιδάρη, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1954-1960, σσ. 96 ἐξ. Τὰ κείμενα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Κίτρου Βαρνάβα, Ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐν Ἀθήναις 1967, σσ. 21 ἐξ., καὶ Ἐμ. Ἴ. Κωνσταντινίδου, Ἡ ἀνακέρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καὶ ἡ θέσις τῶν μητροπόλεων τῶν «Νέων Χωρῶν» (1928), ἐν Ἀθήναις 1974, σσ. 74 ἐξ.

57. Βλ. Bericht aus Vancouver, σσ. 272-291.

Προτεσταντική. — Ἐν Δ. Εὐρώπῃ, Γερμανία: "Ἐνωσις ἀδελφῶν. Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας εἶχεν εἰς τὸ Βανκούβερ 28 ἀντιπροσώπους, ἐξ ὧν 13 γυναῖκες, ὧν μία ἐφημέριος! Ἐν Ὀλλανδία: Γενικὴ Ἑταιρεία τῶν Μενωνιτῶν κ.λπ. Δὲν χρειάζεται νὰ γράψω περισσότερα, διὰ νὰ δείξω, ὅτι ἡ μεγίστη πλειοψηφία τῶν Προτεσταντῶν εἶναι ἀπελπιστικῶς διηρημένῃ καὶ ὅτι ἐμμένει εἰς τὴν διαίρεσίν της.

«Κοινωνία Ἐκκλησιῶν». Ἡ ἐπιτευχθεῖσα εἰς τὸ Νέον Δελχί Πίστις εἰς τὴν Τριάδα δὲν εἶναι ἐπαρκής, διὰ νὰ ὑπάρξῃ «κοινωνία Ἐκκλησιῶν» καὶ τῶν Ὁμολογιῶν τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ Βάπτισμα καὶ ἡ Θ. Εὐχαριστία ἄνευ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς ἐν Ἐπισκόποις Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς δὲν εἶναι ἐγκυρα, ἄτε τελούμενα ὑπὸ λαϊκῶν.

Εἶναι λοιπὸν τὸ Π.Σ.Ε. σημεῖον συναντήσεως, ἐπικοινωνίας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς συνεργασίας Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, Ὁμολογιῶν, αἱρέσεων, Ὁργανώσεων κ.λπ., μὴ δυναμένων νὰ ἔχουν πραγματικὴν κοινωνίαν ἐν Χριστῷ (Θ. Εὐχαριστίαν καὶ μυστηριακὴν ζωὴν). Τὸ ἐρώτημα εἶναι ὀξύτατον: Διατί π.χ. αἱ συγγενεῖς Πρεσβυτεριανῶν-Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν μιᾶς χώρας, ὡς εἶναι ἡ Γερμανία ἢ ἡ Ὀλλανδία, νὰ μὴ ἔχουν ἐνωθῆ εἰς μίαν Ἐκκλησίαν;

"Ἐνεκα τούτων τῶν δεδομένων, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζητῆται εἰς τὰς § 51-55 ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώρισις τῶν λειτουργημάτων⁵⁸, ποῦ δὲν εἶναι ἱερατικά; Αἱ Προτεσταντικαὶ ἐπιπλέον Ὁμολογίαι στεροῦνται αὐθεντικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄργανου.

2. Τί εἶναι τὸ Π.Σ.Ε.; Τὸ εἶπομεν. Καὶ ὅμως, ἐνῶ τὸ ἔργον τοῦ Π.Σ.Ε. θὰ ἔδει νὰ προπαρασκευάζῃ σοβαρῶς κατὰ κύριον λόγον ἐπιστημονικῶς, κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἀνωτέρω μέθοδον, τὴν "Ἐνωσιν τῶν προτεσταντικῶν ὁμολογιῶν καὶ ὁμάδων, παρίσταται εἰς μὲν τὸ Καταστατικὸν ὡς νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον κύρος νὰ καλῆ τὰς πραγματικὰς Ἐκκλησίας (ἄρθρ. 3 § 1) εἰς τὸν σκοπὸν τῆς Ὁρατῆς Ἐνότητος εἰς μίαν Πίστιν, μίαν Κοινωνίαν, Θ. Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς Λειτουργ-

58. Πρβλ. Ἰ. Ζηζιούλα, Priesteramt und Priesterweihe, σσ. 110-113. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοινωνιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Βαπτίσματος ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν. Ὁμιλοῦντες περὶ δομῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κοινωνίας, ὀρθῶς λέγει ὁ Ζηζιούλας, δὲν ἐνοοῦμεν ὡς Institution καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ὡς τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον σχετίζεται ἡ Κοινωνία (ἐδῶ πρέπει νὰ προσθέσω ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐρευνῶν μου καὶ νὰ διασαφήσω, ὡς ἀποστολικὴ τοπικὴ Ἐκκλησία-ἐπισκοπὴ) πρὸς τὸν Θεόν, τὸν Κόσμον καὶ τὰς ἄλλας κοινωνίας. Τὸ Βάπτισμα π.χ. πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς προϋπόθεσις τῆς ἀναγνώρισεως τῆς Ἱερωσύνης, διότι ὀρίζει τὴν ὄλην δομὴν τῆς Κοινωνίας καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὀρίζει τὸσον τὴν σχέσιν πρὸς τὸν Θεὸν ὅσον καὶ πρὸς τὸν κόσμον κ.λπ.

γίας. Ἐν τοῖς πράγμασι συμβαίνει τοῦτο: Εἰς τούτους ἀϋξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὸν Πρόλογον τῶν 3 κειμένων λέγονται τὰ ἐξῆς περιεργα:

«Τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον ὀρίζεται διὰ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς. Δὲν εἶναι παγκόσμιος αὐθεντία, ἡ ὁποία ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς πράξεως τῶν Χριστιανῶν (Ἐρώτημα: Πῶς ἡδύνατο νὰ εἶναι;!). Μετὰ τρεῖς δεκάδας ἐτῶν εἶναι ἐν τούτοις ἤδη ἀξιопαρατήρητος 'κοινωνία' τριῶν ἑκατοντάδων κ.λπ. (315) μελῶν 'Ἐκκλησιῶν' (καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐλέχθησαν τὰ δέοντα). Αὐταὶ αἱ Ἐκκλησίαι ἀντιπροσωπεύουν πλουσίαν πολλαπλότητα παραδόσεων καὶ πολιτιστικῶν ἀποτυπώσεων, ἐορτάζουν εἰς δεκάδας γλωσσῶν τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ ζοῦν ὑπὸ διάφορα συστήματα πολιτικῆς τάξεως. Καὶ ὅμως ὅλοι ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν, ἐν χριστιανικῇ μαρτυρίᾳ καὶ διακονίᾳ, νὰ συνεργάζωνται, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐπιδιώκουν τὸν κοινὸν σκοπὸν νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ὁρατὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας».

Εἶναι λυπηρόν, ὅτι αἱ Ὀρθόδοξοι Καθολικαὶ Ἐκκλησίαι, ὡς ἡ Ἐκκλησία, δὲν καθώρισαν σαφῶς τὸν μόνον δυνατὸν καίριον σκοπὸν τοῦ Π.Σ.Ε.: τὴν προπαρασκευῆν τῆς Ἐνώσεως, ὡς ἐγράφη ἀνωτέρω. Ἐδῶ ὅμως πρέπει νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ Π.Σ.Ε. κατέστη, τῇ συγκαταθέσει μας, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν ἰδρυτριῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ καὶ τῶν πραγματικῶν, ὥστε νὰ διορίζη πολλάκις καὶ πρόσωπα ἀρεστὰ εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἔχοντας τὴν δύναμιν ἰθύνοντας, αἱ δὲ Καθολικαὶ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νὰ εἶναι μειονοψηφία. Καὶ συνεχίζει τὸ κείμενον:

«Διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ Πίστεως καὶ Τάξεως ὑποστηρίζει ἐπὶ τοῦ θεολογικοῦ πεδίου τὰς προσπάθειάς τῶν Ἐκκλησιῶν δι' Ἐνότητα».

Ἐρώτημα ἐπιστημονικόν: Ποῦ; Εἰς τὰς μὴ Ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ εἰς τὰς παραφυάδας τοῦ Προτεσταντισμοῦ; πιθανώτατα ναί.

«Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφορτίσθη ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας μέλη νὰ κρατῇ πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὴν ἀπὸ κοινοῦ ληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν νὰ καθιερώσουν ἑαυτὰς εἰς τοῦτο, ὥστε ἡ θεία δωρεὰ τῆς Ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας νὰ καταστῇ-διαδηλωθῇ, κατὰ τρόπον περισσότερον ὁρατόν. Ἐνεκα αὐτοῦ τοῦ λόγου διετυπώθη ἐκπεφρασμένως ὁ σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸν Κανονισμόν της ὡς ἐξῆς: 'νὰ διακηρύττῃ τὴν Ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ καλῇ τὰς Ἐκκλησίας εἰς τὸν σκοπὸν τῆς Ὀρατῆς Ἐνότητος εἰς μίαν πίστιν,

εἰς μίαν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν, ἣ ὁποῖα εὐρίσκει τὴν ἔκφρασίν της εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ κοινὴν ζωὴν ἐν Χριστῷ, διὰ τὴν πιστεύσῃ ὁ Κόσμος' (Καταστατικόν)».

Ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολογία αὐτῆς 1980 ἐτῶν ἔχει ἐγγενῆ τὴν ἐνότητα τὴν Ἀποστολικὴν⁵⁹ μετ' Ἐκκλησιολογίαν καὶ Θεολογίαν πλουσίαν, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην τῶν ἰσχυρῶν συμβουλῶν τῶν κειμένων τούτων, χρησίμων ὅμως εἰς τὰς προτεσταντικὰς ὁμολογίας, περὶ ὧν ἀνωτέρω.

«Ἐὰν ὅμως αἱ κεχωρισμένοι Ἐκκλησιαὶ ζητοῦν τὴν ὁ ρ α τ ῆ ν Ἐ ν ὁ τ ῆ τ α, τὴν ὁποῖαν ἀπλῶς λέγουν ὅτι ἐπιδιώκουν (ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι τὴν ἔχομεν), καὶ θέλουν νὰ τὴν ἐπιτύχουν, τότε πρέπει νὰ δεχθοῦν μίαν τῶν σπουδαιότερων προϋποθέσεων, ὅτι πρέπει νὰ φθάσουν εἰς θεμελιτικὴν συμφωνίαν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος. Ὡς ἐκ τούτου (ἦτο φυσικόν), ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν Ἐπίστιν καὶ τὴν Τάξιν ἀφιέρωσε πολλὴν προσοχὴν ἐπ' αὐτοῦ, διὰ τὴν ὑπερνικήσῃ τὰς ἐπὶ τῶν τριῶν θεμάτων δογματικὰς διαφορὰς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων πενήκοντα ἐτῶν αἱ πλεῖστα τῶν διασκέψεων εἶχον ὡς κέντρον τὸ ἐν ἧ τὸ ἄλλο ἐκ τῶν θεμάτων τούτων».

Ἐρώτημα: Ὑπερνικήσις ἢ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας εἶναι τὸ θέμα;

«Αἱ τρεῖς δηλώσεις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πενήκονταετῶν σπουδῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξικινούνται μέχρι τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Λωζάννης (1927). Τὸ ὑλικὸν ἔτυχεν ἐπεξεργασίας καὶ συζητήσεων καὶ ἀναθεωρήσεως ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπίστεως καὶ Τάξεως ἐν Ἀκκρᾷ (1974), Βαγγαλὸρ (1978) καὶ εἰς τὴν Λίμαν τοῦ Περού (1982). Εἰς τὸ μεταξὺ τῶν συναντήσεων τῆς Ὀλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς διάστημα ἡ μόνιμος ἐπιτροπὴ καὶ ἡ ὁμάς ἐργασίας διὰ τὸ Βάπτισμα, τὴν Εὐχαριστίαν καὶ τὸ Λειτουργήμα, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀδελφοῦ Max Thurian (τῆς ἀδελφότητος τοῦ Ταϊζέ) εἰργάσθη εἰς αὐτὰ τὰ κείμενα.

Εἰς τὰ οἰκουμενικὰ κείμενα ἀντικατοπτρίζεται περαιτέρω ἡ διαρκὴς σύσκεψις καὶ συνεργασία τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, (τὰ ὁποῖα ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν), μετ' αὐτὰς τὰς Ἐκκλησίας ἐπὶ τόπου. Ἡ Ἐ Γενικὴ Συνέλευσις (Nairobi 1975) ἐνέκρινε τὴν

59. Πρβλ. δῆλωσιν Ν. Δελχί 1961 εἰς Γ. Ι. Κονιδόρη, *The Orthodox Contribution in the Section of Unity in New Delhi*, Introductory note, *Θεολογία* 33 (1962) 183-187.

προπαρασκευήν ενός πρωίμου σχεδίου κειμένου πρὸς ἀποστολὴν διὰ μελέτην εἰς τὰς Ἐκκλησίας (σειρὰ Faith and Order, ἀριθμ. 73)⁶⁰. Εἶναι ἀξιωματικόν, ὅτι πλέον τῶν 100 Ἐκκλησιῶν (ποίων;) πρακτικῶς ἐξ ὅλων τῶν γεωγραφικῶν περιοχῶν καὶ ὅλων τῶν παραδόσεων ἀπέστειλαν λεπτομερῆ ἰδίαν τοποθέτησιν. Αὗται ἀνελύθησαν εἰς συσκέψεις εἰς Crêt-Bérard 1977 (Faith and Order, ἀριθμ. 84).

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἡρευνήθησαν περισσότερο εἰς συσκέψεις ἰδιαίτερος δυσχερῆ προβλήματα, ὅπως Βάπτισμα τῶν νηπίων καὶ τῶν ἐνηλίκων (ἐν Louisville 1978, σειρὰ Faith and Order, ἀριθμ. 97)· ἐπισκοπὴ καὶ ἐπισκοπᾶτον (ἐν Γενεύῃ 1979, σειρὰ Faith and Order, ἀριθμ. 102. Σ η μ . γ ρ α φ . : ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ῶ ς ἀ ξ ι ὀ λ ο γ ο ν). Τὸ κείμενον ἐζητάσθη περαιτέρω ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι συνῆλθον τὸ 1979 εἰς Chambésy. Τελικῶς ἐπεφορτίσθη ἐκ νέου ἡ Ἐπιτροπὴ Ἑπίστεως καὶ Τάξεως ὑπὸ τῆς ἐν Δρέσδῃ συνελεύσεως Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου (Δρέσδη 1981) ν' ἀποστείλῃ τὸ ἀναθεωρημένον κείμενον τῆς Λίμα (1982), ζητοῦσα ἀπὸ αὐτὰς τὴν ἐπίσημον ἀπάντησίν των, ὡς σπουδαῖον βῆμα εἰς τὴν οἰκουμενικὴν διαδικασίαν ἀποδοχῆς!!

Παρατήρησις: Θὰ ἴδωμεν, ἂν ἡμπορῆ νὰ γίνῃ σοβαρὸς λόγος περὶ ἀποδοχῆς, ἰδίᾳ τοῦ γ' κειμένου.

Καὶ συνεχίζει ὁ συγγραφεὺς τοῦ Προλόγου, χωρὶς νὰ εἶναι τεθειμένον ὑφ' ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων τὸ θέμα τῆς ἀληθείας:

«Τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα δὲν συνετελέσθη μόνον διὰ τῆς Ἑπίστεως καὶ Τάξεως. Τὰ τρία θέματα περὶ τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος συνεζητήθησαν ἐν τῷ πλαισίῳ πολλῶν Οἰκουμενικῶν Διαλόγων. Οἱ δύο κύριοι τύποι διεκκλησιαστικῶν συζητήσεων, αἱ διμερεῖς συνομιλίας καὶ αἱ πολυμερεῖς ἀπέδειξαν, ὅτι εἶναι συμπληρωματικοὶ καὶ ἀμοιβαίως εὐεργετικοί. Αἱ τρεῖς ἐκθέσεις ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας ἐπὶ τῶν διμερῶν συζητήσεων δεικνύουν τοῦτο σαφῶς: Ἐπιτομή περὶ τῆς Ἑνότητος (1978), Ἐπιτομή ἢ κείμενα συμφωνίας (1979), Ἐπιτομή καὶ ἀποδοχῆ (1980) (σειρὰ Faith and Order, ἀριθμ. 107). Ἐπομένως ἡ ἀνάλογος ἰδικὴ τῆς πολυμερῆς συζήτησις τῶν τριῶν θεμάτων ἐπεχείρησε νὰ οἰκοδομήσῃ, ὅσον ἦτο δυνατόν, ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους Πορισμάτων τῶν διμερῶν συζητήσεων. Πράγματι, εἰς ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐ-

60. Τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπέρριψεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἴδε σχετικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν ὑπόσημ. 52.

πιτροπῆς εἶναι νὰ ἀξιολογῇ ὅλα τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐπὶ μέρους προσπαθειῶν πρὸς ὄφελος τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἐν τῷ συνόλῳ της.

Διὰ τὴν γένεσιν τοῦ παρόντος κειμένου ὑπῆρξεν ἐπίσης σημαντικὴ ἢ μαρτυρία τῶν τοπικῶν ἐκείνων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι διῆλθον ἤδη ἐκ τῆς διαδικασίας τῆς Ἐνότητος ὑπερβαίνουσαι τὰς ὁμολογιακὰς τῶν διαφορὰς (χωρισμούς). Εἶναι σημαντικὸν τὸ ν' ἀναγνωρισθῇ, ὅτι ἡ προσπάθεια δι' ἐκκλησιαστικὴν Ἐνότητα ἐν τόπῳ καὶ ἡ ἀναζήτησις παγκοσμίου συμφωνίας συνδέονται στενῶς μεταξὺ τῶν (πῶς;).

Πλουσιωτέραν ἴσως ἀκόμη ἐπίδρασιν ἀπὸ τὰς ἐπισήμους μελέτας ἀσκοῦν αἱ ἀλλαγαί, αἱ ὁποῖαι ἀνακύπτουν εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν τούτων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν ἀποφασιστικῆς δράσεως διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν αἱ Ἐκκλησίαι συναυξάνονται ἐν τῇ Ἐνότητι, διερωτῶνται (!) περὶ τῆς σχέσεως τῆς κατανόησεως καὶ τῆς ἐν τῇ πράξει⁶¹ ἐκάστης ἐπὶ μέρους ἐξ αὐτῶν, τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης κοινότητος, τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὁποίας ἐπιδιώκουν, διὰ τῆς προωθήσεως εἰδικώτερον τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς. Τὸ κείμενον τοῦτο, ἐπομένως, δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν συντελουμένην σωτηριώδη καὶ ἀπελευθερωτικὴν ἀποστολὴν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον(!).

Βιβλικαὶ καὶ πατερικαὶ μελέται μαζὶ μὲ τὴν λειτουργικὴν ἀνανέωσιν καὶ τὴν ἀνάγκην κοινῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας ὠδήγησαν εἰς μίαν οἰκουμενικὴν κοινότητα, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει συχνάκις τὰ ὁμολογιακὰ σύνορα, εἰς τὰ πλαίσια τῆς ὁποίας αἱ παλαιαὶ διαφοραὶ θεωροῦνται τῶρα πλέον ὑπὸ νέον φῶς (!!). Οὕτω, ἂν καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ κειμένου τούτου, ἐν τῇ προσπάθειά της νὰ συνδιαλέξῃ τὰς ἱστορικὰς ἀντιδικίας, παραμένει κλασσικὴ, ἐν τούτοις ἡ ὠθοῦσα δύναμις συχνάκις παραμένει σύγχρονος καὶ σχετίζεται πρὸς τὰς σύγχρονους καταστάσεις. Αὐταὶ αἱ κατευθύνσεις θὰ προκαλέσουν κατὰ τὴν ἐποχὴν μας πολλὰς ἀναδιατυπώσεις τοῦ κειμένου εἰς τὰς ποικίλας μορφὰς καὶ γλώσσας.

Μέχρι ποίου σημείου μᾶς ὠδήγησαν αἱ προσπάθειαι αὗται; Ὅπως καθίσταται προφανὲς εἰς τὸ κείμενον τῆς Λίμα, ἔχομεν φθάσει εἰς ἀξιοπαρατήρητον βαθμὸν συμφωνίας (!). Βεβαίως δὲν ἔχομεν εἰσέτι φθάσει εἰς πλήρη συμφωνίαν (!) (Konsensus-consentire), ἢ

61. Ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Chambésy ἀποδίδει τὴν φράσιν «ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς ποικίλλοντας τρόπους τελήσεως τῶν μυστηρίων τούτων».

ὅποια ἐν προκειμένῳ νοεῖται ὡς πείρα τῆς ζωῆς καὶ σαφῆς ἔκφρασις τῆς πίστεως, ἡ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν πραγματοποίησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ὁρατῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας(!).— Μία τοιαύτη συμφωνία ἔχει τὰς ρίζας της εἰς τὴν κοινωνίαν, ἡ ὅποια οἰκοδομεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν Ἀποστόλων. Ὡς δωρεὰ τοῦ Πνεύματος πραγματοποιεῖται ἐφεξῆς ὡς κοινὴ ἐμπειρία εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μετέχουν εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν, πρὶν ἢ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐκφρασθῇ αὕτη εἰς συγκεκριμένους λέξεις. Ἡ πλήρης συμφωνία δύναται τότε μόνον νὰ διακηρυχθῇ, ὅταν αἱ Ἐκκλησίαι (ποῖαι ἐκ τῶν 315 Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ ἐκκλησιῶν;) ἔχουν φθάσει εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε νὰ ζοῦν ἐν κοινότητι καὶ νὰ ἐνεργοῦν ὁμοῦ(!).

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν των τῆς ὁρατῆς Ἐνότητος θὰ πρέπει νὰ ἔχουν ἐν τούτοις διέλθει προηγουμένως ἀπὸ πολλὰς φάσεις. Ἡ ὑλογήθησαν ἐκ νέου μὲ τὴν δωρεὰν τοῦ ν' ἀκροῶνται ἢ μία τὴν ἄλλην, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν κοινὴν πηγὴν τῆς παραδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς μαρτυρεῖται εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, μεταβιβαζομένην δὲ ἐντὸς καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Ἀγίου Πνεύματος (Παγκόσμιος Διάσκεψις Πίστεως καὶ Τάξεως ἐν Μοντρεάλ-Καναδᾶ, 1963).

Κατὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἐρίδων τοῦ παρελθόντος ἤρχισαν αἱ Ἐκκλησίαι ν' ἀνακαλύπτουν(!) πολλὰς ἐλπιδοφόρους συγκλινοῦσας ἀπόψεις εἰς τὰς κοινὰς πεποιθήσεις καὶ προοπτικάς. Αὗται αἱ συγκλίνουσαι ἀπόψεις δίδουν τὴν βεβαιότητα, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι παρὰ τὰς πολὺ διαφορετικὰς μορφὰς διατυπώσεως ἔχουν πολλὰ τὰ κοινὰ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς πίστεως. Τὸ ἐξ αὐτῆς προκύπτον κείμενον τείνει νὰ γίνῃ μέρος μιᾶς πιστῆς καὶ συμφώνου ἀντικατοπτρίσεως τῆς κοινῆς χριστιανικῆς παραδόσεως εἰς οὐσιαστικὰ σημεῖα τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας. Κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς κοινῆς συναυξήσεως ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐμπιστοσύνη εἶναι ὑποχρεωμένοι αἱ Ἐκκλησίαι ν' ἀναπτύξουν τὰς δογματικὰς των συγκλινούσας ἀπόψεις, βῆμα πρὸς βῆμα, μέχρις ὅτου καταστοῦν τελικῶς ἐν κοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλας, ὥστε νὰ δηλώσουν ἀπὸ κοινοῦ, ὅτι διατελοῦν ἐν ἐνότητι πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Παγκοσμίου Ἐκκλησίας(!).

*
*
*

Τὸ κείμενον τοῦτο τῆς Λίμα περιλαμβάνει τὰς σημαντικωτέρας θεολογικὰς ἀπόψεις, τὰς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ Πίστεως καὶ Τάξεως διέκρινε καὶ διετύπωσεν. Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν πόσον

ἀπεμακρύνθησαν-διαφέρουν ἀλλήλων αἱ Ἐκκλησίαι εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, εἰς τὸ Βάπτισμα, τὴν Εὐχαριστίαν καὶ τὸ Λειτουργήμα, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσουν τὴν σπουδαιότητα τοῦ βαθμοῦ συμφωνίας(1), ἢ ὅποια ἐπετεύχθη ἐνταῦθα(1). Σχεδὸν ὅλαι αἱ Ὁμολογιακαὶ Παραδόσεις ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν. Τὸ ὅτι Θεολόγοι προερχόμενοι ἐκ παραδόσεων τόσον διαφορετικῶν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ὀμιλήσουν μὲ τόσῃ ἀρμονίαν(1) ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος, εἶναι εἰς τὴν σύγχρονον οἰκουμενικὴν κίνησιν χωρὶς (ὁμοιον) παράδειγμα(1).

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν περιλαμβάνονται ὡς μέλη ἐπίσης Θεολόγοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν μὲ πλήρη δικαιοῦματα, πού δὲν εἶναι μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

* * *

Κατὰ τὴν κριτικὴν ἐκτίμησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ τούτου κειμένου πρέπει νὰ τύχη προσοχῆς ὁ κυρίως σκοπὸς αὐτοῦ. Οἱ ἀναγνώσται, λοιπόν, αὐτοῦ τοῦ κειμένου δὲν πρέπει ν' ἀναμένουν νὰ εὑρουν πλήρη θεολογικὴν διαπραγματεύσειν τοῦ θέματος: Βάπτισμα, Εὐχαριστία καὶ Λειτουργήμα. Τοῦτο δὲν θὰ ἦτο οὔτε προσήκον οὔτε ἐπιθυμητόν. Τὸ κείμενον γενόμενον δεκτὸν περιορίζεται σκοπίμως εἰς ἐκείνας τὰς πλευρὰς τοῦ θέματος, αἱ ὅποιαι τελοῦν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς σχέσιν πρὸς τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια σχετίζονται πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκείνην ἀναγνώρισιν τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς ἐνότητα.

Τὸ κύριον κείμενον ἀναδεικνύει τὰ οὐσιαστικὰ πεδία τῶν θεολογικῶς συγκλινουσῶν ἀπόψεων· τὰ προστιθέμενα σχόλια (Kommentare) ὑποδεικνύουν εἴτε ἱστορικὰς ἀντιθέσεις, αἱ ὅποιαι ἔχουν ἤδη ὑπερникηθῆ (1), εἴτε εἶναι ἀμφισβητούμενα σημεῖα, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦν περαιτέρω διασάφησιν (ὁ μεταφραστὴς τοῦ Chambésy λέγει «συμφιλίωσιν»!!!). (Ἡ ὠραιολογία καὶ ἡ ἀοριστολογία συνεχίζονται).

Ἰπὸ τὸ φῶς ὄλων αὐτῶν τῶν ἐξελέξεων ἡ Ἐπιτροπὴ Πίστεως καὶ Τάξεως παρουσιάζει εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὸ κείμενον τοῦτο τῆς Λίμα (1982). Πράττομεν τοῦτο ἐν βαθείᾳ πεποιθήσει, διότι εἴμεθα ἐν συνειδήσει εἰς ἀξιοθέτον μέτρον τῆς ἐνότητός μας εἰς τὸ σῶμα Χριστοῦ(1). Εὐρίσκομεν ὡς σοβαρὸν λόγον νὰ χαίρωμεθα, διότι ἀνεκαλύψαμεν (1) καὶ πάλιν τὸν πλοῦτον τῆς κοινῆς μας κληρονομίας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Πιστεύομεν, ὅτι τὸ Ἅγ. Πνεῦμα μᾶς ὠδήγησε μέχρις ἐδῶ, μέχρι τοῦ καιροῦ τούτου τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, κατὰ τὸν ὅποιον αἱ δυστυχῶς κεχωρισμέναι Ἐκκλησίαι

κατέστησαν ικαναί νά ἐπιτύχουν οὐσιαστικές θεολογικές συμφωνίας. Ἐχομεν τήν γνώμην, ὅτι πολυάριθμα σημαντικά βήματα εἶναι ἀκόμη δυνατά, ἐάν αἱ Ἐκκλησίαι μας εἶναι θαρραλέαι καί ἀρκοῦντως ἐφευρετικαί — ἔχουν φαντασίαν— ὥστε νά συλλάβουν τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ, τήν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα(!). Ὡς θετικὴν τῶν ἀπόδειξιν τῆς οἰκουμενικῆς τῶν ὑποχρεώσεως παρακαλοῦνται αἱ Ἐκκλησίαι νά καταστήσουν δυνατὴν τὴν εὐρυτέραν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης πνευματικῆς διαδικασίας ἀποδοχῆς τοῦ κειμένου(!). Εἰς τὸ παράρτημα γίνονται ἰδιαίτεροι ὑποδείξεις σχετικαί πρὸς χρῆσιν τοῦ κειμένου τούτου εἰς τὴν λατρείαν (αὐτὸ ἀφορᾷ βεβαίως εἰς τοὺς προτεστάντας, Γ.Ι.Κ.), τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸν θεολογικὸν στοχασμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Πίστεως καὶ Τάξεως' προσκαλεῖ εὐγενῶς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας νά ἐτοιμάσουν ἐπίσημον τοποθέτησιν εἰς τὸ κείμενον τοῦτο καὶ δὴ καὶ εἰς τὰ ἀνάτατα δυνατὰ ἐπίπεδα αὐθεντίας, ἤτοι εἰς τὰ ἐπίπεδα Συμβουλίου, Συνόδου(!), Διασκέψεως, Συνελεύσεως καὶ παντὸς ἄλλου θεσμοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ ἦτο εὐγνώμων, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς διαδικασίας ἀποδοχῆς, νά γνωρίσῃ κατὰ τὸν ἀκριβέστερον τρόπον (!):

1) Μέχρι ποίου σημείου (μέτρου) ἡ Ἐκκλησία σας δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς τοῦτο τὸ κείμενον τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων;

2) Ποῖα ἐπακόλουθα δύναται ἡ Ἐκκλησία σας ν' ἀντλήσῃ ἐκ τοῦ κειμένου τούτου, διὰ τὰς σχέσεις της καὶ τοὺς διαλόγους της μετὰ ἄλλας Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερος δὲ μετὰ ἐκείνας τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἀναγνωρίζουν καὶ αὐταὶ αὐτὸ τὸ κείμενον ὡς ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως.

3) Ποίους κατευθυντηρίους τρόπους βοηθείας δύναται αἱ Ἐκκλησίαι σας νά λάβουν ἐκ τοῦ κειμένου διὰ τὴν λατρευτικὴν, παιδευτικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τῶν ζωῶν καὶ μαρτυρίαν (!).

4) Ποίας προτάσεις δύναται νά κάμῃ ἡ Ἐκκλησία σας διὰ τὴν περαιτέρω ἐργασίαν 'τῆς Πίστεως καὶ Τάξεως', ἰδίᾳ δὲ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ ὕλικου τοῦ κειμένου τούτου: περὶ τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας, τοῦ Λειτουργήματος καὶ τοῦ σχεδίου μακροπροθέσου μελέτης 'ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς μίαν κοινὴν ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως σήμερον'.

Ἡ πρόθεσίς μας εἶναι νά συγκρίνωμεν ὅλας τὰς ἐπισήμους ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας θὰ λάβωμεν, νά δημοσιεύσωμεν τὰ ἀποτελέσματα καὶ νά ἐρευνήσωμεν τὰ οἰκουμενικὰ ἐπακόλουθα διὰ τὰς Ἐκ-

κλησίας εἰς ἓν μελλοντικὸν Παγκόσμιον Συνέδριον Πίστεως καὶ Τάξεως.

Πᾶσαι αἱ ἀπαντήσεις εἰς αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα παρακαλοῦμεν νὰ σταλοῦν μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1984 εἰς τὴν Γραμματεῖαν διὰ τὴν Πίστιν καὶ Τάξιν: Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὁδὸς Ferney 150, 1211 Γενεύη 20, Ἑλβετία.

William H. Lazareth⁶²
Διευθυντὴς τῆς Γραμματείας
Πίστεως καὶ Τάξεως

Νικόλαος Νησιώτης⁶³
Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς
Πίστεως καὶ Τάξεως».

Τελικὴ παρατήρησις: Δὲν χρειάζονται πολλὰ σχόλια εἰς αὐτάς τὰς ὥραϊας ἀοριστίας, τὰς προκαταλαμβάνουσας τὴν Ἐνωσιν! Ἄλλως τε θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰ σχόλια τῆς νέας μεταφράσεως τοῦ κειμένου νὰ ἐκφέρωμεν κρίσεις. Πάντως τονίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ ὑποστηρίξωμεν σθεναρῶς τὴν πρότασιν περὶ ἐπισκοπῆς — ὅχι βεβαίως ἐν οἰαδήποτε μορφῇ, ὡς λέγει τὸ προτεσταντικὸν κείμενον— ἢ ὅποια δύναται ἐπιστημονικῶς ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι εἶναι ἀπὸ τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν Ἀποστόλων «ἀποστολικὴ λειτουργία», ἐν ᾗ ἐνοῦνται ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἐκκλησίας Ἱερωσύνη, ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ ἀλήθεια τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ μετὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν μυστηρίων.

62. Λουθηρανὸς ἐξ Ἀμερικῆς.

63. Ὁρθόδοξος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄
ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ Γ' ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Πρέπει νὰ γίνουν δεκτὰ ὡς κριτήρια τῶν ἀρχαίων κειμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, τῶν Προτεσταντῶν καὶ τῶν Καθολικῶν Ὁρθοδόξων τὰ ἐπόμενα:

1. Ὅτι «ἡ Μία Ἀγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία» τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως (325-381) ἦτο ταυτόσημος ἢ Ἐνότης ἐν τῇ ταυτότητι τῆς Πίστεως, τοῖς θεμελίοις τῆς Διοικήσεως, τῇ λατρείᾳ (χωρὶς ὁμοιομορφίαν), τῷ ἤθει «πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς Ἀγίας καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας παροικίαις» (Μαρτύριον Πολυκάρπου, ἐπιγραφή), ὧν ποιμένες ἦσαν καὶ ὠνομάζοντο «τῆς κατὰ τὴν Οἰκουμένην Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (Αὐτόθι 16) «οἱ ἐπίσκοποι».

2. Ὅτι αἱ παροικίαι ἢ Ἐκκλησίαι αὐταὶ ἦσαν Καθολικαὶ Ἐκκλησίαι, ἢ τοι πλήρεις (Ἰγνατίου, Σμυρν. 8), καὶ ὅτι τάχιστα (πρὸ τοῦ 96 μ.Χ.) διεμορφώθησαν εἰς ἐπισκοπὰς, τῆς ὀνομασίας οὐσης ἀποστολικῆς προελεύσεως (Πράξ. 1,20), τῆς πολιτογραφήσεως καὶ καθιερώσεως ἀρξαμένης πρωίμως (Α' Τιμ. 3,1) καὶ ἀναπτυχθείσης ἐν Ρώμῃ καὶ Κορίνθῳ (Α' Κλήμ. 40-44, περὶ τὸ 96 μ.Χ.), τοῦ ἐν χρήσει ὄρου-ρήματος «ἐπισκοπεῖν» διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐνωρὶς, πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Α' αἰῶνος, ὀδηγήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας (Ἰγνατίου 7 ἐπιστολαί, 110-113 μ.Χ.) εἰς τὴν ὀνομασίαν παντὸς προεστῶτος τῆς Ἐκκλησίας ὡς «τοῦ ἐπισκόπου».

Ὅμως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅτι διετηρήθη ἡ ἀρχικὴ φιλολογικὴ μορφή τῆς μνείας τοῦ ἐπισκόπου-προεστῶτος μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὠδηγήθησαν, ταυτοχρόνως σχεδόν, αἱ Ἐκκλησίαι εἰς δύο μορφὰς σημαίνουσας ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἐν τόπῳ:

- α) «Πολύκαρπος... Σμυρναίων» ἢ «Μελίτων Σαρδιανῶν» καὶ βραδύτερον εἰς τὴν μορφήν:
Πολύκαρπος Σμύρνης ἢ Μελίτων Σάρδεων.
- β) Ὁ Σμύρνης Πολύκαρπος ἢ ὁ Σάρδεων Μελίτων.

3. Δι' ἀντιστροφῆς τῆς σειρᾶς τῶν ὀνομάτων ἄνευ τῆς μνείας τοῦ ὄρου «ἐπίσκοπος» ἐδημιουργήθη ἡ ὑπογραφή των.

4. Προηγῆθη ὁ ὅρος «ἡ Ἐπισκοπὴ» τοῦ ὅρου ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς καὶ τὸ ἐπισκοπεῖν τοῦ Θεοῦ-Χριστοῦ, ἐν Ἀντιοχείᾳ.

5. Ἔνεκα τῆς ἀποστολικῆς προελεύσεως τῶν ἀνωτέρω:

α) διεκρίθη ὁ διάδοχος τῶν Ἀποστόλων, ὡς καὶ οἱ ἀπόστολοι, μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος, δι' ὃ

β) διεκρίθησαν οἱ πάντοτε πολλοὶ (12;) πρεσβύτεροι ἀπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους, ὡς ἀνώνυμον πλῆθος,

γ) ἐπειδὴ ὅμως οἱ προσετώτες-ἐπίσκοποι ἦσαν διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, ἦτοι ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ, προσετέθη ἡ γενικὴ κτητικὴ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ὅρους:

Ἐπισκοπὴ Ἐφέσου, Κορίνθου, Ρώμης

Ἐπίσκοπος Ἐφέσου, Κορίνθου, Ρώμης,

ἢ δὲ Ἐπισκοπή, π.χ. Κορίνθου, ἦτο ταυτόσημος πρὸς τὴν διατύπωσιν Ἐκκλησία Κορίνθου.

δ) Ἐνορίαί-κοινότητες ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἐπισκοπῶν, ἀλλὰ παρέμειναν αἱ ἀνωτέρω βασικαὶ διακρίσεις, δι' ὃ αἱ Ἐκκλησίαι δὲν ἀποτελοῦν Ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ Ἐκκλησίας-ἐπισκοπάς, ἠνωμένας ἐν τῇ ταυτότητι τῆς Ἐνοτήτος τῆς λειτουργίας τῶν Ἀποστολικῶν ἐπισκοπῶν καὶ τῆς ἐν αὐταῖς ἐκ διαδοχῆς ἀποστολικῆς Ἱερωσύνης ἐν τόπῳ καὶ τῆς μιᾶς ἐν ἐκάστη Θ. Εὐχαριστίας.

6. Αἱ πηγαὶ τῶν δύο πρώτων αἰώνων ἀναγκάτως συνεξεταζόμεναι παρέχουν αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῆς πίστεως ἐν τῇ Ἀποστολικῇ πίστει καὶ ἐνότῃ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων τῶν πόλεων.

7. Ἡ Ἀποστολικὴ Ἱερωσύνη συνδέεται καὶ διεφυλάχθη εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Ἐπισκοπὴν τῶν χρόνων τῆς Ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, διότι προῆλθεν ἐκ τοῦ Ἀποστολικοῦ Λειτουργήματος ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συνυφάνθη μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ τῆς Θ. Εὐχαριστίας, δι' ὃ καὶ ἐρμηνεύεται τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἰδιαιτέρα λειτουργία (ἀκολουθία), ὡς συμβαίνει ἀντιθέτως ἐν τοῖς λοιποῖς μυστηρίοις, οὐδὲ ἰδιαιτέρα σύστασις τοῦ μυστηρίου, ἅτε συσταθεῖσα μὲν ὡς ἀποστολική, περιορισθεῖσα ὅμως μόνον ἐν τοῖς διαδόχοις ἐν τόπῳ, ὡς «ἡ Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ».

8. Ἡ «κατάστασις» τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων (Α' Κλήμ. 40-

44 και 54) ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστία πρῶίμως ὑπάρχουσα (42-96 μ.Χ.) τονίζεται μὲν σαφῶς ὡς γεγονός ἐν ταῖς «Πράξεσιν Ἀποστόλων»,

Ἀπόστολοι	Ἰάκωβος και
πρεσβύτεροι	οἱ πρεσβύτεροι
διακονοῦντες τραπέζας	(κεφ. 21,17-18),
(κεφ. 6,1-6)	

ἀλλ' εἰς τὴν Α' Κλήμεντος μαρτυρεῖται, ὡς γενομένη ἐν Ρώμῃ καὶ Κορίνθῳ, ὡς διαδοχῇ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἶναι δὲ τὸ κεντρικὸν γεγονός τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου καὶ προϋποτίθεται εἰς τὸν Ἰγνάτιον (Φιλαδ. 4 καὶ Ἐφεσ. 4) καὶ δὴ καὶ ὡς λειτουργία ἐν πάσῃ ἐπισκοπῇ τῶν κατὰ τὴν Οἴκουμένην Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν.

9. Αἱ ἱστορικαὶ αὐταὶ ἀλήθειαι, φιλολογικῶς θεμελιούμεναι ὡς πηγαῖαι, ἐπιβάλλουν εἰς πάντας τοὺς θεολόγους τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μὴ Ἐκκλησιῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τὰς προσέξωμεν, μάλιστα ἐν τῇ κρίσει τῶν τριῶν κειμένων. Ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα ὡς ἐκθεσις συζητήσεων συντόμων, ἰσχυρῶν δέ, ἐν πολλοῖς γραφικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ἀθεμελιώτων, ἐν σχέσει πρὸς τὰ συμβολικὰ κείμενα καὶ δογματικὰ ἔργα τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς ὄντως Καθολικοὺς, τ.ἔ. Ὁρθοδόξους, ὡς πιστοὺς τῆς Μιᾶς Ἀρχαίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας —τῆς ἀδιαίρετου— ἐπιβάλλουν τὸ χρέος ὄχι τῆς ἀπλῆς μελέτης, ἀλλὰ τῆς φιλολογικοῦστορικῆς ἐρεύνης ὅλων τῶν πηγῶν, ἄνευ δηλαδὴ διακρίσεως —προτιμήσεως τινων— ποὺ ἔβλαψαν τὰς προτεσταντικὰς ὁμολογίας κ.λπ. αἰρέσεις, διότι ἐξ αὐτῆς προκύπτει ἡ ἐνότῃς ἐν τῇ πίστει καὶ τοῖς θεμελίοις τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς λατρείας —ἄνευ ὁμοιομορφίας— ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν-ἐπισκοπῶν, ὡς ἀποστολικῶν, ἔχουσῶν πολίτευμα ἢ ἐκκλησιαστικὴν κανονικὴν «τάξιν», γεννηθεῖσαν καὶ θεμελιουμένην ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ. Αὕτη συνεστήθη καὶ παρεδόθη μόνον τοῖς Ἀποστόλοις ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ καὶ περιῆλθε τοῖς διαδόχοις.

(Συνεχίζεται)